

YES -KESKUS LOPPURAPORTIT

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

YES -KESKUS LOPPURAPORTIT

KANSALLINEN LOPPURAPORTTI	4
ETELÄ-POHJANMAAN LOPPURAPORTTI.....	10
ITÄ-UUSIMAAN LOPPURAPORTTI	22
KANTA-HÄMEEN LOPPURAPORTTI	40
KESKI-POHJANMAAN LOPPURAPORTTI	46
KESKI-UUDENMAAN LOPPURAPORTTI	52
KOILLIS-SUOMEN LOPPURAPORTTI	60
KOTKAN-HAMINAN SEUDUN LOPPURAPORTTI.....	70
SATAKUNNAN LOPPURAPORTTI.....	82
VARSINAIS-SUOMEN LOPPURAPORTTI	92

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET -HANKKE

KANSALLINEN LOPPURAPORTTI

1. HALLINNOIJAN, PROJEKTIN JOHDON JA OHJAUSRYHMÄN TIEDOT

POSEKin toteutusaika 1.4.2008-31.7.2010

Porin Seudun Kehittämiskeskus POSEK Oy
Tiedepuisto 4
28600 PORI

Projektin yhteyshenkilöinä POSEKissa palvelujohtaja Jari-Pekka Niemi, hallintopäällikkö Johanna Lehto ja hanke-sihtööri Anu Koskela

Projektin johtajana POSEKissa ostopalveluna Satu Ahlman, SininenSaga

Koulutusjohtajana 1.8.-31.12.2010 Kaisu Kåla, KOSEK
Koulutussuunnittelijana 1.1.-31.7.2010 Tuula Ilvonen, Keuke

Pedagogisena asiantuntijana koulutusjohtamisen osalta 1.1.-31.7.2010 Virpi Utriainen

Ohjausryhmän jäsenet koko hankkeen ajalla:

Ahlman Satu	POSEK	esittelijä ja sihteeri
Hämäläinen Mia	Cursor Oy	
Ilvonen Pekka	OPH	
Ilvonen Tuula	Kehittämiskeskus Forum Oy / Keski-Uudenmaan YES	
Iltanen Tuomo	Kaurialan lukio / Kanta-Hämeen YES	
Kettunen Jari	Porvoon koulutoimi / Itä-Uudenmaan YES	
Kåla Pehr-Göran	Uusyrityskeskus Firmaxi / Keski-Pohjanmaan YES	
Kåla Kaisu	Kokkolanseudun Kehitys Oy	esittelijä
Lamppu Veli-Matti	Suomen Yrittäjät	varapuheenjohtaja
Lepola Reija	SEDU / Etelä-Pohjanmaan YES	
Luode Jouko	Cursor Oy / Kotkan ja Haminan seudun YES	
Luukkainen Olli	OAJ	vpj ja puheenjohtaja
Mankinen Pentti	Kajaanin OKL	puheenjohtaja
Mänttari Eeva-Brita	Koillis-Suomen YES	
Niemi Jari-Pekka	POSEK	
Nurmi Cimmo	SAMK / Satakunnan YES	
Pihkala Jussi	OPM	
Savolainen Kati	Koillis-Suomen YES	
Seppo Kaisa	SininenSaga	esittelijä ja sihteeri
Tenkamaa Markku	Taloudellinen tiedotustoimisto TAT	
Tolmunen Petri	Cursor Oy / Kotkan ja Haminan seudun YES	
Utriainen Virpi	Nuori Yrittäjyys ry	
Wibom Henri	Varsinais-Suomen Yrittäjät / Varsinais-Suomen YES	

2. HANKKEEN LÄHTÖKOHTA

Yrittäjyyskasvatus on tullut valtakunnallisesti pakolliseksi aihekokonaisuudeksi eri koulutusasteiden opetussuunnitelmiin. Yrittäjyyskasvatus on sekä EU:n että Suomen hallituksen ja eri ministeriöiden kehittämisen painopistealue ja teema on keskeisesti esillä myös koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmissa. Yrittäjyyskasvatuksen pelikenttä on ollut pirstoutunut; teemaa on rahoitettu pieninä palasina monelta eri taholta ja valtakunnallinen ja maakunnallinen systemaattinen, mutta riittävän konkreettisen yrittäjyyskasvatuksen jalkauttamista tukeva toiminta on vähäistä. Tämä on näkynyt mm. OPM:n yrittäjyyskasvatustutkimuksissa 2006 ja 2007; elinkeinoelämän ja sivistystoimen johto siunaa asian, mutta käytännön työssä esim. perusopetuksen puolella opettajista yli 70 % koee aihealueen vieraaksi. Myös Kajaanin opettajakoulutusyksikön lehtori Pentti Mankisen tekemä alkukartoitus hankkeessa tuki lähtökohtatilanteen olettamuksia siten, että tarvetta koulun ulkopuoliselle yrittäjyyskasvatuksen koordinoijalle ja elinkeinoelämään linkittäjälle tarvitaan.

Näihin haasteisiin vastaamaan nähtiin tarpeelliseksi perustaa yhdeksään maakuntaan tämän hankkeen avulla YES –keskukset. Keskukset toimivat alueidensa erityispiirteet huomioon ottaen kaikkien koulutusasteiden koulujen, yrityspalvelu- ja kehittäjäorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän yhteisenä kohtaamispaikkana.

Keskuksista saa konkreettisesti yrittäjyyskasvatusta tukevia palveluja; koulutusta, yrityskontakteja, materiaaleja, Nuori Yrittäjyys ry:n aluetoimistopalvelut, opetussuunnitelmien kehittämispalveluja ja yrittäjyyskasvatuprojektien mentorointia.

3. PROJEKTIN KESKEISET VALTAKUNNALLISET TOIMENPITEET

A. Hankkeen käynnistäminen, onnistuneet rekrytoinnit, YES-tiimin kokoaminen

Opetushallitukseen jätettiin ensimmäinen hankehakemus 31.1.2008. Sitä edelsi POSEK:n reilun puolen vuoden verkoston kansallinen kokoamistyö yksityiskohtaisine kumppanuussopimuksineen Satakunnan ja Kokkolan YES –keskustoiminnan kokemusten pohjalta.

Hankehakemusta muokattiin ja tarkennettiin rahoittajan toiveiden suuntaisesti kevään 2008 aikana useaan kertaan, kunnes hanke sai viimein aloitusluvan keväällä 2008 ja rahoituspäätöksen 3.8.2008. Alkuperäisestä hakemusvaiheesta tippui rahoittajan toimesta pois alueina Lohja ja Keski-Uusimaa. Sisällöllisesti karsittiin pois hankkeen kansainvälinen osuus sekä supistettiin hankejohtamisen

hallinnollisia kustannuksia siten, ettei valtakunnalliselle verkostohankkeelle voitu palkata erillistä hankesihteeria hallinnointiin.

Kaikkien projektipäällikköjen rekrytoinnit olivat tiedossa elokuun 2008 loppuun mennessä. Projektipäälliköistä reilu puolet oli opettajataustaisia ja toinen puoli kaupallisen tai yhteiskunnallisen koulutuksen saaneita. Osalle projektipäälliköistä yrittäjyyskasvatuksen aihepiiri ja oma alue olivat entuudestaan tuttuja; osalle melko uusia. Tahtotila yhteisen verkostohankkeen toteuttamiseen ja onnistumiseen oli käsin kosketeltava. Projektin johtamisen näkökulmasta eri koulutustaustasta ja erilaisilla kokemuksilla eri alueilta tulevien osajien aikaansaama verkoston yhteisosaamisen summa oli alusta saakka projektin keskeisin vahvuus. Projektipäälliköissä tapahtui hankkeen aikana 2 vaihdosta; yks vaihdos alueen omasta toivomuksesta ja toinen vaihdos äitiysloman vuoksi.

Projektipäälliköt saivat elokuussa 2008 kick-offkoulutuksen YES –keskustoimintaan. Aloituskoulutus sai kiitosta erityisesti sähköisistä muistitikuista, joille oli kansioituina hankkeen keskeiset sisällöt, dokumentit ja paljon oheismateriaalia. Myös Kokkolan pitkästä ja ansioituneesta YES –keskustoiminnan käytänteistä projektipäälliköt saivat koulutusjohtajalta korvaamattomia käytännön vinkkejä, miten innostaa opettajia yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen. Projektipäälliköt saivat ohjeet myös alueellisten YES –tiimien kokoamiseen, joiden tehtävä oli hankkeen aikana ohjata ja auttaa nimenomaan alueellisen YES –keskustoiminnan käynnistämässä ja kehittämisessä.

B. YES-keskuksen perustaminen alueille, alkukartoitus ja projektipäälliköiden yhteinen ja maakuntakohtainen koulutus

Yhteisen alkukoulutuksen jälkeen projektipäälliköt käynnistivät kukin parhaaksi katsomallaan tavalla alueellista YES –keskustoimintaa. Näistä on tarkemmat kuvaukset alueellisissa YES –loppuraporteissa. Jäljestä päin katsottuna YES –sisällön eli palvelujen yhteiselle tuotekehitystyölle olisi pitänyt heti alusta alkaen luoda yhteinen aikataulu ja vastuutus, koska nyt YES –sisältötyöstä jäi saamatta paljon vähemmän irti kuin mitä siitä olisi voitu toisenlaisella käynnistämällä saada hankkeen aikana. Projektin johto vieraili varsinkin hankkeen alkuvaiheessa tiiviisti eri maakuntien YES –tiimeissä ja auttoi hallinnon ja sisältötyön käynnistämässä ja kehittämisessä päivittäisin sähköpostein ja puhelinoitoin projektipäällikköjä.

Alkukartoitus hankkeessa tehtiin suunniteltua myöhemmin noin vuosi toiminnan käynnistämisen jälkeen. Alkukartoitus vahvisti kuitenkin sekä valtakunnallisesti että alueellisesti YES –keskustoiminnan tarpeellisuutta. Kartoituksen tekijä Pentti Mankinen ohjeisti upeasti projekti-

päällikköjä erillisine alueraportteineen niistä asioista, joita projektipäällikköjen tulisi ottaa alueellisessa kehittämisessä huomioon. Alkukartoitus on luettavissa YES –verkoston www-sivuilta www.yes-keskus.fi

C. YES-keskustoiminnan maakunnallisen toimintakalenterin tarkempi suunnittelu ja toiminnan käynnistäminen, toiminnan tehokas tiedottaminen ja palvelujen tarjoaminen maakunnan perusopetuksen kouluille ja 2. asteen oppilaitoksille

Projektipäälliköt olivat hankkeen sisältötoiminnan kantava ja osaava voima YES –tiimien ohjaamina alueilla ja verkostona läpi hankkeen. Maakunnallinen toiminta vaihteli alueittain, mutta oli kiitettävän aktiivista kullakin alueella. Sisältöjohtamisen haasteista johtuen alueellisten toimintojen tukeminen ja kehittäminen oli välillä vaikeuksissa ja projektipäälliköt joutuivat liiankin itsenäisesti suunnittelemaan ja toteuttamaan YES –toimintaa alueillaan, mutta toiminta ja sen dokumentoidut tulokset saatiin suunnitellulle tasolle johdossa tapahtuneiden vaihdosten myötä vuodenvaihteessa 2010. Kunkin maakunnan tarkemmasta toiminnasta saat tietoa alueraporteista, joissa on upeasti ja erittäin yksityiskohtaisestikin kuvattu käytännön YES –keskustoimintaa eri alueilla.

Ulkoisessa tiedotuksessa YES –keskusverkosto on ollut erittäin hyvä alusta saakka. Moni alueellinen keskus ylsi hankkeen aikana yli sataan alueellisen medianäkyvyyteen, mikä on ennenkuulumatonta yrittäjyyskasvatuksen sektorilla. Suurin osa projektipäälliköistä kiersi alueen suuruudesta riippuen kaikki koulut, kumppanuuskoulut tai kouluja seutukunnittain sekä hankkeen alkaessa että hankkeen mittaansa myöhemmin.

Verkoston yhteisviestintään kuului mm. YES –boxien lähetys, Yrittäjän päivän tienoille ajoittuneet YES –viikon tapahtumat, sähköiset YES -uutiskirjeet, YES –katalogien, Yritnyjen, NY-materiaalien sekä Mittariston, HOPE:n ja VASKEN Kasvu yrittäjyyteen –hankkeiden materiaalien lähetykset ja materiaalien käyttöönottokoulutus. Lisäksi viestintää toteutettiin useiden yhteistyökumppaneiden; mm. Suomen Yrittäjien, Taloudellisen tiedustustoimiston, 4H:n ja Kerho-keskuksen kanssa. YES –verkosto oli hankkeen aikana useasti esillä mm. Opettajien, Yrittäjien ja eri ainejärjestöjen medioissa. Hankkeen loppuajankana YES –verkosto alkoi ylittämään myös helpohkosti kansallista mediakynnystä.

Hankkeen sivusto www.yes-keskus.fi keräsi joka kuukausi yhä enemmän kävijöitä kuukausittain kävijämäärän kasvassa muutamasta sadasta muutamaankin tuhanteen. Verkostoviestintää haittasi jonkin verran www-järjestelmän kankeus; alusta oli rakennettu alun perin 3 keskukselle, joten se palveli huonosti 9 ja sittemmin 15 keskusta. Teknisiä uudelleenratkaisuja ei kuitenkaan hankkeen aikana

päästy sopimukseen. Eniten www-sivuilta luettiin alueellisia blogeja. Verkosto näkyi myös sosiaalisista medioista mm. Facebookissa.

Sisäistä tiedotusta hoidettiin viikko- ja kuukausitiedotteiden lisäksi ohjausryhmän materiaalien lähettämällä sekä päivittäisillä puhelin- ja sähköpostiviestittelyin.

D. Kumppanuuskoulujen kehittämistoiminnan aloittaminen

Hankkeen alussa tehtiin rahoittajan toiveesta sopimus jokaisella YES –keskusalueella yrittäjyyskasvatuksen tiiviimmästä kehittämisestä kahden nimetyn koulun kanssa. Koska kumppanuuskoulujen rekrytoinnit tehtiin hanketeknisistä syistä ja rahoittajan vaatimalla erittäin kiireellisellä aikataululla, osa kumppanuuskouluista jouduttiin vaihtamaan. Kumppanuuskoulujen kehittämistoiminta saatiin kuitenkin hoidettua hankkeessa luvutulla tavalla ja erittäin hedelmällisiä kumppanuuskoulujen kehittämiscaseja voit lukea sekä YES –keskusverkoston tuottamista YES –keskuskatalogeista että alueellista YES –raporteista.

E. Peruspalvelutoiminta: opettajien ja yrittäjien koulutus ja kontaktien haku ja laajentaminen, materiaalien jako, Nuori Yrittäjyys ry:n opinto-ohjelmista tiedottaminen ja niiden ohjaus, yrittäjyyskasvatusprojekteissa auttaminen, ops:n kehittämispalvelut ja yrittäjyyspolkujen rakentaminen

Hankkeen edetessä projektipäälliköille tuli osittain paikonkin edessä perusvarmuutta YES –peruspalvelutoiminnan pyörittämiseen ja toiminnan kehittämiseen ja alueraporteista näkyi toiminnan olleen kiitettävän monipuolista ja upeasti alueelliset tarpeet huomioivaa. YES –verkoston mittavaa perustyötä ja dokumentoituja tuloksia YES –katalogien muodossa esiteltiin koko verkoston valtakunnallisessa YES –keskuspäivässä Finlandia –talossa 8.4.2010.

Opettajien koulutusta haittasi osittain kuntien heikko taloustilanne, jonka vuoksi esim. VESOjen pitäminen hankaloitui entisestään. Koulutustarjontaa helpottamaan verkosto kilpailutti koko verkoston käyttöön asiantuntijat yrittäjyyskasvatuksen koulutuksen, opetussuunnitelmiin ja yrittäjyyskasvatuksen strategioiden teon sektoreilta. Asiantuntijatarjontaa ei päästy hyödyntämään täysimittaisesti johtuen osittain kilpailutuksen viivästyisestä, sisältöjohtamisen muutosten sekä em. kuntien taloustilanteen vuoksi. Kilpailutus on voimassa useamman vuoden, joten sitä päästäneen verkoston toiminnan toivon mukaan vakiintuessa.

F. Palveluvalikoiman laajentaminen aluebenckmarkingin myötä

YES –keskustoiminnan peruspalvelujen määrä ei lisääntynyt tämän hankkeen aikana, vaan pääpalveluryhmien palvelujen yksittäiset sisällöt laajenivat ja monipuolistuivat tämän hankkeen ansiosta. Hankkeen erittäin merkittävänä tuloksena voidaan pitää sitä, että hankkeen katalysoimana syntyi Suomeen 6 uutta YES –keskusta ja koko YES –historian aikana verkostolle on hankittu ja saatu rahoitusta eri kehittämisrahoituslähteistä lähes 10 m€uria.

Uusista keskuksista löytyi uusia vivahteita palveluvalikoimaan; mm. Pirkanmaan YES –keskus tuotti upeasti YES –kummitoiminnan koulu-yrittäjäyhteistyöpalveluihin. Uusien keskusten tulo teki hyvää myös tiiviille verkostolle henkisesti mielessä hyvää. Yrittäjyyskasvatus on kansallinen asia ja silloin liika aluelähtöinen omistajuus, mustasukkaisuus tai ”olemme kaikessa maan parhaita kaiken tietäen historian vuoksi” –asenne haittaa koko verkoston sekä erityisesti ko. alueen kehittämistoimintaa. Liika tyytyväisyys omaan toimintaan kun on kehittymisen varmin este.

Projektijohtaja sai projektin aikana paljon kritiikkiä verkoston kasvattamisesta. Projektijohtaja taas oli itse eniten tyytyväisin verkoston kasvamiseen nimenomaan kysyntälähtöisesti, koska se vahvisti kokonaisuutena pitkällä tähtäimellä koko verkostoa eikä ollut pois 9 keskukselta, kuten osa tuntui asian tulkitsevan. Projektijohtajalla oli tähän hankkeeseen resurssit vain 110h/kk, joten hän oli yrittäjänä oikeutettu tekemään sopimuksen ulkopuolisin tunteina hyväksi katsomiaan caseja.

G. Toimintamallin vakiinnuttaminen osaksi normaalitoimintaa

Hankkeen katalysoimana syntyi Nuori Yrittäjyys ry:n, Suomen Yrittäjien ja Taloudellisen tiedustustoimiston perustama YES ry, joka ottaa tehtäväkseen haasteellisen verkoston toiminnan vakiinnuttamisen ja jatkohankkeen koordinoimisen. Vakiinnuttamistavoite on mainittu myös OKM:n Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2015 –teoksessa ja useiden YES –maakuntien tai alueiden strategioissa.

YES –toiminta hankkeen loppuvaiheessa näyttää jatkuvan jollakin volyyymilla. Hankkeessa jäi käyttämättä jonkin verran rahoitusta, joka helpottaa rahoituksellisten vakiinnuttamiskasvatusien löytymistä. YES –toimintamallissa voidaan puhua jo brändistä, jossa on paljon kansainväliseksi vientituotteeksi sopivia elementtejä muutaman vuoden kotimaisen kehitystyön jälkeen.

On erittäin valitettavaa, että erityisesti hankkeen loppuvaiheessa projektijohtajaa kuormitettiin rahoittajan taholta äärimmäisen tiukoilla varmennus-, lisäselvitys- ja muilla

aikatauluilla niin, että moni alueellinen jatkorahoitusneuvottelu jouduttiin perumaan.

Kansallisia rahoitusneuvotteluja on käyty OKM:n ja TEM:n kanssa joulukuusta 2009 saakka ja ministeriöillä on ollut tiedossa tarkat summat, mitä verkosto tarvitsee vakiintuakseen 1.8.2010 alkaen. Tukemisretoriikkaa tahoilta löytyy, mutta jostain syystä YES –verkoston rahoitustarvetta ei oltu esitetty ministeriöiden lisäbudjetteihin keväällä 2010, vaikka alueilla oli alustavasti sitouduttu 50% kuntarahaosuuksiin ja näin oli sovittu vuodenvaihteen 2009-2010 kokouksissa.

Kansallisen johtamisen näkökulmasta yrittäjyyskasvatuksen motorinen tukeminen rahoituksen puolella verrattuna vaikkapa muihin Pohjoismaihin on Suomessa valtakunnallisella tasolla lapsen kengissä. Tämä on erittäin huolestuttavaa, koska maakunnissa on sekä vahva retorinen että motorinen tuki teemalle ja yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen tukemiseen tarvitaan tehokas ja ketterä taho, joka auttaa opettajia teeman toteuttamisessa niin kauan, kun aihekokonaisuus puuttuu opettajankoulutuksesta. Projektijohtaja korostaa, ettei kovalla työllä rakennettu verkosto kestä pitkää odotteluaikaa ja toiminnan rahoituksellinen aikaikkuna ei ole ikuisuuksia auki. Suomen tulevaisuuden kannalta pitää myös uskaltaa tehdä satsauksia muutaman kärkihankkeeseen useiden vuosien ajaksi yksittäisten ja jatkuvasti uusien hankkeiden sirpalerahoittamisen ja rahoittajan face-lift –tempausten sijaan.

H. Loppukartoituksen, -arvioinnin ja -raportin tuottaminen

Lähes 200-sivuinen loppuraportti kokoaa hankkeen tulokset ja haasteet upeasti kahden kannen väliin. Loppuraportin helmiä ovat alueraportit, jotka kertovat yrittäjyyskasvatuksen motorisesta jokapäiväisessä toiminnassa koulujen arjessa. YES ry ja Suomen Yrittäjät päättävät loppuraportoinnin toteuttamisesta.

4. HAASTEET

Kansallisesta näkökulmasta tarkasteluna hankkeessa oli kolme pääongelmaa. Ensimmäinen niistä oli ylivoimaisen vähäinen hankehallinnoinnin resurssointi suhteessa rahoittajan yksisuuntaisiin ja muista, saman hallinnonalan rahoittajien vaatimuksista ja aikatauluista huomattavasti poikkeaviin vaateisiin. Vähäinen resurssointi, mukana olevien alueiden suuri määrä ja erittäin vaativat hallinnointivaatteen veivät koko verkoston ajasta yhä enenevän ajan mitä pidemmälle hanke eteni. Rahoittajan suunnasta maksatuspäästösten teko kesti kauan, mikä toi todelliset haasteen pää- ja osatoteuttajien kassoille.

Toinen haaste oli hankkeen sisältöjohtamiseen liittyvät haasteet, joiden vuoksi projektijohtajan oli pakko tehdä vaikea päätös ko. vastualueen uudelleenorganisoinnista. Suomalaiselle virkamieshallintokulttuurille tyyppisesti päätös uudelleenorganisoinnista kesti pitkään ja rasitti sekä johtoa että kenttää koko loppuvuoden 2009 kohutuuttomasti. Ilman muutoksia ei kuitenkaan olisi päästy hankehakemuksessa luvattuihin sisältötuloksiin.

Kolmantena haasteena oli projektijohtajan näkökulmasta rahoittajan yrittäjyyden osaamisen kompetenssin vähäisyys, jonka vuoksi sekä hallinnoija että projektijohtaja kärsivät hankkeessa mittavat taloudelliset tappiot ja roolit muutuivat yllättäen palvelun tuottajista toiminnan rahoittajiksi. Kompetenssi puutteen vaikutukset erityisesti projektijohtajan yritystoimintaan olivat merkittävät ja sai projektijohtajan tekemään päätöksen jättää suomalaisen yrittäjyyskasvatuksen kehittämiskenttä massiivisen YES –keskusverkoston rakentamisen jälkeen. Päätös on projektijohtajan henkilökohtainen kannanotto niihin haasteisiin ja rahoittajan kohteluun, joita projektijohtaja suomalaista YES –keskusverkostoa rakentaessaan kohtasi. Yritysjohdamisen puolella korostetaan managementin tarkoittavan sitä, että tehdään asioita oikein ja leadershipin sitä, että tehdään oikeita asioita. Em. haasteista johtuen projektijohtajan oli järkyttävintä tiedostaa tekevänsä 95% ajasta väärin väärinä asioita.

Neljänneksi haasteeksi nousee YES –verkoston jatkoakin ajatellen alueiden erilainen käsitys siitä, onko yrittäjyyskasvatus ensisijaisesti alueellinen vai kansallinen asia. Oman maakunnan yrittäjyyskasvatushistoriasta saa ja pitääkin olla ylpeä, mutta liika henkinen omistajuus omiin ideoihin tai toimintamalleihin ei edistä yhtenäisen verkoston rakentamista ja myös tässä hankkeessa nähtiin se, miten paljon voi liika omistajuus haitata käytännön tason ratkaisuja.

5. PROJEKTIN RAHOITUS

Projektin kustannusarvio oli 1919611 €. Tästä jäi käyttämättä reilut 100 000 €, jonka verkosto saa käyttöönsä YES ry:n koordinoimana loppuvuodeksi 2010. Rahoituksessa on huomattavaa se, että hanke keräsi suomalaisen yrittäjyyskasvatuksen historian suurimmat kuntarahaosuudet koskaan yli 30% ns. kovan rahan kuntaosuuksillaan tässä taloustilanteessa ja alueet olivat valmiit nostamaan omarahoitusosuutta 50%:iin toiminnan vakiinnuttamiseksi.

6. MIKÄ OLI ONNISTUNUT, MITÄ TEKISI TOISIN?

Hanke oli kokonaisuus huomioiden erittäin onnistunut muun kuin hallinnoinnin osalta. Ohjausryhmä totesi 2. viimeisessä kokouksessaan hankkeen sisältö- ja levitystulosten ylittyneen yli odotusten huomioiden hankkeen moninaiset haasteet.

Hankkeen erityinen vahvuus olivat sitoutuneet ja kehittämishaluiset sekä –kykyiset projektipäälliköt ja sisältöjohtamisen osaava johtotiimi, josta projektijohtaja on ollut erityisen ylpeä koko hankkeen ajan. Moni projektipäällikkö ja toiminnassa mukana ollut opettaja ja yrittäjä ovat kertoneet löytäneensä ja oppineensa hankkeen ohessa mm. rohkeutta, esiintymiskykyä ja uskallusta ottaa aiempaa enemmän ja rohkeammin kantaa asioihin. Myös alueelliset hallinnoijat, tiimit, kansallinen ohjausryhmä ja monet upeat yhteistyökumppanit ansaitsevat erityiset kiitokset hankkeesta ja kärsivällisyydestä hallinnointihaasteiden suhteen.

YES –keskushanke jättää suomalaisen yrittäjyyskasvatuksen historiaan tunnistettavat jalanjäljet ja verkoston huippuhetkiä sekä katkeria takaiskuja tullaan hyödyntämään vielä pitkään useissa yrittäjyyden kehittämiscaseissa.

*”Joka tuntee toiset, on oppinut.
Joka tuntee itsensä, on viisas.
Joka voittaa toiset, on lihaksiltaan vahva.
Joka voittaa itsensä, on voimakas.
Joka on tyytyväinen, on rikas.
Joka rohkenee olla itsensä, kestää.”*

Kiitos, jos autoit verkoston pioneerityössä. Kaikki mikä ei tapa, vahvistaa ja viisastaa!

Tampereella 30.7.2010

YES-emo Satu Ahlman

YES -YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET -HANKE
ETELÄ-POHJANMAAN
LOPPURAPORTTI
S 10154

1. YES –ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Maakunta / Etelä-Pohjanmaa

Hallinnoija/Koulutuskampus Sedu

Projektipäällikkö/Tiina Jokela-Lyly

YES –aluetiimin jäsenet:

Anttila Pauli, rehtori, Jalasjärven yläkoulu
Erkkonen - Myllyniemi Raili, yritysneuvoja, Uusyrityskeskus Neuvoa-antava
Jaskari Jari, perusopetusjohtaja, Seinäjoen kaupunki
Kinnunen Pertti, johtaja, Etelä-Pohjanmaan Kauppakamari
Mika, yrittäjä, Seinäjoen yrittäjät
Kuusisto Katja, yrittäjä
Lepola Reija, johtaja, Koulutuskeskus Sedu
Lystimäki Kalevi, Ähtärin yrittäjät
Nevanpää Kirsi, Nuori Yrittäjyys – vastaava, Seinäjoen Lyseo
Peltonen Jouko, yrittäjyyskasvatusvastaava, Nurmon lukio
Rintala Sami, kehittämisspäällikkö, Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät
Ristimäki Kari, johtaja, SeAMK liiketoiminta
Takaneva Kristiina, toimialajohtaja, Koulutuskeskus Sedu
Varamäki Elina, yrittäjyyden tutkijaopettaja, SeAMK
Ahlman Satu, projektijohtaja, YES- hanke
Jokela-Lyly Tiina, Etelä-Pohjanmaan YES- keskus

Hankkeen kirjanpitoaineiston säilytys:

Koulutuskeskus Sedu/Sari Katajamäki
Törnäväväntie 26,
60200 SEINÄJOKI

2. HANKKEEN ALUEELLINEN LÄHTÖKOHTA

Elokuussa 2008 Etelä-Pohjanmaan maakunta käsitti 26 kuntaa ja kuusi seutukuntaa, vuoden 2009 kuntaliitosten jälkeen kuntia on ollut 19 ja seutukuntia neljä. Etelä-Pohjanmaa tunnetaan yritteliäänä maakuntana, jonka yrittäjyysaste on ollut Suomen korkeimpia. Yrittäjyyttä leimaa pientyövaltaisuus, nuorten yrittäjien vähäisempi osuus yrittäjistä ja yrittäjien korkea ikä ja yrittäjyyden ”staattisuus”.

Etelä-Pohjanmaalla toimii kolme ammatillista koulutuksenjärjestäjää, 19 lukiota, 24 yläkouluja ja n. 150 alakouluja

Yrittäjyyskasvatusta, kuten muuallakin Suomessa, on toteutettu Etelä-Pohjanmaalla viimeisen kymmenen vuoden aikana erilaisten projektien kautta ja toimijoina ovat olleet asiasta kiinnostuneet yksittäiset opettajat/yrittäjät/koulut/yritykset. Etelä-Pohjanmaan yrittäjät on nostanut yrittäjyyskasvatuksen merkitystä ja olivatkin hakeneet yhdessä Koulutuskeskus Sedun kanssa ESR Yrittämällä eteenpäin –hanketta, joka käynnistyi 1.1.2009 (päätyy 31.11.2011).

Tässä hankkeessa on tavoitteena luoda etelä-pohjalainen yrittäjyyskasvatuksen toimintamalli. Toisena tavoitteena on selkiyttää Etelä-Pohjanmaan yrittäjien paikallisyhdistysten (30) yrittäjyyskasvatusvastaavien toimenkuvaa ja roolia yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa. Näiden tavoitteiden osalta YES- keskuksen ja Yrittämällä eteenpäin – hankkeen tavoitteet ovat olleet yhteneväiset.

Etelä-Pohjanmaan ollessa yrittäjyysmaakunta yrittäjyyskasvatus mielletään helposti ulkoiseen yrittäjyyteen painottuvaksi. YES- keskus toiminnan yhtenä keskeisenä tehtävänä on ollut alusta asti pyrkiä toimimaan niin, että yrittäjyyskasvatuksen kaikki osa-alueet tulisivat huomioiduksi eri kouluasteilla (omaehtoinen, sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys).

Vuoden 2005 Etelä-Pohjanmaan maakuntasuunnitelmassa mainitaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen tärkeys aina päiväkodista korkeakouluun asti, samoin vuoden 2009 maakuntasuunnitelmassa yrittäjyyskasvatus mainitaan osana yrittäjyyskulttuurin ja uuden liiketoiminnan mahdollisuuksien havaitsemisen ja näkemisen tärkeyttä.

Vuoden 2010 Etelä-Pohjanmaan yrittäjien toimintasuunnitelmassa yrittäjyyskasvatus on osa yhtä kolmesta tärkeimmästä asiakokonaisuudesta, johon aluejärjestö keskittyy kuluvana vuonna.

Etelä-Pohjanmaalla (koulutuskeskus Sedussa) vuodesta 2005 toiminut Nuori Yrittäjyys ry:n aluetoimisto on hyvin hoitanut NY Vuosi yrittäjänä ohjelman ja NY 24 h-leirin totutusta. Näissä on mukana ollut vuosittain n. 60 – 180 nuorta, koulutuskeskus Sedun lisäksi toimintaa on ollut kahdessa yläkoulussa Seinäjoelle ja Järviseudun ammatti-instituutissa, merkonomikoulutuksessa. Lisäksi koulutuskeskus Sedu yhteistyötahoineen oli järjestänyt hyvää palautetta saaneen Yrittäjyyskasvatuskonferenssin vuonna 2007.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

3.1. Hankkeen käynnistäminen, onnistuneet rekrytoinnit, YES- tiimin kokoaminen

Etelä-Pohjanmaan YES –keskuksen projektipäällikkö aloitti työnsä 3.8.2008 (rekrytointiprosessi kesä/heinäkuussa, työtehtävä avoimessa haussa; hakijoita 50, joista haastattelussa kuusi).

YES- tiimi koottiin siten, että kaikille keskeisille yrittäjyiden ja yrittäjyyskasvatuksen toimijoille/organisaatioille lähetettiin kutsu osallistua YES –tiimin toimintaan. Lisäksi kutsu lähetettiin Etelä-Pohjanmaan YES- keskuksen kumppanuuskoulujen, Jalasjärven yläasteen ja Nurmon lukion rehtoreille. Kutsut lähtivät:

- Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät
- Etelä-Pohjanmaan työvoima ja elinkeinokeskus
- Etelä-Pohjanmaan Uusyrityskeskus
- Etelä-Pohjanmaan liitto
- Etelä-Pohjanmaan kauppakamari
- Seinäjoen ammattikorkeakoulu
- Taloudellinen tiedotustoimisto/Pohjanmaan koulu-coach
- Seinäjoen lyseo
- Nurmon lukio
- Jalasjärven yläaste
- Seinäjoen yrittäjät/yrittäjiä 1 – 2 mukaan

Etelä-Pohjanmaan liittoa lukuun ottamatta, kaikki muut organisaatiot nimesivät edustajansa Etelä-Pohjanmaan YES- tiimiin.

YES –tiimissä tapahtui seuraavia vaihdoksia/lisäyksiä 2008 - 2010:

yrittäjä Ulla-Helena Kuljunlahden tilalle tuli 1.9.2009 yrittäjä/nuorten yrittäjien pj Katja Kuusisto.

1.3.2009 Marjut Öhman lopetti YES- tiimissä työtehtäviensä vaihduttua, TE- keskus ei nimennyt uutta jäsentä

omien organisaatio muutostensa vuoksi.

1.8.2009 E-P:n Yrittäjien kehittämispäällikkönä aloitti Sami Rintala

1.1.2009 Seinäjoen perusopetusjohtaja Jari Jaskari mukaan YES-tiimiin.

1.10.2009 mukaan yksikön johtaja Kari Ristimäki, SeAMK

1.1.2009 mukaan Ähtärin yrittäjien pj Kalevi Lystimäki

3.2. YES- keskuksen perustaminen alueille, alkukartoitus ja projektipäälliköiden yhteinen ja maakuntakohtainen koulutus.

Etelä-Pohjanmaan YES- keskuksen toiminta alkoi projektipäällikön aloittaessa työnsä. Ensimmäisenä tehtävänä oli YES- tiimin kokoaminen ja toimintasuunnitelman valmisteleminen sekä alueellisen kick-off –tilaisuuden suunnittelu. Elokuun ensimmäisellä viikolla OPH:n rahoittamien YES- keskusten yhdeksän alueen projektipäälliköt sekä projektijohtajat kokoontuivat kaksipäiväiseen tapaamiseen Tampereelle.

Tapaamisessa tutustuttiin toisiimme, haettuun hankkeeseen ja luotiin pohjaa/tavoitteita YES -toiminnan käynnistämiseen alueille.

Lisäksi päivillä oli Nuori Yrittäjyys aluetoiminnasta infoa aluetoiminnan käynnistämiseen osana YES –keskusten yrittäjyyskasvatuksen palveluja. Aikaisemman NY toiminnan käytäntöjen muuttuessa, olisi ollut hyvä että joka alueella olisi kansallisen NY toimiston taholta käyty jonkinlaiset sopimusneuvottelut, joissa tarkemmin käsitelty aikaisempaan verrattuna muuttunut tilanne (esim. rekisteröintimaksujen siirtyminen kansalliseen NY toimintaan)

3.3. YES – keskustoiminnan maakunnallisen toimintakalenterin tarkempi suunnittelu ja toiminnan käynnistäminen, toiminnan tehokas tiedottaminen ja palvelujen tarjoaminen maakunnan perusopetuksen kouluille ja 2.asteen oppilaitoksille.

Etelä-Pohjanmaan kick-off tilaisuus oli syyskuun 2008 alussa; tapahtumassa mukana NY yrittäjä Maija Autio ja nuori yrittäjä Ulla-Maija Kuljunlahti. Tapahtumasta tuli Ilkkaan ja Pohjalaiseen artikkelit sekä Pohjanmaan radioon haastattelu.

Koska NY toimintaa oli ollut Etelä-Pohjanmaalla vuodesta 2005, oli tarvetta sen laajentamiselle; eri kouluasteille ja myös ammatillisen koulutuksen sisällä laajentaa sen toteutusta myös muilla aloilla kuin liiketoiminnan opiskelun yhteydessä.

YES –keskustoiminta käynnistyi NY –infoilla (syksyn 2008 aikana pidettiin 13 NY-infoa) ja NY vastuupettajien verkostoitumisella ja kokoontumisella. Koulutuskes-

kus Sedussa oli hankkeen aloittaessa NY-vastuopettajat, tämä nimitys muutettiin vuoden 2009 lopulla yrittäjyysvastaava -nimikkeeksi (tällöin nimike oli yhtenäinen yläkoulujen ja lukioiden yrittäjyysvastaavien kanssa) ja toimintaan sisältyi myös muut yrittäjyyskasvatuksen menetelmät kuin NY-ohjelmat. Aika pian kävi selväksi, että tämä eri oppilaitosten yrittäjyysvastaavien verkosto oli keskeinen osa alueellista YES-keskusta ja oleellinen väline Etelä-Pohjanmaan YES-keskuksen kehittämislle.

Syyskuussa kaikille Etelä-Pohjanmaan YES-keskuksen kohderyhmään kuuluville kouluille lähetettiin infokirje sähköpostilla YES-keskuksen käynnistymisestä ja perustietoa palveluista (palvelusite) ja tarjouduttiin tulemaan kouluille pitämään YES- infoa. Tämä ei tuottanut juurikaan yhteydenottoja.

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelma uudistuksen yksi pääsisällöistä, yrittäjyys opintojen mahdollisuuksien lisääminen osana perustutkintoja, toi YES-keskukseen tilaisuuden/tarpeen olla mukana kehittämistyössä, erityisesti Koulutuskeskus Sedussa, jossa 5000 opiskelijaa ja 500 työntekijää. Tämä kehittämistyö alkoi YES-keskuksen osalta heti YES-keskustoiminnan käynnistyttyä (osallistuminen eri tapahtumiin/työryhmiin liittyen yrittäjyys uudistuvissa opseissa).

Etelä-Pohjanmaan YES- tiimin ensimmäinen kokous marraskuussa 2008 asetti YES-keskuksen toiminnalle toimintaideaksi ”yrittäjyyspolun rakentamisen perusasteelta 2. asteelle – saada pieni siemen kylvettyä perusasteella, 2. asteen tehtävä on kastella ja hoitaa”. YES-keskuksen tehtävänä on tarjota tähän ”ammattimaisia yrittäjyyskasvatustalvueluja”. (Kokousmuistio, YES-tiimi, 6.11.2008).

3.4. Kumppanuuskoulujen kehittämistoiminnan aloittaminen

Elokuussa 2008 oli ensimmäiset tapaamiset Etelä-Pohjanmaan YES-keskuksen kumppanuuskoulujen kanssa: Jalasjärven yläasteen ja Nurmon lukion kanssa.

Jalasjärven yläasteen kanssa tehdyssä kumppanuussopimuksessa pääsisältönä oli kahdesti pidetyn Yrittäjätörin tapahtuman edelleen tuotteistaminen ja kehittäminen. Yrittäjätörin kanssa lähdettiin liikkeelle YES-keskuksen mukana ololla Yrittäjätörin avajaisissa syyskuun alussa, Yrittäjätörin yrityskummiin ja oppilaiden välisen sopimus pohjan laatimisella, yrityskummiin vierailulle luokassa ”sablunala” ja Yrittäjätörin koskevan opinnäytetyön (SeAMK, Anna-Leena Peltomäki, Yrittäjätörin yrittäjyyskasvatuksen menetelmän, 2009) käynnistämislle.

Nurmon lukion kumppanuussopimuksen keskeinen sisältö oli lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia valita yrittäjyys-

kasvatuksen opintoja ja järjestää opettajille yrittäjyyskasvatukseen liittyvää valmennusta/tiedotusta ja koulutusta. Nurmon lukio toimii Nurmon yläasteen kanssa samassa kiinteistössä ja Nurmon yläkoulun ja lukion välillä ei ole ollut kovinkaan paljon yhteistyötä. Nurmon lukion yhteydessä toimii matemaattis-luonnontieteellinen erikoislukio, johon pääsyaatimuksena on 8.5 keskiarvo. Nurmon lukiolla valittiin syksyllä 2008 yrittäjyysvastaava (Jouko Peltonen, joka pitänyt historian ja yhteiskuntaopin kurssiin sisältyvinä yrittäjyyskursseja), jonka tehtäväksi tuli toimia YES-keskuksen yhteyshenkilönä kumppanuussopimusta toteutettaessa. Syksyllä 2008 järjestettiin opiskelijoille NY- info, jonka tavoitteena oli innostaa ottamaan NY Vuosi Yrittäjänä -ohjelma osaksi valinnaista yhteiskuntaopin kurssia. Opettajille järjestettiin syksyllä 2008 yhdessä Seinäjoen yrittäjien kanssa tutustumiskäynti ja yrittäjyyskasvatukseen liittyvä iltapäivä Seinäjoen käyttöautolla. Vierailun kohde ei ehkä ollut paras mahdollinen; opettajien asenne ei välttämättä tullut positiivisemmaksi koulu-yrittäsyhteistyötä kohtaan.

3.5. Peruspalvelutoiminta

Yrittäjyyskasvatuksen koulutukset (sekä kontaktien haku ja verkostoituminen)

Selkeästi yrittäjyyskasvatuksen pedagogiikkaan liittyviä koulutuspäiviä on hankkeen aikana on järjestetty kuusi. Näissä kaikissa kouluttajana on toiminut Jaana Seikkula-Leino. Näihin koulutuksiin on osallistunut yhteensä 200 opettajaa. Osa päivistä on järjestetty yhteistyössä ESR-Yrittämällä eteenpäin – hankkeen kanssa. Koulutuksiin on osallistunut Jalasjärven yläasteen kaikki opettajat, Koulutuskeskus Sedun opettajia (30), Ammattiopisto Luovin kaikki opettajat, sekä opettajia Seinäjoen yläkouluista (5 yläkoulu), lukioista (5 lukiota), Alavuden yläkoulusta, ja Alavuden lukiolta. Tämän lisäksi on ollut erillisiä koulutus- ja kehittämispäiviä. Lisäksi on välitetty tietoa yrittäjyyskasvatukseen liittyvistä koulutusmahdollisuuksista (Opekon/Educoren-, Aalto-yliopiston/HSE:n-, HAMK:n koulutukset).

Yrittäjyyskasvatuksen materiaalit:

Yrittäjyyskasvatuksen materiaalia on jaettu runsaasti. Erittäisesti Kasvu yrittäjyyteen-hankkeen Aineopintojen yrityspalat-kansiota on jaettu reilut 200 kpl. YES-boxia jaettiin syksyllä 2009 kaikkiin Etelä-Pohjanmaan yläkouluihin ja lukioihin sekä Seinäjoen alakouluihin.

Luovuuslaatikkoa on jaettu koulutusten yhteydessä Jalasjärven yläkouluun, Seinäjoen yhteiskouluun, Seinäjoen lyseolle, Seinäjoen ja Nurmon lukioon, Soinin yläasteelle, koulutuskeskus Seduun sekä Kivistön, Kärjen, Lintuvii-dan ja Pajuluoman ala-asteille.

Tuotettu Jalasjärven Yrittäjätörin opinnäytetyö ja CD-kooste, jota jaettu koulutusten/infojen yhteydessä. NY alueoppaan jakaminen menee syksyille 2010.

Koulu-yritysyhteistyön mentorointi:

Yrittäjyyskasvatuksen teemapäivät: (suluisa tapahtumassa mukana olleiden opettajien ja yrittäjien lukumäärä).

YES –päivä, Kärjen ala-aste (12/5), Koulutuskeskus Sedu Pappilantie (24), Inno asenteella enemmän-teemapäivä Koulutuskeskus Sedun koko henkilöstö (yhdessä YE:n hankkeen kanssa, osallistujien puolitus YES-hankkeen osuus, 150 opettajaa). Yrittäjyysrastit Alavuden yläasteella (pitämässä YES/NY- rastia).

Ope-Yrittäjätreffit:

Seinäjoen perusopetuksen ja lukioiden OPE-yrittäjätreffit yhdessä TAT:n kanssa (25/4), Shake Sedu Sahke –työelämätreffit yhdessä SeDuuni –hankkeen kanssa (YES:n osuus 150/8), Jarkko Wuorinen YES-roadshow&Etelä-Pohjanmaan Ope-yrittäjätreffit (24/5).

Yritys/kouluvierailut: Seinäjoen yhteiskoululle yritysvierailu Helatukku Oy:n, Ähtärin yläkoulun vierailu Tankki Oy:n, Ilmajoen yrittäjät (9) vierailulle Jaakko Ilkan koulun päätävillä luokille.

Opetussuunnitelmatyö:

Opetussuunnitelmatyö on painottunut ammatillisen 2.asteen tutkinon uudistukseen ja sitä kautta yrittäjyyskasvatuksen merkityksen korostumiseen (omaehtoinen ja sisäinen yrittäjyys näkyy pakollisissa yrittäjyysopinnoissa ja ulkoinen yrittäjyys valinnaisina opintoina). Näitä asioita on käsitelty Sedun eri foorumeilla ja koko Sedun henkilöstölle suunnatussa Inno asenteella enemmän –koulutuksessa, jossa yhtenä keskeisenä teemana oli miten sisäinen yrittäjyys näkyy uudistuvissa opetussuunnitelmissa ja mikä on sen rooli yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa.

Yrittäjämäiset oppimisympäristöt teema on ollut myös sisältönä Koulutuskeskus Sedun Pappilan yrittäjysteemapäivässä toukokuussa 2009; miten NY toiminta ja osuuskuuntatoiminta voivat toimia yrittäjyyden oppimisympäristönä.

YES –keskus on osallistunut YE:n hankkeen Seinäjoen pilotin yrittäjyyskasvatuksen toimintaohjelmatyöryhmän työskentelyyn 2010 (3 tapaamista) ja on nimetty mukaan Etelä-Pohjanmaalla toimintansa aloittavaan maakunnalliseen Yrittäjyysfoorumiin (ensimmäinen kokoontuminen syyskuu 2010).

Nuori Yrittäjyys ry:n aluetoimistopalvelut:

Etelä-Pohjanmaan YES –keskus on pitänyt 45 NY infoa oppilaille ja 15 NY infoa opettajille. Lisäksi on ollut NY ohjelmiin liittyviä koulutustilaisuuksia 12, jossa yhteensä 89 opettajaa. Syksyllä 2008 YES–keskus hankki TAT:n järjestämään (viimeisen) NY 24 ohjaajakoulutukseen koulutuspaikan kuudelle Sedun opettajalle ja kahdeksalle oppilaalle. Nämä järjestivät keväällä 2009 ja syksyllä 2009 NY 24 h-leirit.

Syksyllä 2009 kokeiltiin yhteistyössä Sedun ESR Monimuotoiset opinpolut–hankkeen kanssa NY Minicamp- yrittäjyysleiriä osana sedulaisen orientoivia opintoja. Tällöin koulutettiin viiteen tutkintoon leiriohjaajat ja toteutettiin viidessä tutkinnossa NY Minicamp. Opettajien palautteen pohjalta räätälöitiin NY Minicamp- ohjelma, joka liittyy enemmän omaan ammattialaan ja opiskelumotivaatioon. Syksyllä 2010 kaikilla koulutuskeskus Sedun uusilla opiskelijaryhmillä (90 ryhmää, 1600 opiskelijaa) on mahdollisuus toteuttaa NY Minicamp (joko yritysideaan perustuva tai tämä omaan opiskeluun ja ammattialaan orientoiva versio). Tätä varten on koulutettu 30 ryhmäohjaajaa, loput 50 ryhmäohjaajaa koulutetaan elokuussa 2010.

Oheisessa kaaviossa yhteenvetoa YES- keskus hankkeen (2008 – 2010) NY ohjelmissa mukana olleista oppilas- ja opettajamääristä (määrissä ei mukana NY infoihin osallistuneita oppilaita/opettajia). Mukana on myös ohjelmissa mukana olleiden yrittäjien määrät (NY minirytysohjelmassa jokaisella NY yrityksellä tulee olla neuvonantaja yritys-elämästä, mutta kaikilla NY yritysillä ei neuvonantaja toimi/ ole mukana ohjelman toteutuksessa, siis on vain nimi paperilla ja tästä syystä n. 60 % NY yritysistä on yritys-elämästä neuvonantaja oheisessa taulukossa).

OPPILAIEN MÄÄRÄT ERI OHJELMISSA JA OHJELMAKOULUTUKSIIN OSALLISTUNEIDEN OPETTAJIEN LUKUMÄÄRÄT 2008 -2010								
Oppilaita ohjelmissa								
	Vuosi Yrittäjänä	24 h leiri	12 h leiri	Oma talous	6 h-leiri	Yrityskylä	Minicamp	yhteensä
Oppilaita	348	100	25	35	240	60	240	1048
Opettaja ohjelmakoulutuksissa								
	Vuosi Yrittäjänä	24 h leiri	12 h leiri	Oma talous	6 h-leiri	Yrityskylä	Minicamp	yhteensä
Opettaja	25	7	5	2	6	4	40	89
Yrittäjä/työelämän edustajia mukana ohjelmien toteutuksessa								
	Vuosi Yrittäjänä	24 h leiri	12 h leiri	Oma talous	6 h-leiri	Yrityskylä	Minicamp	yhteensä
Yrittäjä	60	6		2	1		2	68

Yrityskylässä oli mukana Kivistön yläasteen 5. ja 6. luokan oppilaat sekä Kauhavan kirkonkylän ala-asteen oppilaita. Seinäjoen kaupungin perusopetus on tehnyt esityksen kaupungille, että Seinäjoen Rytmikorjaamon tiloihin saataisiin Yrityskylä syksyllä 2011 kuuden viikon jaksoksi.

3.6. Palveluvalikoiman laajentaminen aluebenchmarkin myötä

Palveluvalikoimaa ei ole laajennettu, lukuun ottamatta uusia yrittäjyyskasvatuksen tuotteita (kohta 6).

3.7. Toimintamallin vakiinnuttaminen osaksi normaalitoimintaa

Etelä-Pohjanmaan YES-keskus ei ole vielä rakentanut vakinaista rahoitusta YES-keskukselle, 2-vuotinen hanke on ollut tähän liian lyhyt – YES- toimintaa ei vielä ole viety jokaiseen Etelä-Pohjalaiseen kuntaan. Alustavasti rahoitusta (vuodesta 2011 eteenpäin) on ajateltu osaksi maakunnallista Opinlakeusverkostoa.

Kysyntää YES-keskuksen tuotteille on (Ope-Yrittäjätrefit Alavudella syksyllä 2010) ja erityisesti uudet NY ohjelmat ovat kysytyjä. Esimerkiksi Järvi-Pohjanmaan kaikki alakoulut ottavat käyttöön lukuvuonna 2010 – 2011 NY Minä+sinä=Me- ohjelman, NY Mitä kaupungissa tapahtuu – mitä ihmiset tekevät ohjelman ja NY 6 H –leirin (Taidot esiin –yrittäjyyskasvatuksen ABC, Järvi-Pohjanmaan Yrittäjyyskasvatuksen toimintaohjelma, 2010). Tämä merkitsee mm. opettajien koulutusten järjestämistä näihin ohjelmiin liittyen elo-syyskuussa 2010.

Syksyllä 2010 YES-keskus järjestää yhdessä Etelä-Pohjanmaan 4H-piirin NYKY (paikallisten kehittämissyöhydistysten rahoittama 2-vuotinen, yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristöjen kehittämishanke) –hankkeen kanssa kuudessa kunnassa/ oppilaitoksessa yrittäjyysrastit (mukana myös yrittäjyysyöhydistysten yrittäjyysvastaavat), jossa yrittäjien lisäksi esillä 4H:n 4H-yritys ja NY miniyritys-opinto-ohjelmat.

3.8. Loppukartoitus

Loppukartoitus tehdään kansallisen YES –keskus hankesuunnitelman mukaisesti.

3.9. Hankkeen päättäminen

Hankkeen alasajo tapahtui kesä-heinäkuussa 2010. Hankkeen päättämistoimiin jäi liian vähän aikaa, päättämisen ajoittuessa kesäkaudelle (vuosilomien pitäminen ennen hankkeen päättämistä) ja hankkeen hallinnoijan asettama ”aikaistettu aikataulu” päättämistoimissa.

4. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Yhteistyötä on tehty Kokkolan YES:n kanssa; Kaisu Kåla on kouluttanut luovuuslaatikon käyttöönottokoulutuksia (3 koulutusta). Samoin Satakunnan YES- keskuksen Jenni Rajahalme on kouluttanut NY Minicamp- ohjelman käyttöön opettajia.

YES –keskus hankkeessa on tehty yhteistyötä YE:n hankkeen kuntapilottien kanssa Seinäjoella, Alavudella ja Järvi-Pohjanmaalla (Alajärvi, Vimpeli ja Soini).

Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa on tehty yhteistyötä Yritysohjelmien ainepalat –hankkeen kanssa. Tällöin SeAMK:n opiskelijat ovat käyneet pitämässä yrittäjyyden, sosiaalisen median ja viestinnän tunteja toisella asteella (Nurmon ja Seinäjoen lukioissa, Koulutuskeskus Sedussa eri aloilla/toimipisteissä). Tässä on painottunut erityisesti NY yrityksille järjestettävät tunnint yrittäjyydestä ja yrityksen taloudesta.

YES –keskus on koordinoitunut ja koonnut yhteen Etelä-Pohjanmaan eri oppilaitosten yrittäjyysvastaava verkostoa. Hankkeen aikana on pidetty 9 kokousta, joista pääosa kokouksista ollut yrityksissä ja eri sidosryhmien luona. YES- keskus on ollut mukana Etelä-Pohjanmaan Oma-Säästöpankki ryhmän kehittämishankkeessa, jossa pyritään löytämään keinoja nuorten talouskäyttäytymisen parantamiseen. YES- keskuksen osuus on tuoda kehittämishankkeeseen mukaan NY Oma talouden ja mahdollisesti Etelä-Pohjanmaalla pilotoitavaan NY talousajokortin toteutusta (kevät 2011).

YES- keskus on ollut mukana tiivistä HOPE-hankkeen toteutuksen tukena Koulutuskeskus Sedussa (pp on myös HOPE:n ohjausryhmässä). YES-keskus on ollut mukana HOPE-hankkeen järjestämissä valmennustilaisuuksissa (n. 6 kpl) ja tutkimusessioissa (2) ja tiedotustilaisuuksissa (2). Tuloksena on osuuskuntatoiminnan käynnistäminen Koulutuskeskus Sedussa, YES-keskus on järjestänyt tähän yhden koulutuspäivän (ostettu Tampereen osuuskuntakeskukselta) ja muuten toiminut näihin liittyvissä suunnittelukokouksissa sekä järjestänyt osuuskuntatoimintaan benchmarkkausta Taitokatu –hankkeesta Pirkanmaan koulutuskuntayhtymästä.

Lisäksi yhteistyötä on tehty SeAMK:n yliopettaja Annamari Viljanmaan kanssa KenkäBisnes pelin edelleen kehittämiseksi Kasvu yrittäjyyteen hankkeessa ja Etelä-Pohjanmaan 4H-piirin kanssa (kohta 3.7.).

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Oheisessa kaaviossa YES –keskus hankkeeseen liittyvät lehtiartikkelit 2008 – 2010.

LEHTIARTIKKELIT		
Päivämäärä	Otsikko	Media
10/1/2008	Yrittäjäkynnyksen ylittäminen kysyy edelleen voimia	Ilkka
11.10/13.10.2008	Tarvitsemme ProAkatemian	Pohjalainen/ Ilkka
10/23/2008	YES-keskus kehittää koulujen yrittäjyyskasvatusta	Jalasjärven kunnallissanomat
10/23/2008	Nuori Yrittäjyys voi olla kanava yrittäjyyteen ammattina	Ykköset
12/5/2008	Sedu jäi kakkoseksi yrittäjäkisassa	Ilkka
5/2008	Yrittäjyyskasvatusta opettajille yhteistyössä yrittäjien kanssa	Yrittävä Lakeus
1/21/2009	Nuoret yrittäjät eivät pelkää haasteita	Etelä-Pohjanmaa
2/12/2009	Yrittäjyyden merkitys maaseudun innovaatioissa	Ilkka
3/14/2009	Hirvi voi saada joskus huomioliivin	Ilkka
4/3/2009	Yrittäjyyskasvatus on mullistava juttu	Ilkka
4/19/2009	Tyttötrio lähti Alavudelle yrittämään ja lapsia kaitsemaan	Ilkka
4/20/2009	”Yrittämään, mutta koulu on yhä number 1”	Ilkka
8/26/2009	Etelä-Pohjanmaalla otetaan niskalenkki nuorisotyöttömyydestä yhteistyön voimin	Etelä-Pohjanmaa
9/2/2009	Opet ja yrittäjät treffaavat	Etelä-Pohjanmaa
9/9/2009	Yrittäjyys houkuttelee nuoria	Ähtärinjärven uutisnuotta
9/9/2009	Nuori Yrittäjyys - toiminta starttaa Yhteiskoululla	Ähtärinjärven uutisnuotta
9/23/2009	NY 24h -leiri synnytti hulvattomia yritysideoita Sedu Ähtäri Koulutiellä	Ähtärinjärven uutisnuotta
10/1/2009	Seinäjoen Lyseon yrittäjyys-hankkeissa mukana olevat nuoret	Ilkka
10/1/2009	Kaurapusseja ja koulu Nepalissa	Ilkka
10/2/2009	Yrityksen kävivät treffeillä Sedun kanssa	Ilkka
12/10/2009	Torttu-urakka nostattaa leipurille hien myssyyn	Seinäjokinen
3/14/2010	Kaurapusseilla kohti Turku	Ilkka
3/25/2010	Nuorten yrittäjien työ kulminoituu sunnuntaina	Pohjalainen
4/16/2010	Eteläpohjalaiselle yrittäjyyskasvatukselle tunnustusta	Ilkka
5/29/2010	Riisirobotti ja muita huikeita yritysideoita	Ilkka

NY Vuosi Yrittäjänä ohjelman tiedottamiseen (erityisesti uusille opettajille, jotka eivät vielä ohjelmassa mukana) Etelä-Pohjanmaan YES –keskus teki julkaisun kesällä 2010. Julkaisun pääsisältönä on lukuvuoden 2010 – 2011 parhaat NY miniyriytysten vuosikertomukset ja opettajien/yritysneuvojen haastattelut sekä yhteistyötahojen kommentit (Nordea, Fennia, Uusyriytyskeskus Neuvoa-antava, Etelä-Pohjanmaan mentoripankki, Etelä-Pohjanmaan yrittäjien sukupolvenvaihdoshanke, kansallinen NY toimisto)

Kansainvälisessä yhteistyössä YES–keskus on ollut mukana valmistelemissa Koulutuskeskus Sedun hallinnoimaa LDV-liikkuvuus hanketta OPH:n rahoittamien YES–keskusten projektipäälliköille ja NY opettajille ja ollut yhteistyössä yrittäjyyskasvatuksen osalta Manchester

Academyn kanssa (järjestänyt Katie Robetsille viikon Job-Shadowing- ohjelman Koulutuskeskus Seduun ja Seinäjoen lyseolle keväällä 2010 sekä pitänyt alustuksen yrittäjyyskasvatuksesta Manchester Academyn yrittäjyyskasvatuskonferenssissa keväällä 2009).

Kevästä 2010 YES–keskuksen pp on osallistunut Etelä-Pohjanmaan liiton rahoittamaan ja Ruralia-instituutin hallinnoimaan WINNET8–hankkeen alueelliseen toimintaryhmään, MAG:iin (hankkeen tavoitteena on mm. kannustaa naisia yrittäjyyteen).

Vuosina 2009 ja 2010 YES- keskus on ollut mukana järjestämässä Sedun ja yhteistyökumppaneiden vuosittaista Yrittäjyyskasvatuskonferenssia.

Etelä-Pohjanmaan NY aluemessut on järjestetty vuosina 2009 ja 2010 yhteistyössä Opinlakeusmessujen kanssa Seinäjoki Areenassa. Muut messutapahtumat, missä YES-keskus on ollut mukana, ovat: Naisyrittäjyyspäivä Seinäjoella 10/ 2009, Joulumarkkinat Seinäjoen Torikeskuksessa 12/2009, Joulujamit Järvipohjanmaan Ammatti-instituutissa 12/ 2009, Sedu on the Road-tapahtuma Sedu Kirkkokadulla 05/2010.

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA

A. YES –keskuksen maakunnallinen toimintamalli

Maakunnallisen toimintamallin rakentamiseen on vaikuttanut Sedun hallinnoiman Yrittämällä eteenpäin-hankkeen toteutus; myös siinä hankkeessa haetaan yrittäjyyskasvatuksen maakunnallista toteutusmallia. Ajatuksena on ollut, että YE:n hanke tekee strategia/ohjelmatyötä (päättöy 11/2011), ja tämän jälkeen YES –keskus jatkaa myös ohjelmatyön ylläpitoa ja toteutusta. YES- keskus on nimetty maakunnallisen Yrittäjyyskasvatusfoorumin yhdeksi jäseneksi syksystä 2010.

B. Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismallit kumppanuuskoulujen kanssa

Nurmon lukio:

Nurmon lukion oppilaita osallistui YES- keskuksen ja Koulutuskeskus Sedun kv-yksikön järjestämälle kansainväliselle NY 24 H-leirille Ähtärissä keväällä 2009.

Lukion oppilaille YES –keskus järjesti kaksi NY infoa ja syksyllä 2009 Ny Vuosi Yrittäjänä kurssi alkoi lukiolla. NY toiminta jatkuu myös ensi lukuvuonna.

SeAMK:n KenkäBisnes –peliä on pelattu ahkeraan lukiolla; mm. kaikki abiryhmät. Lukion yrittäjyysvastaava teki ehdotuksen pelin jatkotyöstämisestä, mikä sitten toteutuikin. KenkäBisnes peli tulee jatkossa olemaan yksi yrittäjyyskurssien menetelmä Nurmon lukiolla, NY toiminnan lisäksi.

Opettajille järjestettiin yritysvierailu/yrittäjyyskasvatuksen iltapäivä Seinäjoen Käyttöautolle ja halukkaat opettajat ovat voineet osallistua YES- keskuksen koulutuksiin ja tapahtumiin. Seinäjoen yrittäjillä on kumppanuussopimus Nurmon lukion kanssa, tämän sopimuksen puitteissa on vuosina 2008 – 2010 järjestetty Nurmon lukiolla opiskelijoille ja yrittäjille Yrittäjäpaneeli.

Jalasjärven yläaste:

Yrittäjätöriin tuotteistamiseen liittyen on tehty:

- Luokan ja kummin välinen sopimus pohja
- Yrittäjälle kummitoiminnan malli/sabluuna
- Yrittäjätöri yrittäjyyskasvatuksen menetelmänä, opinnäytetyö tradenomien tutkintoon, syksy 2010 (SeAMK, Anna-Maija Peltoniemi)
- www.yes-Keskus.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=717&Itemid=204
- CD-kooste Yrittäjätöritapahtumasta 12.12.2009

Lisäksi on järjestetty:

- Jalasjärven yläasteen opettajille Yrittäjämäisen pedagogiikan koulutuspäivä, syksy 2009
- Oppilaille ja opettajille luovuuskoulutusta (Kaisu Kåla, Keski-Pohjanmaan YES-keskus)
- Jalasjärven yrittäjien kanssa palaveri /toukokuu 2010

Yrittäjätöriin tulevaisuus:

- Yrittäjätöriin avajaisiin 3.9.2010 tulee mukaan Jalasjärven yrittäjistä edustus
- Yrittäjätöria pyritään integroimaan enemmän eri oppiaineisiin, kuitenkin niin että päävastuu toteutuksesta on oppilailla.
- Jalasjärven yrittäjät enemmän mukaan Yrittäjätöriin toteutukseen ja yrittäjäkummien hankkimiseen ja perusinfon antamiseen Yrittäjätöristä.
- YES- keskus kokoaa Yrittäjätöriin ”aloituspaketin” yrittäjäkummille.

C. Asiantuntijapalvelut; alueelliset yhteistyökumppanuudet, kilpailutetut asiantuntijat, www.yes-keskus.fi –sivusto, YES –pääpalveluryhmien sisälle syntyneet uudet palvelut ja tuotteet.

Alueellista yhteistyötä on tehty Taloudellisen tiedotustoimiston Pohjanmaan koulu-coahin kanssa (mm. Opeyrittäjätreffit Seinäjoen perusopetukselle 9/2009, yhteiset koulukäynnit), Etelä-Pohjanmaan 4H-piirin ja 4H:n alueellisten hankkeiden kanssa, Etelä-Pohjanmaan mentoripankin (NY yrityksille tarvittaessa mentori), Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien (mm. YES- keskuksen osallistuminen Y-tiimiin) ja Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun sekä Opekon (nyk. Educodes) kanssa yrittäjyyskasvatuskoulutusten paikallisiin toteutuksiin liittyen.

Uudet palvelut ja tuotteet:

NY aluetoimisto: NY Minicamp ohjelma ammatilliselle 2. asteelle; räätälöity malli, pilotti syksy 2010.

Materiaalit: yhteistyössä SeAMK:n kanssa KenkäBisnes-peli yrittäjyyden opetukseen 2. asteelle, Yrittäjätöri cd, Paikallinen opas NY Vuosi yrittäjänä ohjelman toteutukseen.

Koulutus: Jaana Seikkula –Leino; Yrittäjämäinen pedagogiikka –koulutuspäivän sisällön kehittäminen syksystä 2009; 6 koulutuspäivää toteutettu, yksi tulossa 1.9. Järvi-Pohjanmaalle.

Koulu-yritysyhteistyö: Yrittäjyysrastit syksy 2010 yhdessä Lakeuden 4H- piirin kanssa (kuusi pilottia).

Opetussuunnitelma-työ: Yrittäjyys 10 ov/ ops-malli koulutuskeskus Sedussa eri toimialoille sovellettavissa.

7. MITÄ INNOVATIIVISTA JA UUSIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ HANKE SAI AIKAAN ALUEELLANNE?

YES –keskus hankkeen virittelemä yhteistyö SeAMK:n liiketalouden opiskelijoiden kanssa on saanut aikaan sen, että lukuvuonna 2010 – 2011 tätä käytäntöä jatketaan. SeAMK liiketoiminnan opiskelijat pitävät tunteja mm. Sedu kaupan alan NY opiskelijoille, Sedu kaupanalan opiskelijat menevät puolestaan Seinäjoen lukioon pitämään tunteja NY opiskelijoille ja Seinäjoen yhteiskouluun. YES- tiimin marraskuussa 2008 asettama tavoite perusteen ja toisen asteen yhteistyöstä on tältä osin toteutuksessa näissä piloteissa.

SeAMK:n KenkäBisnes –lautapeliä pelattiin kumppanuuskoulullamme Nurmon lukiolla useampaan otteeseen (myös Sedun eri yksiköissä ja Seinäjoen lukiolla). Opettajilta ja oppilailta saadun hyvän palautteen johdosta YES-keskus tiedusteli SeAMK:lta voisiko pelistä tehdä myös ns. itseohjautuva malli (nyt mukana piti olla opiskelija peluuttajia). ESR Kasvu Yrittäjyyteen–hanke kehitteli pelistä itseohjautuvan mallin ja syksyllä 2010 peliä voi hankkia lainaan kouluille YES- keskusten kautta (painetaan 600 kpl).

Yrittäjyyden teemavuosi 2010 – 2011 toteutetaan Etelä-Pohjanmaalla seuraavasti: Seinäjoen perusopetuksessa, Koulutuskeskus Sedussa, Järvi-Pohjanmaan perusopetuksessa ja Alavuden perusopetuksessa. YES –keskus on mukana toteutuksessa erityisesti NY ohjelmien kautta (alakoulujen uudet ohjelmat käyttöön), Ope-Yrittäjätreffien ja yrittäjyysrastien muodossa. Koulutuskeskus Sedussa YES-keskuksen roolina on ollut yrittäjyysvastaava verkoston koordinointi ja koolle kutsuminen ja tämän verkoston (+ ATTO-aineiden ja lukio-opintojen) kehittämisryhmä työkentelyyn osallistuminen. Lukuvuoden 2010 alusta (1.8.) on perustettu uusi koulutuspäällikön tehtävä, joka vastaa yrittäjyydestä ja ATTO-aineista. Näin yrittäjyyteen tulee selkeä vastuuhenkilö koulutuskeskus Sedussa.

8. HAASTEET JA ONGELMAT ALUEELLA HANKKEEN TOTEUTUKSESSA

Hanke-aika on YES–keskuksen vakiinnuttamisen saavuttamiseen liian lyhyt, oppilaitosten vuosirytmii ei kata kesäaikaa, tämä tekee 2-vuotisesta hankkeesta vielä haastavamman. Hankkeen toteutusta on myös haitannut jossain vaiheessa epäselvyys hankkeen luonteesta/tarkoituksesta; toisaalta palvelujen levittämishanke, mutta levitettävät palvelut hankkeen alussa hyvin keskeneräisiä eli tämä kehittämisaspekti ja tuotekehitys näkökulma olisi pitänyt olla voimakkaammin heti alusta esillä.

8.1. Määrälliset indikaattorit; paljon oli mukana pitkäkestoisessa toiminnassa opettajia ja yrittäjiä, paljonko tiedotustilaisuuksissa.

Oheisessa kaaviossa Etelä-Pohjanmaan YES –keskuksen toimintaan osallistuneet opettajat, yrittäjät ja oppilaat. Toiminta jaoteltu yli 6 t. kestävään ja lyhyt kestoiseen toimintaan.

ETELÄ-POHJANMAAN YES -KESKUS Toimintaan osallistuneet opettajat, yrittäjät ja oppilaat 2008 - 2010 Eriteltyinä yli 6 h. kestävä toiminta (esim. koulutukset, NY opinto-ohjelmat) ja lyhytkestoinen toiminta (esim. infot).			
	yli 6 h. kestävä toiminta	lyhytkestoinen	yhteensä
Opettajia	500	350	850
Yrittäjiä	25	40	65
Oppilaita	1048	450	1498
Yhteensä			2413

Suurimpia tapahtumia ovat olleet Koulutuskeskus Sedun koko henkilöstölle järjestetyt Ope – yrittäjätreffit ”Shake Sedu Shake” ja Inno–asenteella enemmän – koulutuspäivä. Näissä tapahtumissa Etelä-Pohjanmaan YES–keskus oli toisena järjestäjänä (ensimmäinen yhdessä ESR SeDuuni hankkeen kanssa ja jälkimmäinen Yrittämällä eteenpäin hankkeen kanssa).

9. PROJEKTIN RAHOITUS

Oheisessa kaaviossa on koottuna Etelä-Pohjanmaan YES-keskuksen rahoituksen toteutuminen. Mikäli vuoden 2010 maksatus menee lävitse maksatushakemuksen mukaisesti jää YES-keskuksen rahoituksesta n. 3000 – 4000 euroa käyttämättä.

ETELÄ-POHJANMAAN YES-KESKUKSET -HANKKEEN ALUEBUDJETTI 2008-2010 TILANNE 29.6.2010														
	B 2008	M1 4-8/08	M2 9-12/08	Jälj 2008	B 2009	M1 1-4/09	M2 5-8/09	M3 9-12/09	Jälj 2009	B 2010	M1 1-5/10	M2 /10	Jälj 2010	Budj 08-10
1. Aineet	1600	496	432,32	671,68	1950	133,69	622,93	219,48	1645,58	1450	1618,02	100	1477,56	5000
2. Hlöstö	28 480	4123,95	19191,12	5164,93	68 350	16514,32	18766,88	18775,28	19 458	39 870	30280,4	15 500	29048,05	136700
3. Ostot	6430	141,61	2123,11	4165,28	9000	1879,62	3033,88	2161,65	6090,13	4570	12219,27	6500	-1559,14	20000
4. Matkat	2570		455,17	2114,83	3400	1750,73	483,85	2284,68	995,57	2030	4172,1	1300	-1146,53	8000
5. Muut	1790	10,39	47,54	1732,07	2100	786,6	290,50	1720,29	1034,68	1410	2652,34	200	-207,66	5300
Yhteensä	40870	4771,95	22249,26	13848,79	84800	21064,96	23198,04	25161,38	29224,41	49330	50942,13	23600	27612,28	175000
Kuntaraha	17 700				30 378					17 722				65800

Projektin alussa olisi ollut hyvä käydä tarkemmin lävitse hankkeen luonne ja tähän liittyvät hyväksyttävät kustannukset (esim. hankkeen ns. suuren kohderyhmän matka- ja majoituskustannukset eivät olleet hyväksyttäviä kustannuksia, tämä selvisi hankkeen loppuvaiheessa).

Maksatusten hitaasta käsittelystä johtuen ns. ennakkotapauksia hyväksytyistä kustannuksista ei saanut hankkeen aikana ja tällainen "korjaava toiminta" hankkeen toteutuksessa ei onnistunut. Myös selkeämpi kanta/tieto siitä mitä kustannuksia NY aluetoimiston palvelujen toteuttamiseen voidaan käyttää, olisi voinut olla heti hankkeen alusta lähtien tiedossa.

10. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT ALUEELLA.

YES-keskus on saanut ja on saamassa laajempaa tarvetta ja roolia yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä Etelä-Pohjanmaalla. Erityisesti NY aluetoimiston palveluille on kova kysyntä, samoin selkeille koulu-yritysyhteistyön tuotteille ja käytännönläheisille koulutuksille. Myös kehittämissuunnitelman koordinoitiin ja alueellisten resurssien käyttöön/synergiaetujen hyödyntämiseen YES-keskus toimintaa tarvitaan. jatkorahoitusta on alustavasti kaavailtu Opinla-keusverkoston yhteyteen.

11. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT HANKKEESSA.

Kansallinen verkosto on voimavara ja lisäresurssi ja toiminnan ydin ja "punainen lanka". YES-keskus hankkeessa olisi ollut tarvetta selkeämmälle palvelujen tuotteistukselle yhdessä alueen toimijoiden kanssa ja tämän tuotteistusprosessin tukeminen kansallisen verkoston toimesta – tämä olisi tuonut ehkä vielä enemmän vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta aluetoimintaan.

12. YHTEENVETO; MIKÄ OLI ONNISTUNUT, MITÄ TEKISI TOISIN?

Onnistunutta oli yrittäjyyskasvatuksen palvelujen tarpeen herättäminen, laaja verkostoituminen kentän eri toimijoihin ja käytännön tarpeisiin vastaaminen (= hyvä asiakas-palvelu ja asiakaslähtöisyys toiminnan lähtökohtana).

Ajankäytön hallinta ja selkeiden tavoitteiden asettelu olisi voinut olla suunnitelmallisempaa ja tavoitteiden asettelun osalta jossain määrin myös rohkeampaa. YES-keskus brändin levittämiseen vaikutti ESR- Yrittämällä eteenpäin –hankkeen osin päällekkäiset tavoitteet. Valtakunnallisen hankkeen (YES) ja paikallisen ”pohjalaisen tahdon” –omaavan hankkeen yhteistyön rakentaminen vei aikaa ja voimavaroja. Toisaalta yhteistyön myötä syntyi tarvetta YES –keskuksen palveluille.

Palvelujen tuottamisessa on tärkeitä päästä mukaan oppilaitosten/yrittäjien ”prosesseihin”, opettajien/yrittäjien kanssa yhdessä tekeminen ja sitä kautta lisäarvon (yhteisen oppimisen) synnyttäminen on tärkeää ja ei hankeajassa vielä ole kaikilta osin toteutunut. Yksi syy on se, että oman asiantuntijuuden kehittäminenkin on vienyt hanke-aikaa (aikaisempi työkokemus ei kattanut yrittäjyyskasvatusta). Näiden haasteet liittyvät myös laajemmin ”yrittäjämäisen toimintatavan” jalkautumiseen oppilaitosten toimintakulttuureihin.

Seinäjoella 20. heinäkuuta 2010

Tiina Jokela-Lyly

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET –HANKE

ITÄ-UUSIMAAN LOPPURAPORTTI

1. YES –ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Itä-Uusimaa

Porvoon Seudun Uusyrityskeskus ry
Veckjärventie 3, 06150 Porvoo

Toimitusjohtaja Harri Kari,
harri.kari@yrittajakeskus.fi puh. 020 7569 543
FM Tom Nyman

YES –aluetiimin jäsenet
katso liite 1

2. HANKKEEN ALUEELLINEN LÄHTÖKOHTA

YES-KESKUSTEN ALKUKARTOITUS 2009

Kartoitukseen osallistuneiden opettajat koulutusasteet ovat seuraavat: lukio (33 %), yläkoulu (50 %) ja alakoulu (17 %). Heistä 67 % ei halua toimia yrittäjyyskasvatuksen kouluttajana tai asiantuntijana.

YES-keskuksen palveluista hyödyllisiksi oman toimintani kannalta mainitaan YES-koulutukset (20 %) ja yhteistyö YES-projektipäällikön kanssa (20 %). YES-toiminta (67 % ei) ei vielä ole tavoittanut alueen oppilaitoksia, mutta muuten tiedon ja kokemusten vaihtoa oppilaitosten välillä on ollut runsaasti (67 % kyllä). Kysyttäessä YES-keskukselta saatua tukea vastaukset menevät tasan 50–50 eli töitä on vielä tiedossa.

Opetussuunnitelman osalta perus- ja lukio-opetus noudattaa valtakunnallista linjaa eli tausta-asiakirjoina ovat opetussuunnitelman perusteet. Varsinaisesta opetussuunnitelmatyöstä vastaukset eivät mairittele sivistystoimen johtoa, sillä rahaa ja aikaa on tarjolla todella niukalti.

Kartoituksen mukaan yrittäjyyskasvatus ei ole saanut jalansijaa kunnassa eikä oppilaitoksissa (100 % ei). Tätä osittain vahvistaa perus- ja lukio-opetuksen yrittäjyyskasvatuksen aihekokonaisuuksien keho arvosuus - viides kaksista aihekokonaisuuksista. Kunnan ja oppilaitosten tasolla "Hyvinvointi ja turvallisuus" on painottunut eniten aihekokonaisuuksista etenkin lukion puolella.

Kysyttäessä yhteistyöstä yrittäjyyskasvatuksen osalta nousee toive lisätä YES-oppilaitosten kanssakäymistä. Lisäksi kansainväliset yhteydet kiinnostavat opettajia.

Itä-Uusimaa kohtaa saman haasteen kuin koko muu Suomi. YES-keskuksen palvelut pitää tarjota mahdollisimman moneen yläkouluun, lukioon ja ammatilliseen oppilaitok-

seen. Lisäksi jokaiselle keskukselle oman haasteensa tuovat sivistystoimen johdon, rehtoreiden ja koulunjohtajien motivointi alueen yrittäjyyskasvatus toimintojen kehittämiseen. Kuinka monta oppilaitosta voi yhden projekti-päällikön vastuulle vaatia, on hankala kysymys. Etenkin suurissa kasvukeskuksissa yksi vastuuhenkilö voi olla riittämätön joten YES-hankkeen sisäiset anturit pitää olla herkkinä mahdollisten ylikuormittumisten suhteen.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

Itä-Uudenmaan YES –keskus on toiminut aktiivisesti Itä-Uudenmaan eri kunnissa. Toiminta on ollut kaksikielistä alusta lähtien, mikä on näkynyt sekä kumppanuuskoulujen valinnassa, YES –tiimin jäsenten valinnassa, käytännön työssä kentällä kuin viestinnässäkin.

Alusta asti lähtökohtana oli se, että palveluja tarjotaan kaikkiin Itä-Uudenmaan kuntiin eikä rajoiteta toimintaa kumppanuuskouluhin. Jälkeen päin tämä osoittautui viisaaksi valinnaksi, kun kumppanuuskoulujen kanssa ei edetty toivotulla tavalla. Heti toiminnan alkaessa alkoi suhteiden luonti kunnanjohtajiin, sivistystoimenjohtajiin ja koulutuspäällikköihin. Samalla tehtiin toisaalta kovasti tiedotusta yrittäjähdistysten suuntaan. Kaikkien yläkoulujen ja lukioiden rehtorit kontaktoitiin ja pyrittiin saamaan aikaiseksi YES –info. Tämä onnistui yläkoulujen osalta hyvin kaikkialla paitsi Askolassa. Siellä rehtori ei halunnut antaa mahdollisuutta tulla tiedottamaan YES –hankkeesta koko opettajakunnalle. Useista yrityksistä huolimatta koko opettajakunta ei Askolan koulussa koko kahden hankevuoden aikana saanut tietoa YES –keskuksen palveluista. Myöskään rehtorin vaihdos ei tähän asiaan tuonut muutosta, vaan esittely saatiin tehdä toistamiseen johtoryhmälle. Toinen yläkoulu, jossa tieto ei koko opettajakuntaa tavoittanut, oli Linnajoen koulu Porvoossa. Täälläkin rehtori suhtautui yrittäjyyskasvatukseen myönteisesti, mutta ei halunnut antaa mahdollisuutta opettajakunnal-

le kuulla infoa. Perusteluna täällä oli sama kuin Askolassa: pienelle ryhmälle, kuten johtoryhmälle, asia voidaan esitellä – ja niin tehtiinkin molemmissa kouluissa – mutta koko opettajakunnalle ei, kun he eivät kuitenkaan ymmärrä tätä asiaa tai ole siitä kiinnostuneita. Tosin Linnajoen koulussa järjestyi syksyllä 2009 lyhyt YES –box –info, mutta ilmapiiri ei ollut järin otollinen, koska samaisessa kokouksessa pääasiallisena asiana käsiteltiin lomautuksia ja niistä johtuvia käytännön järjestelyjä. Lukioista kahdessa ei YES –infoa myöskään järjestetty, koska rehtorit estivät sen. Nämä olivat Lovisa Gymnasium ja Sipoon lukio.

Kaikissa muissa Itä-Uudenmaan yläkouluissa ja lukioissa YES –info pidettiin lukukauden 2008-2009 aikana.

Porvoon yläkoulut: Pääskytien koulu, Strömborska skolan, Lyceiparkens skola.

Porvoon lukiot: Borgå Gymnasium, Linnankosken lukio
Sipoon yläkoulut: Sipoonlahden koulu ja Kungsvägens skola (toteutui YES-box –infona vasta syksyllä 2009, kun rehtori oli vaihtunut).

Sipoon lukiot: Sibbo Gymnasium, jossa toteutettiin myös ½-päivä VESO

Askola: Askolan lukio

Lapinjärvi: Porlammin koulu ja lukio (samalla)

Loviisa: yläkoulut Lovisanejdens högstadium ja Myllyharjun koulu sekä Myllyharjun lukio.

Muissa kunnissa – Pukkilassa, Pernajassa, Liljendalissa ja Ruotsinpyhtäällä toimii vain alakouluja. Näihin suunnattiin YES –box –infot elo- syyskuussa 2009. Osassa alakouluista sovittiin virallinen esittely, toisissa projektipäällikkö kävi ekstemporee, mutta 80% kaikista maakunnan alakouluista pp kävi fyysisesti ja jakoi YES –boxin ja kertoi siitä ja yrittäjyyskasvatuksesta yleensäkin. Suurimmat alakoulujen YES –box –infot toteutettiin Porvoossa Kvarnbackens skolassa ja Loviisassa Generalhagens skolassa (+ erityiskoulu Parkskolan). Kaikki opettajat tavoitettiin myös mm. Kullo skolassa, Saxby skolassa ja Grännäs skolassa Porvoossa. Useimmissa muissa tavattiin koulujohtaja sekä mahdollisesti pari muuta koulun opettajaa. Sipoossa YES –boxit toimitettiin ajanpuutteen vuoksi kouluvieraston kautta.

Itä-Uudenmaan alueella toimii viisi ammattiopistoa: Porvoon ammattiopisto, jolla on kaksi toimipistettä Porvoossa, yksi Askolassa ja yksi Loviisassa, Östra Nylands Yrkesinstitut Inveon, jolla on kaksi toimipistettä Porvoossa, kolmella kielellä opetusta antava Porvoon kauppaoppilaitos ja vielä piskuinen Porvoon Terveydenhuolto-oppilaitos. Viidentenä ammattiopistona toimii Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda, jolla on toimipiste Sipoossa. Tämä toimii samoissa tiloissa Sipoon lukion kanssa. YES-info on tavoittanut kaikki opettajat Amistosta, Terveydenhuolto-oppilaitoksesta sekä Keuda Sipoossa (YES Road Show).

Lukuvuonna 2008-2009 Tom Nyman osallistui Porvoon suomenkielisen opetustoimen osallistamistiimin työhön. Sen puheenjohtajana toimi Heli Päivärinne Kevätkummun koulusta. Yhteistyö oli tiivistä. Koulutuspäälliköltä tuli tehtäväksi luoda yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelman luonnosta Porvooseen, mutta ylhäältä annettu ”ylimääräinen” tehtävä ei kovin myönteistä vastaanottoa tiimissä saanut. Kuitenkin lukuvuoden loppuun mennessä opetuspäällikölle jätettiin asiakirja, joka voitaisiin liittää opsiin. Luultavasti se jäi siihen. Työlle yritettiin saada jatkoa, mutta koska Porvoon lomautti lukuvuonna 2009-2010 koko henkilökuntansa kymmeneksi päiväksi, ryhmää ei koskaan saatu kasaan, kun velvoitteita eikä varsinkaan motivaatiota tällaiseen työhön opettajien parissa ollut.

Loviisassa yritettiin lukuvuonna 2008-2009 aktiivisesti koustaa synnyttää kuntaan yrittäjyyskasvatuksen polku. Ruotsinkielinen koulutuspuoli jättäytyi toiminnasta pois ja työtä jatkettiin Myllyharjun koulun ja lukion yrittäjyyskouluttajien, Tarja Hakalan ja Riitta Sinkkosen johdolla suomenkielisesstä koulukeskuksessa. Sekä yläkouluun että lukioon tuli lukuvuodeksi 2009-2010 uudet vt. rehtorit (Päivi Outinen ja Eveliina Passi), jotka olivat asialle hyvin myönteisiä. Hakala ja Sinkkonen kouluttautuivat yrittäjyyskouluttajiksi Helsingin kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskukseen 30 op:n kurssilla ja tekivät kehittämissuunnitelman koulujen yrittäjyyskasvatukselle. Toimintana lukuvuonna 2009-2010 mainittakoon lukion NY 24h –leiri, yläkoulun NY 12h –leiri, Mäntsälän Riihenmäen koulun kanssa yhteistyössä toteutettu vuorovaikutuskoulutus ja opettaja-yrittäjä – treffit. Keväällä 2010 aloitettiin myös yläkoululaisten 6h –leiriohjaajakoulutus. Tarkoituksena on syksyllä järjestää NY 6h –leiri Länsiharjun koulun kuudesluokkalaisille. Lukuvuosi 2010-2011 saa VESO-teemaksi myös yrittäjyyskasvatuksen ja tarkoituksena on tarjota sekä YES –keskuksen suihku- ja kylpy –koulutuksia että Nuori Yrittäjyys ry:n Yrittäjyyskasvatuksen polku –koulutuksia alakouluille. Lisäksi Hakala ja Sinkkonen ovat sopineet yhdeksi VESO-koulutukseksi Myllyharjun koulun ja lukion opettajille Liisa Remeksen koulutuksen syksyksi 2010. Yrittäjyyskasvatustoimihnta Loviisassa suomenkielisessä koulukeskuksessa saa hienosti jatkoa.

Alueellista toimintaa kuvataan myös tarkemmin osioissa 4, 6 ja 7.

3. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Itä-Uudenmaan YES –keskus on tehnyt paljon yhteistyötä Keski-Uudenmaan ja Kotkan-Haminan Seudun YES –keskusten kanssa. Yhteistyön muotoja ovat olleet yhteisesti järjestetyt koulutukset sekä yhteiset seminaari- ja tutustumismatkat. Matkarahoja on säästetty kaikilla kolmella alueella siten, että projektipäälliköt ovat kulkeneet projektipäällikkötapaamisiin tai valtakunnallisiin yrittäjyyskasvatustapahtumiin yhdessä ja alueen opettajia on kuljetettu yhteiskuljetuksin eri tilaisuuksiin. Alueellisten opinahjojen opettajien ja yrittäjien verkottaminen on myös kuulunut keskeisesti Itä-Uudenmaan YES –keskusten toimintaan.

4.1. Yhteiset koulutukset:

1. Opekon ammatilliselle toiselle asteelle suunnattu Minustako yrittäjyyden myytinmurtaja –koulutus (opettajia kaikilta kolmelta alueelta)
2. Helsingin kaupparkeakoulun (nyk, Aalto-yliopisto) Pienyrityskeskukseen Yrittäjyyskouluttajan 30 op. koulutusjakso, joka on poikanut yhteistyötä mm. Loviisan Myllyharjun koulun ja lukion ja Mäntsälän Riihenmäen koulun välillä
3. Yrittäjyyskasvatuksellinen dialogipedagogiikka koulutus yhteistyössä Myllyharjun koulun ja Riihenmäen koulun välillä.

4.2. Opettajien yhteiset seminaari- ja tutustumismatkat ja muu verkottuminen:

1. Tutustuminen Riihenmäen koulun yrittäjyysluokkaan (sem. syksyllä 2008)
2. Tutustuminen Karhulan lukion yrittäjyyslinjaan (joulukuu 2008) yhdessä Keski-Uudenmaan YES-keskuksen alueelta tulevien opettajien kanssa
3. Sedun kv-yrittäjyyskasvatuskonferenssi Yrittäjyys –menestyksen kivenjalka tammikuussa 2009 (Itä- ja Keski-Uusimaa)
4. Valtakunnalliset NY-messut Porissa (yhdessä Kotkan-Haminan Seudun kanssa)
5. Mäntsälä mielessään – yrittäjyysluokkien tapaaminen, jossa Sipoonjoen koulusta rehtori, opo ja kaksi opettajaa verkottumassa
6. Yrittäjyyskasvatus lukioissa –valtakunnallinen lukioiden yrittäjyyskasvatuspäivä Hämeenlinnassa, jossa Myllyharjun lukioista, Loviisasta, rehtori ja yrittäjyysopettaja verkottumassa

7. Riksomfattande YES –seminarium 25.11. i Borgå. Seminariet samlade företagare, utvecklare av företagsamhetsfostran och lärare från grundskola, gymnasium, yrkesutbildning på andra stadiet samt yrkeshögskolor till ett gemensamt seminarium på svenska. Seminariet innehöll en lärar-företagarträff som sista moment i arbetsverkstadsform. Seminariet samlade mest deltagare från Östra Nyland, men också från huvudstadsregionen, Västra Nyland, Åboland och Österbotten.
8. Nuori Yrittäjyys ry:n ja YES –keskusten järjestämä verkottumisfoorumi Tamperella NY-opinto-ohjelmista ammatillisen toisen asteen koulutuksesta. Mukana opettajia ruotsinkielisestä ammattiopistosta, Inveonista, ja suomenkielisestä ammattiopistosta, Amistosta, samalla matkalla mukana verkottumassa ja hakemassa kokemuksia joulukuussa 2009.
9. Projektipäällikkö Tom Nyman on hankekauden aikana verkottunut myös muiden hanketoteuttajien kanssa ja osallistunut kehitysyhtiö Posintran Itä-Uudella maalla järjestämiin hanketapaamisiin.
10. Projektipäällikkö TN on osallistunut Taloudellisen tiedustustoimiston Elinkeinoelämän nuoriso-ohjelman Itä-Uudenmaan kehittämistyöryhmän toimintaan, joka on kuitenkin TATin henkilövaihdojen johdosta junnannut paikallaan. Ohjelma on kuitenkin osallistunut myös verkottanut Itä-Uudenmaan oppilaitosten ja yritysten toimijoita.
11. Porvoon kauppaoppilaitoksen ja amk Haaga-Helien toteuttaman Nasta Jobi –työllistämisen ja koulutusmessujen tiimoilta Itä-Uudenmaan YES –keskus on myös tehnyt laajaa alueellista yhteistyötä sekä sisälöntuottamisessa että markkinoinnissa.
12. Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi Yrittäjänä –opinto-ohjelman puitteissa on jatkettu jo vuonna 2006 alkanutta alueellista yhteistyötä järjestämällä alueelliset NY-messut syksyllä 2008 ja talvella 2010. Tilaisuudet ovat tarjonneet niin nuorille yrittäjille kuin opettajillekin yhteisen tapaamisfoorumin. Lisäksi toiminnassa on ollut mukana messukilpailuja tuomaroimassa yrittäjiä ja koulutuspäällikköjä. Messuilla on myös esiintynyt oikeita yrittäjiä kertomassa yrittäjyydestään. Messuilla on joka vuosi vierailut myös Porvoon kouluista opettajia oppilaineen ja medianäkyvyys on ollut erinomaista..
13. Keväällä 2010 järjestettiin Loviisassa opettaja-yrittäjä – treffit, jossa oli opettajia Myllyharjun koulusta ja lukioista sekä paikallisia yrittäjiä. Tilaisuus, jossa Artekin toimitusjohtaja Mirkku Kullberg toimi puhujana, oli lähes 30 osallistujan mielestä erittäin antoisa ja poiki heti konkreettista yhteistyötä.

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Itä-Uusimaa on pääosin kaksikielistä aluetta, jolla on suomenkielinen ja ruotsinkielinen radioasema, viisi sanomalehteä (Sipoon Sanomat, Uusimaa, Borgåbladet, Loviisan Sanomat ja Östra Nyland) ja ilmaisjakelulehti (Vartti).

Lehdet ovat hyvin ottaneet vastaan materiaalia ja lähettäneet toimittajia eri tilaisuuksiin. Julkisuudessa Itä-Uudenmaan YES –keskus ja yrittäjyyskasvatus laajemminkin on ollut todella paljon. Joissakin lehdissä on julkaistu suoraan myös projektipäällikkö Tom Nymanin kirjoittamia juttuja. Yhteistyö ja sen myötä läheisiksi kasvaneet kumppanuussuhteet ovat edesauttaneet ja helpottaneet tiedotustyötä.

Koska toiminta on aidosti kaksikielistä, tilaa on saatu myös ruotsinkielisistä yrittäjille ja taloutta seuraaville suunnatuista aikakauslehdistä Forum för Ekonomi och teknik ja Företagsnyckeln. Lisäksi suomenkielisessä Uudellamaalla toimiviin yrityksiin jaettavassa FIRMA-lehdessä on ollut Nymanin kirjoittama artikkeli (nro 1/2010)

Kaiken kaikkiaan YES –keskuksen toimintaan tai yrittäjyyskasvatukseen liittyviä juttuja on yllä mainituissa lehdissä ollut 75 kpl, ylivoimaisesti eniten kaikista alueellisista YES –keskuksista. Mediaseurantaraportti ohessa, LIITE 2. Jutut luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa www.oppimateriaalit.net > Artikkeleita YES –toiminnasta eri alueiden lehdissä > Itä-Uudenmaan artikkelit. Lehtijuttujen lisäksi pp Tom Nyman on esiintynyt eri tilaisuuksissa sekä studiossa tehdyissä radiohaastatteluuksissa molemmilla YLEN kielikanavilla, YLE Radio Itä-Uusimaa sekä Radio Vega Östnyland.

Sähköpostitiedottamisesta ja www.yes-keskus.fi –sivuston hyödyntämisestä kerrotaan lähemmin kohdassa 6.3.

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA

6.1 YES –keskuksen maakunnallinen toimintamalli

Itä-Uudenmaan YES –keskus on koko ajan toiminut lähellä käyttäjiä, konkreettisesti opettajien apuna erilaisten opetuskokeilujen ja toimintamallien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Toimintamallina on ollut myös verkottaa alueen eri koulujen ja oppilaitosten opettajia ja yrittäjiä. Siinä onkin onnistuttu hienosti eri tutustumis- ja seminaarimatkojen yhteydessä. Tässä yhteistyö kahden muun YES –alueen kanssa on luonut vielä laajempia verkostoja. Myös opettaja-yrittäjä – treffit ja yrittäjien kutsuminen kouluihin ja opettajien vieminen ja kannustaminen yrityksiin vierai-

luille on edesauttanut toimintamallin leviämistä ja suosiota. Moni kyseleekin, miten jatkossa käy, kun aktiivinen projektipäällikkö jättää tehtävänsä.

6.2 Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismallit kumppanuuskoulujen kanssa

Linnankosken lukion kumppanuussopimuksen tavoitteena oli lisätä lukion elinkeino-yhteyksiä. Lukion on iso ja toimintavuosi rakentuu syksyn ja kevään ylioppilaskirjoitusten väliin, joten toiminnalliseen tekemiseen jää kouluvuodesta oikeastaan aika vähän aikaa.

Keväällä 2009 toteutettiin kuitenkin tyhy-iltapäivän ohjelmana opettajien yritysvierailut ja niiden esittely ja pohdinta. Materiaali oli toimitettu sekä opettajille että vastaanottaville yrittäjille tai yritysten edustajille etukäteen. Osa opettajakunnasta oli ulkomaanmatkalla Venäjällä kumppanuusasioissa, osa muissa tehtävissä, joten vajaan 30 opettajan voimin vierailtiin neljässä paikallisessa yrityksessä. Vierailuja ennen, niiden aikana ja niiden jälkeen opettajilla oli yksilö- ja ryhmätehtäviä selvitettävänä. Jälkeenpäin kokoonnuttiin seurakunnan leirikeskukseen käymään opittua ja koettua läpi ja epävirallisemmin oleskelemaan yhdessä grillauksen ympärillä. Työhyvinvointia lisättiin ja saatiin yhteistyökumppaneita. Jotkut opettajat ovat jälkeenpäin opiskelijaryhmineen vierailleet tutustumiskohteissa, esim. talousmatematiikan kurssi Tapiolasassa. Yksittäiset Linnankosken lukion opettajat ovat myös olleet yhteydessä YES –keskukseen saadakseen yhteyden yrityksiin. Opettajien yritysvierailut toteutettiin vielä 22.5.2009 Pääskytien koulussa ja menetelmä on koottu YES –katalogiin Koulu-yritysyhteistyö 1/2010, case 10.

Yrittäjyyskasvatusajatusta on Linnankosken lukiossa vietty eteenpäin oppilaskunnan hallituksen työskentelyssä. OKH on hakenut erilaisiin hankkeisiin Homma-rahaa ja järjestänyt valtavasti erilaisia tempauksia koulussa. Linnankosken lukiossa on myös otettu mallia YES –keskuksen viestinnästä. Varsinkin keväällä 2010 on LiLusta ollut vähintään kerran viikossa jokin juttu seudun ykköslehdessä Uusimaassa.

Lovisanejdens högstadiumin kumppanuussopimuksen mukaan opettajille piti tarjota yrittäjyyskasvatuskoulutusta. Jo ensimmäisessä tapaamisessa opettajakunnan sisältä, luottamusmiestaholta ja muilta sisäisen vaikutusvallan taholta, nousi valtaisia vastarinta YES –keskuksen suuntaan tehtävää yhteistyötä vastaan. Alusta alkaen oli selvää, ettei ennen hanketta valitun kumppanuuskoulun kanssa tulaisi tekemään laajamittaista yhteistyötä. Lisäksi monet päällekkäiset hankkeet kuten jopo ja Kiva-koulu verottivat pienen pettajakunnan yrittäjyys-kasvatuksellista kouluttamista. Rehtori onkin ottanut osittain syyt omille niskoilleen, koska kokee, ettei voi enempää rasittaa muu-

tenkin aktiivisia opettajia, ja ei-aktiivisia on vaikea motiivoida tai pakottaa aktiivisuuteen.

Tässä yhteydessä haluaisin antaa palautetta etenkin Opetushallitukselle, joka tietenkin hyvät aiheet mielesään yrittää kehittää koululaitosta eri hankkein. Mutta kun opettajia on aktiivisissa kouluissa kuitenkin rajoitettu määrä, kaikkeen kivaan ja kehittävään ei yksinkertaisesti riitä rahkeet.

Kuitenkin Lovisanejdesn högstadiumin rehtori, opo ja molemmat toisiaan seuranneet NY-opettajat ovat olleet YES -yhteistyössä aktiivisesti mukana. NY-opettajat ovat ryhminensä osallistuneet alueellisiin NY-messuihin, Loviisassa on järjestetty koulujen välinen NY-yritysten tiedotustilaisuus joka syksy ja Loviisasta on kumpanakin hanke lukuvuonna päässyt jokin NY-yritys valtakunnallisille NY-messuille (v. 2010 NY-finaali).

Opinto-ohjaaja Ann-Lis Udd on ollut aktiivinen värvätesään yrittäjiä opo-tunneille, hän on osallistunut Riihenmäen koululla järjestettyyn yrittäjyysluokan esittelyyn ja valtakunnalliseen ruotsinkieliseen YES-seminaariin. Yhdessä entisen NY-opettajan kanssa hän vieraili Ruotsissa, Örebrossa, yrittäjyyskasvatus-konferenssissa.

Nykyinen NY-opettaja Vesa Leivo on saanut NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmakoulutuksen, osallistunut Riihenmäen koulun yrittäjyysluokan esittelyyn, osallistunut sekä alueellisiin että valtakunnallisiin NY-messuihin sekä tammi-kuussa 2009 Seinäjoen yrittäjyyskasvatuskonferenssiin.

Rehtori Joan Hafrén on osallistunut YES-seminaariin 25.11.2009. Palautekeskustelussa hän on todennut kansanneensa kouluunsa ehkä liikaa projekteja, ja aktiiviset opettajat ovat jo niin monessa mukana, että kaikkeen ei ole ollut aikaa. Kuitenkin yrittäjyyskasvatuskeskusteluista ja -koulutuksista on ollut hyötyä. Joustava perusopetus on alkanut hyödyntää esim. NY-ohjelmia ja ensi lukuvuonna NY Vuosi Yrittäjänä -ohjelmassakin tullaan kokeilemaan tiimiopettajuutta, jota rehtori haluaisi kokeilla enemmänkin.

Lokakuussa 2008 YES -keskus toteutti yhdessä Lovisanejdesn högstadiumin oppilaanohjaajan, Ann-Lis Uddin, kanssa koulussa aiemmin toteutetun, mutta nyt laajennetun, kuntapäivän. Yhdeksännen luokan oppilaat vierailivat kotikunnassaan kunnan tuottamiin palveluihin tutustuen ennen kuin päättävät peruskoulun. Kun LNH:hon tulee oppilaita kuudesta kunnasta; Loviisasta, Liljendalista, Pernajasta, Lapinjärveltä, Myrskylästä ja Ruotsinpyhtäältä, oppilaat ovat tämän päivän omassa kotikunnassaan. Loviisassa asuville tehtiin laajennettu kuntapäivä niin, että oppilaat aamupäivällä vierailivat kaupungintalolla, mediateekissa ja museossa. Iltapäivällä kunnan tar-

joaman lounaan jälkeen oppilaat vierailivat ryhmittäin kukin ryhmä kahdessa yrityksessä. Yrityskontakteja tuli näin 7 kappaletta, koska yhdessä yrityksessä vieraili kaksi ryhmää. Näin oppilaat saivat laajemman katsauksen kotikuntansa elinkeinoelämään ja oppivat ottamaan itse vastuuta yritysvierailusta, kun opettajia ei ryhmien mukaan riittänyt. Sinällään tämä kumppanuuskoulun kanssa toteutettu case ei eronnut esim. Mäntsälästä tehdystä kuntakävelystä, joten se jätettiin YES -katalogista pois.

6.3 Asiantuntijapalvelut; alueelliset yhteistyökumppanuudet, kilpailutetut asiantuntijat, www.yes-keskus.fi -sivusto, YES -pääpalveluryhmien sisälle syntyneet uudet palvelut ja tuotteet

Juuri verkottumisen johdosta on erilaista osaamista päästy hyödyntämään ja hyviä käytänteitä levittämään. Eri koulutusasteiden opettajia ja heidän kauttaan myös etenkin NY:n leiriohjelmien muodossa oppijoitakin verkottaen on luotu pohja jatkuvalle, innovatiiviselle yhteistyölle eri opinahjojen ja koulutusasteiden välille.

Itä-Uudenmaan YES -keskus on toiminut yhteistyössä erilaisissa yhteyksissä seuraavien organisaatioiden kanssa:

- Porvoon Seudun Uusyrityskeskus
- Kehitysyhtiö Posinta
- Itä-Uudenmaan kunnat (kunnanjohtajat ja sivistystoimet)
- Porvoon, Loviisan Seudun, Askolan ja Sipoon yrittäjähdistykset
- Södra Finlands Företagarförening
- Loviisassa Myllyharjun lukio, Myllyharjun (ylä)koulu, Länsiharjun (ala)koulu, Lovisanejdesn högstadium ja erityiskoulu Parkskolan
- Lapinjärvellä Porlammin koulu (ylä)
- Porvoossa Borgå Gymnasium, Linnankosken lukio; yläkoulut Pääskytien koulu, Linnajoen koulu, Lyceiparkens skola ja Strömborgska skolan; alakouluista Kevät-kummun koulu, Kvarnbackens skola ja Gammelbacka skola; Östra Nylands Yrkesinstitut Inveon, jossa on toiminut yrittäjyystiimi, Porvoon ammattiopisto (Amisto) ja siellä etenkin toimipiste POMO, jossamtoteutettu kaksi NY 24h -leiriä ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden (Omnia ja Haaga-Helia amk sekä StoraEnso Oyj) kanssa, Porvoon kauppaoppilaitos
- Sipoossa Keuda Sipoo ja Sipoonjoen koulu, Kungsvägens skola ja Sibbo Gymnasium sekä VESO-koulutusta pariinkin otteeseen
- StoraEnso, jonka kanssa toteutettiin Augustinranta-innovaatioleiri
- Haaga-Helia amk

Itä-Uudenmaan YES –keskus on käyttänyt kilpailutettuja kouluttajia. Amistossa toteutettiin yhdessä Villinikkareiden kanssa yrittäjyyskasvatusstrategiakoulutuspäivä. Jarkko Wuorisen YES Road Show kiersi Sipoossa ja Porvoossa. Opettjia on ohjattu koulutukseen HSE PYK:n yrittäjyyskouluttajan opintoihin sekä Opekon Minustako Myytinmurtajakoulutukseen. Lisäksi yhdessä Keski-Uudenmaan YES –keskuksen kanssa kilpailutettiin vuorovaikutuskoulutus, jossa hyödynnettiin Stella Polariksen Simo Routarinnettä alueiden välisessä yhteiskoulutuksessa. Valtakunnallinen ruotsinkielinen koulutuskilpailutus suoritettiin, kun valmisteltiin YES –seminaaria Porvoossa. Tuolloin valittiin professori Alf Rehn, jota sitten on käytetty myös suomenkielisillä alueilla. Hän on osittautunut erittäin innostavaksi puhujaksi.

www.yes-keskus.fi –sivustolle Itä-Uudeltamaalta on tuotettu viikoittain materiaalia. Sinne on tallennettu uutisia eri tapahtumista, koulutuksista ja upeista löydöistä. Raportointia ei ole rajattu YES –keskuksen toimiin, vaan eri puolilta maakuntaa tulevat yrittäjyyskasvatukselliset toimintamallit ovat myös saaneet tilaa, esim. Lapinjärven Porlamin koulun yrittäjävi-eraat itsenäisyyspäivän juhlinnassa, Lapinjärven Kirkonkylän koulun toteuttama yrittäjyysviikko sekä Porvoon Kerkkoon koulun paikallishistorian opetuksen toimintamalli ”Vanhan ajan kauppa”. Aina kun on ollut jotain merkittävämpää raportoitavaa – ehkä keskimäärin kerran joka toinen kuukausi – on sivustolinkki lähetetty myös sähköpostitse reilulle 200 toimijalle. Tästä viestinnästä on tullut erittäin hyvää palautetta niin alueelta kuin valtakunnalliseltakin taholta. Se on selkeästi lisännyt YES –keskuksen tunnettuutta. Bloggailua ei ole käytetty yhtä aktiivisesti kuin uutisointia, johon on liittynyt aina myös paljon kuvia. Tällä tavoin yrittäjyyskasvatus on Itä-Uudellamaalla saanut monet, tunnistettavat kasvot.

YES –pääpalveluryhmien sisälle syntyneitä uusia palveluja ja tuotteita on alueen näkökulmasta tullut useita. Sitä, ovatko ne uusia valtakunnallisella tasolla, on vaikea sanoa. Linnankosken lukiossa ja Pääskytien koululla testattiin opettajien yritysvierailuja, joissa vertailun kohteena oli yritysesittelyn muoto riippuen siitä, oliko esittelijä suurehkon yrityksen tryöntekijä vaiko pienemmän yrityksen omistaja-yrittäjä. Lovisanejdens högstadiumissa laajennettiin kuntaan tutustumispäivää liittämällä oppilaiden vierailukohteisiin myös yrittäjiä ja laaja kysymyspatteristo ja palautelomake. Myllyharjun koulussa toteutettiin ”Koululle liikelahja” –yrittäjyyskasvatustuokio, joka sai varsin hyvää palautetta ja hienoja tuloksia.

Itä-Uudenmaan suurin anti YES –keskushankkeelle on kaksikielisyys. Suurin osa YES –keskuksen materiaaleista on käännetty ja viestinnälle on luotu kaksikielinen malli ja pohja. Valtakunnallisen ruotsinkielisen yrittäjyyskasvatusseminaarin aikaansaaminen on toinen suuri saavutus, jolle on luotu hyvä pohja ja jolle on ehdottomasti olemassa tilausta.

7. MITÄ INNOVATIIVISTA JA UUSIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ HANKE SAI AIKAAN ALUEELLANNE?

Opettajien yritysvierailumallia kokeiltiin sekä Linnankosken lukiossa että Pääskytien koulussa. Toiminta sijoitettiin LiLussa työhyvinvointi-iltapäivään ja Pääskytiellä oppilaiden taksvärkkipäivään. LiLussa mallia kokeiltiin ensin ja siten, että opettajaryhmät kukin vierailivat vain yhdessä ennakkoon valitsemassaan yrityksessä. Jälkeenpäin kokoonnuttiin yhteen ja esiteltiin vierailukohteet muille ja käytiin yhdessä palautekeskustelu. Vierailun alla, aikana ja jälkeen täydennetyt kyselylomakkeet palautettiin, joten niistä voitiin ottaa oppia. Yritysvierailu tyhy-päivänä nähtiin hyvänä käytänteenä, mutta palautetialsuudesta olis toivottu rennompaa ja epävirallisempaa. Pääskytien koulussa opettajaryhmät vierailivat kahdessa eri yrityksessä (yhteensä 8 yritystä, 4 ryhmää). Yritykset oli valmiiksi ryhmitelty pareiksi niin, että niiden toimialat olisivat erilaiset ja että yksi olisi suurempi, toinen pienempi yrittäjävetoinen. Näin voitiin vertailla esityksen kulkua ja sisältöä, kun sen toteutti yrityksen edustaja tai omistaja. Opettajat täydensivät palautelomakkeet, jotka palautettiin postitse YES –keskukseen. Tässä ei suoraa, suullista palautetta saatu, mutta palaute oli kiitettävää ja positiivista. (katso myös kohta 6.2.). Tämä testattu menetelmä sisällytettiin YES –katalogiin Koulu-yritysyhteistyö.

Lovisanejdens högstadium oli aiemmin järjestänyt yhdeksäsluokkalaisille tutustumispäivän omaan kuntaansa, kun oppilaita tuli viidestä eri kunnasta. Syksyllä 2008 tehtiin Loviisasta tulevien oppilaiden osalta laajennus ohjelmaan siten, etteivät he ainoastaan vierailleet kunnan lläpitämässä toimipisteissä kuten kaupungintalolla, mediateekissa yms. vaan myös kahdessa eri yrityksessä. Oppilailla oli kysymyslomake, joka palautettiin opolle ja käynneistä keskusteltiin opo-tunnilla. (katso myös kohta 6.2.)

Myllyharjun koulussa Loviisassa ideoitiin luokanvalvojan tunnilla pienryhmissä luonnosta koululle toteutettavasta liikelahjasta, jota voitaisiin jakaa vierailijoille ja silloin kun koululta käydään jossain vierailulla. Ideointia ei saanut tehdä itse, vaan se tehtiin joko koko luokan tai sitten luokasta muodostettujen pienryhmien yhteistyönä. Opettajista koostuva raati valitsi jälkeen päin parhaat ideat, joita lähdetäisiin jalostamaan. Menetelmä on kuvattu YES –katalogissa Hyvät käytänteet 1/2010, case 5.

Sipoossa Sipoonjoen koulussa aktiivinen luokka 9b, josta aika moni valitsi myös tarjolla olevan yrittäjyyskerhokursin, jota toteutettiin NY Vuosi Yrittäjänä –ohjelman mukaisesti lukuvuonna 2009-2010, toteutti yhteiskuntaopin puitteissa paikallisen yritysuunnistuksen. Luokka jaettiin kahteen ryhmään. Ne saivat tehtäväkseen vieraillla kolmessa eri yrityksessä, joihin heidän piti löytää yhdessä.

Kummallakin ryhmällä oli vierailukohteina eri yritykset. Näin luotiin 6 yrityskontaktia. Seuraavalla yhteiskuntaopin tunnilla vierailuja arvioitiin ja käytiin palautekeskustelu. Tarkoituksena oli, että ryhmä toteuttaisi keväällä 2010 muille yhdeksäsluokkalaisille Nikkilän yritys suunnituksen, mutta se osa ei koskaan toteutunut.

Sipoon Enterissä Nuori Yrittäjyys 24h –leirien suhteen Itä-Uudellamaalla on kehitetty verkottumisleiri, jossa osallistujat eivät tule samasta oppilaitoksesta ja samalta opintolinjalta, vaan tarkoituksena on sekoittaa leiriläisiä paremman ryhmädynamiikan saavuttamiseksi. Sipooseen on tullut opettajia ja opiskelijoita Vantaan Variasta, Keudan Järvenpään ja Keravan toimipisteistä, Loviisan Myllyharjun lukioista, Porvoon Linnankosken lukioista ja ruotsinkielisestä ammatti-instituutista, Östra Nylands Yrkesinstitut Inveon. Kevään 2010 viimeisen leirin yhteydessä oivallettiin, että NY24h –leiri voi toimia oivana käytännön kielikoulutuksenakin. Tästä rohkaistuna erikielisten leiriläisten yhteyttämistä tullaan jatkamaan. Joillekin NY 24h –leireille on tarjottu paikkoja useampaankin lukioon ja ammattiopiston toimipisteeseen Itä-Uudellamaalla. Uskoakseni tämä toiminta saa jatkoa. Tässä on alustaksi luotu maakunnan tason yhteistyömalli.

Loviisassa kehitettiin NY 24h –leirijatkumo, jonka aloittaa lukio. Lukion toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoista koottu kokemusta muualta hakenut leiriohjaajaryhmä toteuttaa lukion alkaville NY 24h –leirin yhteyttämisleirinä. Tältä leiriltä kootaan leiriläisistä uusi ohjaajaryhmä, joka tietenkin seuraavana vuonna pitää uusille ykkösille leirin, mutta järjestää myös yläkoulussa kahdeksäsluokkalaisille NY 12h –leirin. Tältä leiriltä taasen osallistujien joukosta poimitaan kiinnostuneet, jotka koulutetaan NY 6h –leiriohjaajiksi toteuttamaan NY 6h –leirin naapurissa sijaitsevaan alakouluun, viides- tai kuudesluokkalaisille. Myllyharjun koulu ja lukio ovat aika pieniä kouluja, etenkin lukio, ja aiemmin yläkoulussa on toiminut NY Vuosi yrittäjänä –ohjelma. Kun kolmena lukuvuonna peräkkäin on jäänyt ryhmä muodostamatta, pohditaan uusia ratkaisuja; mitä jos toteutettaisiin kurssi yläkoulun ja lukion yhteisenä yrittäjyyskursina!

8. HAASTEET JA ONGELMAT ALUEELLA HANKKEEN TOTEUTUKSESSA

Itä-Uudellamaalla toiminnalliset haasteet ovat lähinnä liittyneet kumppanuuskouluihin ja lukioon. Se, että kumppanuuskoulut valittiin ennen kuin hanke alkoi, tuntui oudolta, eikä mitään kovin syvällisiä sisältöjä kumppanuussuhteisiin saatu. Kumppanuussopimuksia ei valituksissa kumppanuuskouluissa koettu sitovina, eikä niihin siksi myöskään laajamittaisesti sitouduttu.

Yksittäiset opettajat tekivät Linnankosken lukiossa yhteistyötä, ja saatiinhan siellä aikaiseksi opettajien yritys vierailut. Nähtäväksi jää, onko toiminta juurtunut koulun kulttuuriin. Linnankosken lukioista oli myös hankala saada ketään alueelliseen YES –tiimiin, ja kun yläkoulusta lainassa ollut opo siirtyi yläkouluun takaisin, häntä ei korvattu. Yhteys katkesi ja riippui yksittäisten opettajien aktiivisuudesta sekä projektipäällikön sinnikkäästä yhteydenpidosta rehtoriin. Toisena kumppanuusvuonna ei yhteistä laajamittaista toimintaa ollut lainkaan.

Lovisanejdens högstadiumin kumppanuussopimuksen mukaan opettajille piti tarjota yrittäjyyskasvatuskoulutusta. Jo ensimmäisessä tapaamisessa opettajakunnan sisältä, luottamusmiestaholta ja muilta sisäisen vaikutusvallan taholta, nousi valtaisia vastarinta YES –keskuksen suuntaan tehtävää yhteistyötä vastaan. Alusta alkaen oli selvää, ettei ennen hanketta valitun kumppanuuskoulun kanssa tultaisi tekemään laajamittaista yhteistyötä. Lisäksi monet päällekkäiset hankkeet kuten jopo ja Kiva-koulu verottivat pienen opettajakunnan yrittäjyyskasvatuksellista kouluttamista. Rehtori onkin ottanut osittain syyt omille niskoilleen, koska kokee, ettei voi enempää rasittaa muutenkin aktiivisia opettajia, ja ei-aktiivisia on vaikea motivoida tai pakottaa aktiivisuuteen.

Kumppanuussuhteiden toimimattomuus ei kuitenkaan lamaannuttanut toimintaa, vaan kumppanuussuhteet korvautuivat muilla tahoilla. Loviisassa Myllyharjun lukioista ja koulusta muodostui hyvin läheiset kumppanit, Porvoossa tehtiin paljon yhteistyötä Amiston POMO-toimipisteen johtajan ja opettajien kanssa. Sipoossa Sipoon Enter ja Sipoonlahden koulu tulivat läheisiksi toimijoiksi, joiden yrittäjyyskasvatusta tuettiin ja opettajia verkotettiin. Myös yhteistyö ammattikorkeakoulu Haaga-Helian kanssa oli toimivaa ja monisäkeistä.

Kumppanuuskoulujen ennen aikainen valinta oli keinotekoinen. Ei kumppanuussuhdetta solmita yhden viisi minuuttia kestävästä puhelun aikana, vaan kyllä siihen pitää olla tarve ja molemminpuolinen kiinnostus – tällöin syntyy luova kumppanuussuhde, kuten Itä-Uudellamaalla muiden kuin nimellisten kumppanuuskoulujen kanssa on käynyt.

Porvoon kaupungin päätös lomauttaa koko henkilökunta kymmeneksi päiväksi johti siihen, että tarjotut 4 VESO-koulutusta jäivät toteuttamatta, kun kaikki kolme VESO-velvoitepäivää upposivat lomautuksiin. Muutenkin yhteistyö Porvoon perusopetuksessa ja lukioissa toimivien opettajien kanssa hankaloitui kovasti lomautusten myötä, mikä näkyi osittain kansallisen ruotsinkielisen YES –seminaarin järjestämisen yhteydessä. Lukioista melkein koko opetushenkilöstö osallistui, muttei kummastakaan ruotsinkielisestä yläkoulusta.

9. MÄÄRÄLLISET INDIKAATTORIT; PALJON OLI MUKANA PITKÄKESTOISESSA TOIMINNASSA OPETTAJIA JA YRITTÄJIÄ, PALJONKO TIEDOTUSTILAISUUKSISSA

Pitkäksestoisessa toiminnassa, yli 6 h, kestäneessä yhteistyössä, joka on voinut muodostua yksittäisistä koulutuksista, mutta myös usean lyhyempikestoisen tapahtuman tai koulutuksen summasta on Itä-Uudellamaalla ollut mukana opettajia yrittäjiä seuraavasti:

Opettajia 80 joista 13 ainakin 6+6 tuntia (molempina lukuvuosina)
Yrittäjiä 11

3-5 tuntia kestäneessä toiminnassa on ollut mukana

opettajia 41
yrittäjiä 23

Alle 3 tuntia kestäneessä toiminnassa, joka on luonteeltaan ollut enemmänkin tiedotusta:

opettajia 670
yrittäjiä 75

10. PROJEKTIN RAHOITUS

Itä-Uudenmaan YES –keskuksen kokonaisbudjetti oli 175.000 euroa, josta kuntarahaa 65.800 euroa. Rahaa käytettiin 166.481,44 euroa. Jonkin verran olisi ostopalveluissa koulutusten ostoihin vielä käyttää rahaa, mutta budjetin raameissa pysyminen on nähtävä onnistumisena. Kaikilta osin alkuperäinen budjetti ei ollut toimiva, kun esim. aineisiin ja muihin kuluihin oli varattu aivan liian vähän rahaa. Alla alkuperäinen budjetti:

	B 2008	B 2009	B 2010	Budjetti 08–10	Korjattu budjetti 08–10	Kuinka paljon jäi rahaa
1. Aineet	2410	4000	1090	7500	11485,96	212,83
2. Hlöstö	28 000	67 200	39 200	134400	128246,50	276,44
3. Ostot	5250	7920	3163	16333	14.734,27	6108,91
4. Matkat	3750	5600	2317	11667	11239,98	942,87
5. Muut	1640	2550	910	5100	10001,55	1685,72
Yhteensä	41050	87270	46680	175000	175708,20*	9226,77
Kuntaraha	17 700	30 378	17 722	65800		

* 175708,20 eli 708,20 euron ylitys korjatussa budjetissa johtuu siitä, että Porvoon Seudun Uusyrityskeskuksen hallinnoima Itä-Uudenmaan YES –keskus maksoi 1. osan valtakunnallisen tapahtuman puhujan korvauksesta. Ylitys menee siis valtakunnallisesta budjetista.

11. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT ALUEELLA

Yrittäjyyskasvatukseen liittyvälle toiminnalle on ehdottomasti tarvetta jatkossakin. Kuten yllä on kuvattu, toiminta on kaikesta aktiivisuudesta huolimatta tavoittanut vain osan alueen opettajista. Syventävää yrittäjyyskasvatuksen tuntemusta tarvittaisiin muutamalle opettajalle jokaiseen opinahjoon ja yrittäjyyskasvatustoimintaan innostavaa koulutusta ja asian ympärillä verkottumista laajasti itäusmaalaisen opettajakunnan parissa.

Nuori Yrittäjyys –toiminta on toisella asteella vasta lastenkengissä ja yläkouluissakin tukitoimia tarvittaisiin edelleenkin. NY:n uusien, upeiden alakouluille tarkoitettujen ohjelmien käyttöönotto on kriittisessä vaiheessa ja alueella tarvittaisiin ehdottomasti opettajien koulutusta näihin ohjelmiin. Myös muu yrittäjyyskasvatuksellinen koulutus olisi toivottua etenkin yläkouluissa ja lukiossa, joissa edelleenkin aihekokonaisuutta ei koeta yhdeksi tärkeimmistä.

Uudentyyppiselle yrittäjyyskasvatukselliselle opettajuudelle on tarvetta, kun yhteiskunta muuttuu, nuorten oppimis- ja kulutustavat sekä elämänpiiri muuttuvat kovaa vauhtia. Usko itseensä ja omiin kykyihinsä käy aina vain tärkeämmäksi, ja rohkeuteen pitäisi kouluissa valmentaa monin kerroin enemmän kuin nykyään.

Yrittäjähdistyksistä on tullut viestiä, että YES –toiminnan loppuminen olisi ikävä asia, kun sille selkeästi on tilausta ja hyvät suhteet on luotu syvemmälle yhteistyölle. Koulu- ja yritysten välinen yhteistyö vaatii tukea sekä yrittäjille että opettajille. Opettaja-yrittäjä – treffit ja yhteiset seminaarit on koettu rikastuttaviksi, erityyppisiä yrityssuunnitelmia voitaisiin kokeilla, mutta opettajat tarvitsevat tässä tukea, kuten myös etenkin toisen asteen yrittäjyyskasvatus, johon pitäisi saada hienoja sisällöllisiä menetelmiä, kuten Vuosi yrittäjänä –ohjelma, NY 24h –leiri ja yhteistyö sekä amkin että yläkoulujen kanssa.

Yhdeltä luukulta saatava materiaali palvelukin on koettu upeaksi, ja sitä olisi syytä jatkaa.

12. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT HANKKEESSA

Kansallisesta YES –keskusverkostosta on ollut erittäin suuri apu sekä alueellisen että kansallisen toiminnan puitteissa. Eri alueilla on kokeiltu erilaisia yrittäjyyskasvatusmenetelmiä, joita on nopeasti jaettu verkostossa ja kyetty testaamaan muillakin alueilla. Lisäksi on kyetty välttämään pahimmat karikot, kun kokemusta metodeista on tullut muiltakin. Lisäksi suunnitteluvaiheessa on pystynyt kysymään kollegoilta neuvoja ja jälkeen päin heidän kanssaan on voinut käydä arviointi-keskusteluja ja verrata kokemuksia keskenään.

Eri puolilla maata tulee myös YES –keskusten piirin ulkopuolelta ideoita ja kokeilua verkoston tietoon. Jälleen niitä voi olla jakamassa eteenpäin muidenkin hyväksi. Verkostosta on menetelmien levittämismielessä todella suuri hyöty.

YES –keskukset ja niiden alueelliset yhteistyökumppanit ovat näiden kahden lukuvuoden aikana järjestäneet lukuisia kansallisia ja yliaalueellisia tapahtumia, joihin on tuotu eri alueilta opettajia, vaikuttajia ja yrittäjiä. Näin tapahtumiin on saatu lisää kävijöitä ja lisäksi verkostoitumista on tällä tavoin laajennettu ja syvennetty. Yhdessä on opittu uutta, koettu hienoja hetkiä ja oivalluksia – ja viety oppeja omiin kouluihin, oppilaitoksiin ja omille seuduille. Kansallisten tapahtumien järjestäminen on saatu järjeitettyä ja koordinoitua niin, että pahoilta päällekkäisyyksiltä on välttytty. Tämä on myös tarkoittanut sitä, että on hyödynnetty verkoston sisällä olevaa erilaista osaamista.

Verkoston sisäisen osaamisen hyödyntämisessä on pyritty myös siihen, että projektipäälliköt ovat mahdollisuuksien mukaan tehneet yli aluerajojen ulottuvaa yhteistyötä koulutuksissa. Myös projektipäälliköiden henkilökohtaisia vahvuuksia on päästy hyödyntämään eri alueiden välillä. Tätä pitäisi tuki jatkossa kehittää enemmänkin, onhan joillakin projektipäälliköillä esimerkiksi enemmän osaamista ja kokemusta perusopetuksen alkuopetuksesta tai ylemmistä luokista, toisilla on lukio-osaamista, kolmansilla ammatillisen koulutuksen kokemusta tai kontakteja. Näin projektipäälliköt voisivat auttaa tai jopa toteuttaa erilaisia koulutuksia myös muilla kuin omilla alueillaan, enemmänkin sektoripäällikköinä kuin aluepäällikköinä.

13. YHTEENVETO; MIKÄ OLI ONNISTUNUT, MITÄ TEKISI TOISIN?

Verkoston yhteistyö on toiminut hienosti. Tietenkin yhteistyötä voisi entisestäänkin tiivistää ja suunnitella maantieteellisen sijainnin perusteella vielä enemmän. Yhteiset tapaamiset tuovat yhteenkuulumisen tunnetta ja ovat sillä lailla lähentäneet yhteistyötä ja toimineet erilaisten ideoiden pallotteluseinämänä. Sitä kautta on myös löytynyt sielunkumppanuuksia niin, että tietyt tyypit ovat alkaneet tehdä enemmänkin yhteistyötä, kun ajattelu- ja toimintatavat sopivat yhteen. Jatkoa ajatellen voisi kuitenkin myös organisaation kokoustamismuotoja nykypäiväistää. Siitä oli alussa puhuttakin, mutta sille ei oikein jäänyt aikaa, eikä toteuttajakaan välttämättä verkostossa ollut olemassa.

Eri oppilaitosten, kouluasteiden ja opettajien välinen yhteistyön kumpuaminen on ollut toiminnan antoisinta antia. On hienoa nähdä, kun tuo yhteen eri toimijoita, jotka sitten "löytävät toisensa" ja aloittavat yhteistyön. Tässä pyrkisin entistä hanakammin tuomaan eri toimijoita yhteen.

Itä-Uudenmaan YES –tiimi ei ole toiminut ehkä täysin toivotulla tavalla. Se on kyllä antanut tukensa projektipäällikölle ja kiittänyt tätä hienosta panoksesta. Jonkin verran tiimin sisältä on lähtenyt ideoita eri toimijoille ja projektipäällikkö on saanut tätä kautta jonkin verran kontakteja. Mikään valtava sparraaja tiimi ei ole ollut, ja etenkin sivistystoimien edustajat ovat sitoutuneet toimintaan varsin heikosti. Sen sijaan, että tiimi on rahoittajien vaikutus- ja tiedonkulkuelin, sen pitäisi olla toimiva, dynaaminen ja innovatiivinen tekijäryhmä, joka konkreettisesti toimisi projektipäällikön käytännön työn tukijana. Raportteja voi välittää sidosryhmille muulla tavoin kuin kokouksissakin.

Porvoossa 13.7.2010

*Tom Nyman
projektipäällikkö
Itä-Uudenmaan YES -keskus*

LIITE 1

Itä-Uudenmaan YES-tiimi 2008

Harri Kari	Porvoon Seudun Uusyrityskeskus (hallinnoija) harri.kari@yrittajakeskus.net	puh.0400 493008
Jari Kettunen	Porvoon kaupunki, opetuspäällikkö, valtakunnallisen ohjausryhmän jäsen jari.kettunen@porvoo.fi	puh. 040 5141133
Rikard Lindström	Porvoon kaupunki, undervisningschef rikard.lindstrom@porvoo.fi	puh. 040 8333789
Kaj Lindholm	Linnankosken lukio, opinnonohjaaja kaj.lindholm@porvoo.fi	puh. 040 7515540
Jarl Bergström	Porvoon kauppaoppilaitos, rehtori jarl.bergstrom@pkol.net	puh. 040 5041704
Pia Kojo	Porvoon Yrittäjät/PR-Idea Pia Kojo Oy pia.kojo@pr-idea.com	puh. 0400 756535
Thomas Grönholm	Loviisan kaupunki, opetuspäällikkö thomas.gronholm@loviisa.fi	puh. 0440 555250
Matti Knutar	Loviisan kaupunki, elinkeinoasiamies matti.knutar@loviisa.fi	puh. 040 5558522
Vesa Leivo	Lovisanejdens högstadium, opettaja vesa.leivo@loviisa.fi	puh. 040 5224692
Mikko Simolinna	Uudenmaan Yrittäjät/Pukkilan yrittäjät mikko.simolinna@pp.inet.fi	puh. 0400 312126
Jukka Pråhl	Askolan Yrittäjät/Itä-Uudenmaan jukka@selluvilla.net	puh. 0400 201718
Antti Vaittinen	Lapinjärven kunta, elinkeinoasiamies antti.vaittinen@lapinjarvi.fi	puh. 050 3551195
Anja Lindberg	Sipoon Yrittäjät/ Alsipa, yksityinen elinkeinonharjoittaja alsipa@kolumbus.fi	puh. 050 5819619
Outi Kallionpää	Askolan Amisto, liiketalouden ja yrittäjyyden opettaja outi.kallionpaa@amisto.fi	puh. 045 6711562
Satu Ahlman	YES-keskukset, hankejohtaja, Posek Oy satu.ahlman@posek.fi	puh. 044 5613561
Kaisu Kåla	YES-keskukset, koulutusjohtaja, Kosek Oy kaisu.kola@kosek.fi	puh. 044 7809515

Lisäksi projektipäällikkö Tom Nyman

Itä-Uudenmaan YES-tiimi 2009

Harri Kari	Porvoon Seudun Uusyrityskeskus (hallinnoija) harri.kari@yrittajakeskus.net	0400 493008
Jari Kettunen	Porvoon kaupunki, opetuspäällikkö jari.kettunen@porvoo.fi	040 5141133
Rikard Lindström	Porvoon kaupunki, undervisningschef rikard.lindstrom@porvoo.fi	040 7515540
Jarl Bergström	Porvoon kauppaoppilaitos, rehtori jarl.bergstrom@pkol.net	040 5041704
Pia Kojo	Porvoon Yrittäjät/PR-Idea Pia Kojo Oy pia.kojo@pr-idea.com	0400 756535
Thomas Grönholm	Loviisan kaupunki, sivistystoimenjohtaja thomas.gronholm@loviisa.fi	0440 555250
Vesa Leivo	Lovisanejdens högstadium, opettaja vesa.leivo@loviisa.fi	040 5224692
Seppo Kärpänen (uusi)	Sipoonjoen koulu, rehtori seppo.karpanen@sipoo.fi	050 5222782
Kati Liikanen (uusi)	Uudenmaan Yrittäjät kati.liikanen@uudenmaanyrittajat.fi	09 27454213
Mika Eskola (uusi)	Porvoon ammattiopisto, toimipisteenjohtaja POMO mika.eskola@amisto.fi	020 5131443
Jukka Pråhl	Askolan Yrittäjät jukka@selluvilla.net	0400 201718
Antti Vaittinen	Lapinjärven kunta, elinkeinoasiamies antti.vaittinen@lapinjarvi.fi	050 3551195
Anja Lindberg	Sipoon Yrittäjät/Alsipa, yksityinen elinkeinonharjoittaja alsipa@kolumbus.fi	050 5819619
Satu Ahlman	YES-keskukset, hankejohtaja, Posek Oy satu.ahlman@posek.fi	044 5613561
Kaisu Kåla	YES-keskukset, koulutusjohtaja, Kosek Oy kaisu.kola@kosek.fi	044 7809515

Kutsu 2. kumppanuuskoulun, Linnankosken lukion rehtorille mennyt, kun jäsen siirtynyt muihin tehtäviin.
Arja Leiviskä ei kuitenkaan ole osallistunut kokouksiin.

LIITE 2

EAKR- JA ESR-OHJLEMIEN RAHASTOKAUSI 2007 – 2013 MEDIASEURANTARAPORTTI Ajanjakso Elokuu 2008 – kesäkuu 2010 Organisaation nimi: Itä-Uudenmaan YES-keskus Viestinnän koordinaattori tai vastuhenkilö: Tom Nyman			
PVM	MEDIA (LEVIKKI)	JUTUN OTSIKKO JA TOIMITTAJA	YHTEENVETO
140808	Borgåbladet	Tom sammanför skolan och näring	
120908	Radio Vega Östnyland	Insert om Östra Nylands YES-centers kick off i Borgå 10.9.2008	
120908	Uusimaa	YES lisää koulujen yrittäjyysinnostusta	
120908	Borgåbladet	Center ska få unga att säga ja till företagsamhet/MLW	
161008	Östra Nyland/Görel Engström	Nya företagsidéer i Lovisaskolorna	
171008	Loviisan Sanomat/MI	Nuoret työstivät jälleen ideat yrityksiä	
081108	Uusimaa	YES! –yrittäjyyskasvatus tuli Itä-Uudellemaalle	
181108	Uusimaa, puffi	YES-keskus järjestää Nuori Yrittäjyys -messut	
201108	Borgåbladet, puffi	Framtidens företagare möts i Lund	
201108	Östra Nyland, puff	UF-mässa i Borgå	
211108	Borgåbladet/Elin Lindberg, prao	Unga gillar att prova på att vara företagare	
211108	Loviisan Sanomat/MI	Loviisaan kaksi kunniainaintaa Itä-Uudenmaan NY-messuilta	
221108	Östra Nyland/Carola Isaksson	1) Sureerats och Lindas företag under lupp, s. 3 2) Kotkaelever fick diplom för fin företagspresentation, s. 17-18 3) puff för Dance UF:s Lillajulsfest för åldringar	
271108	Sipoon Sanomat/Heidi Hautamäki	Yrittäjyys ei ole helppoa, vaikka siltä näyttääkin	Juttu Kalle Vänskätä, Itä-Uudenmaan parhaasta NY-myyjästä ja siitä, että yrittäjyys kiinnostaa Sipoon kouluissa – 40 oppilasta valitsi yrittäjyyskurssin
291108	Östra Nyland Företagsnyckeln	Framtidens aktörer fostras vid YES -centren	om lillajulsfesten med dans s
2009			
050209	Sipoon Sanomat	Vuorokauden mittainen oppitunti herätti h	Juttu kertoo NY24h –eiristä, joka kiinnosti nuoria Sipoossa
120209	Östra Nyland	Elisabet fick en Oscar	Om att Elisabet Fält-G
190209	Sipoon Sanomat	1) Play NY palkittiin Porissa messuilla 2) Opettajasta saippuakauppiaksi	YES-keskuksen tiedote Sipoon Sanomiin sellaisenaan kuvan kera läpi!
060309	Borgåbladet;/LW	Unga lär sig bli k	Nyhetsreportage om UF6h-lägrer i Kevätkummun koulu
060309	Uusimaa/Enni Juusela	Lentokorkokenkiä ja ulottuvuuspuhelimia	Juttu Kevätkummun koulussa järjestetystä N
270309	Uusimaa/Marjo Rämö	Peruskoulun TET-paikat omalle nettitorille	
030409	Borgåbladet/SJ	Nytt prao-torg tas i bruk i Borgå	
030409	Uusimaa/Outi Paappanen	TET-torilla kirjava tarjonta työpaikkoja	Juttu siitä, miten toimii, mitä sisältää ym.
050409	Vartti Itä-Uusimaa	TET-tiedot siirtyvät Internetiin	
160409	Östra Nyland	Med tävlingar som tema	YES-centrets Tom Nyman fungerade

130609	Uusimaa/Jyrki Hämäläinen	Yrittäjyyskasvatus eteni Itä-Uudellamaalla	Juttu, joka piti tehdä YES-tiimin kokouksen yhteydessä tehtiin seuraavana päivänä ja sai siksi
200809	Östra Nyland	YES –boxen fostrar till företagsamhet	Juttu kouluhin jaettavasta YES -boxista
210809	Uusimaa	YES –boxeja sataan itäuusmaalaiseen kouluun	Juttu kouluhin jaettavasta YES -boxista
220809	Uusimaa	Liikeideoita heiteltiin 24 tuntia putkeen	NY 24h –leiristä Amistossa
syksy 09	Suuntana tulevaisuus/ Porvoon Ammattiopiston asiakaslehti nro 2/2009 syksy/Merja Satola	Nuori Yrittäjyys 24h –leiri POMO-talossa	NY 24h –leiristä Amistossa
250809	Borgåbladet	En hel låda lastad med företagsamhetsfostran	Juttu kouluhin jaettavasta YES -boxista
030909	Sipoon Sanomat	Yrityssuunnistus veti nuoret mietteläiksi	Sipoonjoen koulussa järjestetystä yritys-suunnituksesta
060909	Vartti Itä-Uusimaa	YES –viikko alkoi	puffi YES –viikosta 36
100909	Sipoon Sanomat	Yrittäjyys kiinnostaa Sipoonlahden yhdeksäsluokkalaisia	Yrittäjyysviikolla opon järjesämä paikallisen yrittäjän vierailu uudessa koulussa
Nov. 2009	Företagsnyckeln	Det är flummet som avgör	Juttu kertoo Alf Rehnistä, joka tulossa Porvooseen YES-seminaarin pääpuhujaksi
131109	Borgåbladet	Professor talar om framtidens företagsamhet	sama kuin yllä
261109	Flera företagare behövs	Borgåbladet	Rapporterade om YES-seminariet 25.11.2009 med tyngdvikt på Max Lindholms (Företagarna i Finland) presentation
021209	Uusimaa	YKI-kirjoituskilpailun 3.	Kertoo kolmasluokkalaisen Julianan menestymisestä YKI-kirjoituskilpailussa
021209	Uudenmaan Yrittäjien tiedote	Yki kirjoituskilpailun satoa	
041209	Östra Nyland	Företagets betydelsefulla drömmar	Om UF-företagen i Lovisanejdens högstadium och läraren Vesa Leivo om UF Ett år som företagare och YES –seminariet 25.11.
091209	Uusimaa	Kerkkoolaislapset tutustuivat entisajan elämään	
091209	Uusimaa/Jyrki Hämäläinen	Tmi HavuPorvoo kehittyi Havu NY:stä	
101209	Östra Nyland	Morgondagens företagare föds i dagens skolor	
111209	Loviisan Sanomat	Kokeilemisen ilo vie eteenpäin	
2010			
090110	Borgåbladet	Artek vann på att gå mot strömmen	Kertoo Mirku Kullbergin esiintymisestä borgå Gymnasiumin yrittäjyyden teemapäivässä, jossa YES –keskus järjesti opiskelijoille luovaa taikotoimintaa
150110	Uusimaa	Jarkko Wuorinen Itä-Uudellamaalla	Juttu kertoo Jarkko Wuorisen YES Road Showsta Sipooseen ja Porvooseen sekä hänen osallistumisestaan Porvoon Yrittäjien Menesty
270110	Vartti Itä-Uusimaa Nasta Jobi –messuliite, jonka takasivu NY-messuille varattuna YES-lookeineen	Itä-uudenmaan alueelliset NY-messut	Kertoo YES –keskuksesta, NY:stä ja aluemessuihin osallistuvista NY-yrityksistä

050210	Borgåbladet	Unga företagare tävlade med sina id	Kertoo alueellisista NY-messuista ja NY-yrityksistä + yhteistyökumppaneiden järjestämistä Nasta Jobi –messuista oma juttunsa – koko
050210	Uusimaa	Nuoret yrittäjät valtasivat Lundin	Kertoo alueellisista NY-messuista ja NY-yrityksistä
050210	Uusimaa	Nykyajan vaikeudet ovat vain maapäkinöitä	Kertoo Nasta Jobi –messuilla puhuneesta Lenita Airistosta
050210	Uusimaa	Nuoret yrittäjät kaupanteossa + Lenita Airisto rohkaisi nuoria uskaltamaan	Kertoo NY-messuilla tuotteitaan kaupanneista NY-yrityksistä ja Lenita Airiston esityksestä Nasta Jobi-messuilla
080210	Östra Nyland	Möt framtidens affärsmän	NY-messuista
150210	Uusimaa, puffijuttu	Augustinranta NY 24h –leiri Amistossa	Kertoo Stora Enson sulkeaman sahan ja sellutehtaan alueelle kehitettävästä yrityspuistosta ja sellutehtaan ympärille kehitetystä NY 24h –leiristä, jossa ohjaajina toimivat amkilaiset (Haaga-Helia) ja leiriläisinä amiston opiskelijat.
160210	Vartti	Nuoret valloittivat vanhan sellutehtaan	Kertoo Stora Enson sulkeaman sahan ja sellutehtaan alueelle kehitettävästä yrityspuistosta ja sellutehtaan ympärille kehitetystä NY 24h –leiristä, jossa ohjaajina toimivat amkilaiset (Haaga-Helia) ja leiriläisinä amiston opiskelijat.
160210	Firma/Tom Nyman	Haaveena yrittäjyys - elämäntapa	Kertoo nuorista yrittäjistä, jotka ovat innostuneet oltuaan mukana NY Vuosi yrittäjänä –ohjelmassa ja perustaneet oikean yrityksen
180210	Loviisan Sanomat	Kärleksmussar UF ja Team Park UF selvittivät tiensä Turun finaaliin	Kertoo loviisalaisista NY-yrityksistä, jotka pääsevät osallistumaan kansalliseen NY-finaaliin Turkuun huhtikuussa.
180310	Östra Nyland, puffijuttu	Företagare och lärare träffas i Lovisa	Kertoo ennakkoon piakkoin Loviisassa järjestettävistä OY-treffeistä.
180310	Uusimaa, puffi	Opettaja – Yrittäjä –treffit Loviisassa	Kertoo ennakkoon piakkoin Loviisassa järjestettävistä OY-treffeistä.
190310	Loviisan Sanomat, puffi	Opettajat ja yrittäjät treffeille Loviisassa	Kertoo ennakkoon piakkoin Loviisassa järjestettävistä OY-treffeistä
210110	Vartti	Opettajat ja yrittäjät treffaavat Loviisassa	Kertoo ennakkoon piakkoin Loviisassa järjestettävistä OY-treffeistä.
260310	Loviisan Sanomat	OY –treffeissä syntyi ideoita	Juttu Myllyharjun koulussa ja lukiossa järjestetyistä OY-treffeistä
260310	Uusimaa	Kouluihin lisää yrittäjyyskasvatusta – Mirku Kullberg kehotti ajattelemaan ohi oman lokeron	Juttu Myllyharjun koulussa ja lukiossa järjestetyistä OY-treffeistä
130410	Uusimaa	Yrittäjyyskasvatus inspiroi	Kertoo YES –päivästä Finlandiatlossa ja siellä Itä-Uuttamaata edustaneista opettajista ja yrittäjistä sekä Tarja Hakalasta, joka palkittiin tilaisuudessa
130410	Loviisan Sanomat	Tarja Hakalalle YES –tunnustuspalkinto	Kertoo YES –päivästä Finlandiatlossa ja siellä Itä-Uuttamaata edustaneista opettajista ja yrittäjistä sekä Tarja Hakalasta, joka palkittiin tilaisuudessa. Osa jutusta käsittelee samana iltana järjestettyä TATin Yrityskylän avajaisia ja siihen tutustuneita loviisalaisopettajia
150410	Borgåbladet/Tom Nyman	Företagsamhet fyllde Finlandiahuset	Kertoo YES –päivästä Finlandiatlossa ja siellä Itä-Uuttamaata edustaneista opettajista ja yrittäjistä
190410	Uusimaa	Koululaisille rautaisannos yrittäjyystietoa	Kertoo Lapinjärven Kirkonkylän koulun yrittäjyysviikosta

200410		4H-företag redo för arbete och UF-lärare belönad	1 juttu kertoo 4H-yrityksistä, jotka ovat valmiit aloittamaan työt. 2. juttu kertoo valtakunnallisessa NY-finaalissa palkitusta Kotkassa toimivasta NY-opettajasta
200410		Yrittäjyyskasvatusta hyvässä hengessä Myllyharjun koulussa	Kertoo NY 12h -leiristä, jonka lukiolaiset vetivät Myllyharjun kasiluokkalaisille
200410	Uusimaa/Tom Nyman	Yrittäjyysmessuilla kohdattiin	Kertoo kansallisesta NY-finaalista
260410		Nya bekantskaper och idéer på UF 24h -läger	Kertoo suomenkielisestä NY 24h -leiristä Sipoossa, johon osallistui ruotsinkielisiä opiskelijoita Porvoosta ja opiskelijoita myös Keravalta ja Järvenpäästä.
030510	Forum för Ekonomi och teknik/Tom Nyman	Företagen bör öppna sig för elever och studerande	Tom Nymanin kirjoittama mielipidekirjoitus siitä, että yritysten on avauduttava oppilaille ja opiskelijoille
120510	Borgåbladet	Internationella idéer tar form	Kertoo Haaga-Helia amk:n opiskelijoiden kehittämästä NY24h-leirimallista ja leirillä toteutuneista ideoista
150610	Företagsnyckeln 3/2010 redaktionell artikel	Företagsamhet gynnar både ungdomar och näringsliv	Haastatellaan 4H-hankkeen vetäjiä Pohjanmaalta
	Företagsnyckeln 3/2010 Tarja Nieminen (övers. Max Lindholm)	Företagsamhetsfostran allt viktigare	Niemisen kirjoittama juttu yrittäjyyskasvatuksen merkityksestä ja painoarvosta kansallisella tasolla
	Företagsnyckeln 3/2010 Tom Nyman	Företagare har en central roll inom fostran till entreprenörskap	Nymanin kirjoittama juttu yrittäjien rooleista y-kasvatuksessa ja etenkin NY-ohjelmissa

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET –HANKE
KANTA-HÄMEEN
LOPPURAPORTTI

1. YES –ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Kanta- Häme

Hallinnoijana Kanta-Hämeen YES –keskushankkeessa on Kehittämiskeskus Oy Häme. Kehittämiskeskus Oy Häme ulkoisti hankkeen koordinaation Projektistudio Oy:lle. Projektipäällikkönä toimii Hillevi Kaarlenkaski, Projektistudio Oy.

Kanta-Hämeen YES –aluetiimiin kuuluivat seuraavat jäsenet:

- Jouni Haajanen, Kehittämiskeskus Oy Häme 31.12.2009 asti, 1.1.2010 alkaen organisaationa Koulutuskeskus Tavastia, puheenjohtaja
- Markku Rimpelä, Hämeenlinnan Kaupunki
- Mirja Ojantausta, Hämeen Kauppakamari
- Paula Ahokanto, Taloudellinen Tiedotustoimisto (TAT)
- Juha Haukka, Hämeen Yrittäjät
- Heikki Hietanen, Kehittämiskeskus Oy Häme 1.1.2010 alkaen
- Ulla Bard, Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK)
- Seija Pajari-Stylman, Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK), Starttihakemot ja Starttihakemot-osauskunta
- Jaakko Valpio, Koulutuskeskus Tavastia
- Tuomo Iltanen, Kaurialan lukio
- Pieta Tukkimäki-Hildén, Hämeenlinnan Yhteiskoulun lukio (HYK)
- Marketta Hulkko-Lassila, Ahveniston yläkoulu

Hankkeen kirjanpitoaineisto säilytetään Kehittämiskeskus Oy Hämeen toimitiloissa, Raatihuoneenkatu 17 A, 13100 Hämeenlinna

2. HANKKEEN ALUEELLINEN LÄHTÖKOHTA

Hämeenlinnan seudulla oli toteutettu jo useita yrittäjyyskasvatuksen projektieja vuosina 2001 -2008 joiden aikana oli mm rakennettu yrittäjyyden edistämisen seudullinen strategia sekä muutamia oppilaitoskohtaisia strategioita ja opetustoimen strategia. Projektien aikana oli myös koulutettu opettajia, mutta vain korkea-asteella ja ammatillisella toisella asteella. Lukioiden ja perusasteen kohdalla oli jo aloitettu joitakin yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteitä, kuten NY-toimintaa toisella asteella sekä HYK:in lukion yrittäjyyslinjan toimintaa. Kuitenkin tämä toiminta oli hyvin pientä ja varsin alkuvaiheessa. Opettajistakin vain harvat olivat osallistuneet jonkinlaiseen koulutukseen. Useissa lukioissa ja yläkouluissa ei yrittäjyyskasvatukseen oltu otettu minkäänlaista lähestymistä. Vaikka työtä siis oli jo tehty, oli se kuitenkin kohdistunut enimmäkseen ammatillisiin oppilaitoksiin ja mukana oli ollut vain muutama kymmenen opettajaa.

Hämeenlinnan seudun alukehittäjäorganisaatioilla oli kuitenkin vahva tahtotila yrittäjyyden edistämiseen kaikissa oppilaitoksissa ja sen vuoksi haluttiin lähteä tähän projektiin.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

Kanta-Hämeen YES –keskus yhdessä eri oppilaitosten kanssa teki vuosikohtaiset yrittäjyyskasvatussuunnitelmat aina vuoden alussa (tilaisuudet, koulutukset, muu YESin tarjoama tuki opettajille ja kouluille/oppilaitoksille).

Vuoden 2009 syksyllä Kanta-Hämeen YES –keskus alkoi työstää yhteistyössä Tampereen yliopiston Ammattiikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskuksen kanssa koulutuspakettia koko valtakunnallisesti kaikkien YES –keskusten käyttöön. Koulutuksen otsikkona on ”Yrittäjämäisen toiminnan kompetenssit”. Koulutuksen suunnittelu sisältää koulutus/oppimateriaalin, suunnitelman koulutuksen toteuttamisesta sekä pilottikoulutuksen. Pilottikoulutus toteutetaan vuoden 2010 syksyllä.

Kanta-Hämeen YES –keskus on ollut myös mukana suunnittelemassa ja järjestämässä suurta alueellista nuorison rekrytapahtumaa, Futuuri 2009 (ja Futuuri 2010) –tapahtumaa, www.futuuri2010.fi. Tapahtuma pitää sisällään 4 eri osa-alueita: Lukio ja ammatillinen koulutus, Työelämään siirtyminen, Yrittäjyyskasvatus ja yrittäminen sekä Päihde- ja mielenterveys. Tapahtumassa oli vuonna 2009 yhteensä noin 5000 kävijää. Tapahtuma järjestetään alkuun vuosittain, jatkossa mahdollisesti kahden vuoden välein. Tapahtuma-konsepti on siirrettävissä myös muille alueille.

Kanta-Hämeen YES –keskus on toiminut aktiivisesti alueen eri elinkeinoelämän organisaatioiden (mm. Hämeen kauppakamari, Hämeen yrittäjät, Hämeen uusyrityskeskus, Hämeen liitto, Häme Open Campus ym.) kanssa yrittäjyyskasvatuksen edistämiseksi. Tämän yhteistyön tarkoituksena on erityisesti kehittää koulu-yritys –yhteistyötä.

Perusaste:

Ala- ja yläkoulujen opettajille järjestetty muutama koulutuspäivä mm. Luovuuslaatikon hyödyntämisestä opetuksessa. Kanta-Hämeen YES –keskus ei toistaiseksi ole toiminut kattavasti perusasteen koulujen kanssa vaan toiminta on keskittynyt lukioihin/ammatilliseen oppilaitokseen.

Perusasteella on ollut jonkin verran NY-toimintaa, mm. Hämeenlinnan Yhteiskoulun 6-luokalle on pidetty 6h-leiri, jossa vetäjinä ovat olleet HYK:in lukion YRI-linjan opiskelijat. Lisäksi Ahveniston yläkoulussa on ollut käynnissä NY Vuosi yrittäjänä –ohjelma. Ahvenistolta oli mukana vuoden 2010 Turun NY Vuosi yrittäjänä valtakunnallisessa finaali F1rst Magazine NY-yritys.

Lukiot:

Kanta-Hämeen YES –keskuksen toiminta-alueella on muutama lukio (Hämeenlinnan Yhteiskoulun lukio HYK, Kaurialan lukio sekä mm. Turengin lukio), jotka ovat olleet aktiivisesti mukana YES –keskuksen toiminnassa.

HYK (Hämeenlinnan Yhteiskoulun lukio):

HYK:ssä on ”Luovan yrittäjyyden” –linja, jossa opiskelijoita on ollut noin 13-15 vuosittain. Yrittäjyyslinjan (YRI-linja) opiskelijoilla on valittavanaan erilaisia yrittäjämäistä toimintaa tukevia kursseja, erilaisia projektioppimisen kursseja ym.

HYK on järjestänyt vuosina 2008 ja 2009 Paras Idea –liikeideakilpailun toisen asteen opiskelijoille. Kilpailun kulku on selostettu YES-katalogissa (kilpailun kulku, mm. hautomo jne)! Vuosittain kilpailuun on tullut noin

ideaa, joista kilpailun raati on palkinnut 3 parasta. Vuonna 2009 kilpailu pidettiin Futuuri 2009 –tapahtuman yhteydessä.

HYK:in opiskelijat ovat hakeneet ja osallistuneet aktiivisesti erilaisiin yrittäjyystapahtumiin, mm. NY- Vuosi yrittäjänä alue- ja valtakunnallisille messuille, EMAX-leireille yms. Vuonna 2009 HYK:in opiskelija Anni Rautio pääsi mukaan pohjoismaiselle EMAX-leirille/nuoryrittäjyysviikolle 8.-13.8. Leirille osallistui noin 50 pohjoismaalaista nuorta.

HYKissä alettiin myös vuonna 2010 kehittää yrittäjyyspolkua yhdessä Tuomelan koulun (Hämeenlinnan Yhteiskoulu, luokat 1-9) kanssa. Kanta-Hämeen YES –keskus järjesti aiheen tiimoilta 2 päivän koulutuksen huhtikuussa 2010.

Vuonna 2010 Kanta-Hämeen YES –keskus antoi myös näytön paikkoja HYKin opiskelijoille eri tapahtumissa sekä mm. TET-jakson ja kesätöiden muodossa. HYKin nuoria oli mm. YES –keskuspäivässä Finlandia-talolla 8.4. Samoin nuoret esittelivät HYKin YRI-linjan toimintaa Futuuri 2009 –messuilla. Keväällä 2010 yksi HYKin opiskelija oli Kanta-Hämeen YES –keskuksessa käänteis-/YRI-TET –jaksoilla. Samalla, kun opiskelija tutustui YES –keskuksen toimintaan, hän myös opetti YES –projektipäällikköä sosiaalisen median hyödyntämisestä. Kesällä 2010 yksi HYKin nuorista oli myös kesätöissä Projektistudio Oy:ssä ja auttoi myös YES –keskukseen liittyvissä asioissa.

HYKissä on ollut myös aktiivisesti käytössä NY-ohjelmat. HYK on järjestänyt sekä 6h-leirejä, joissa HYKin YRI-linjan opiskelijat ovat olleet vetäjinä nuoremmille koululaisille, että 24h-leirejä sekä itse että yhteistyössä Kaurialan lukion ja Koulutuskeskus Tavastian kanssa. Vuoden 2009 NY Vuosi yrittäjänä valtakunnallisessa finaalissa oli mukana HYKin NY-yritykset We Handle ja Bestsellers.

Kaurialan Lukio:

Kaurialan lukio on toinen Kanta-Hämeen YES -keskuksen kumppanuuslukioista. Kaurialassa on aktiivista NY-toimintaa. Kauriala on järjestänyt 24h-leirejä sekä itse että yhteistyössä HYKin lukion ja Koulutuskeskus Tavastian kanssa. Vuonna 2010 Kaurialan lukion NY-yritys MRN music voitti Turussa huhtikuussa pidetyn NY – Vuosi yrittäjänä valtakunnallisen finaalin ja suuntaa Italiassa pidettäviin Euroopan NY-finaaliin heinäkuussa. Mukana Turun finaalissa oli myös E-Stil NY-yritys. Vuonna 2009 NY Vuosi yrittäjänä valtakunnallisessa finaalissa oli mukana NY-yritykset Hämeen Digitalo ja More Fun.

Koska Kaurialan lukio on painottunut tiedelukiona on siellä painotettu erityisesti sisäistä yrittäjyyttä ja yrittäjämäisten kompetenssien kehittämistä. Tähän liittyi myös YES- keskuksen järjestämä koulutustilaisuus 24.4.2010 (VESO-päivä).

Muut lukiot:

Muista lukiosta aktiivisin on ollut Turengin lukio, jossa on järjestetty vuonna 2010 mm. yrittäjyyspäivä, jossa oli myös YES –esittely ja toiminnalliset rastit opiskelijoille, sekä erillinen koulutustilaisuus opettajille (YES –suihku).

Valtakunnallinen Y-Love –yrittäjyyslukioiden tapaaminen/ yrittäjyyskasvatuspäivä järjestettiin huhtikuussa vuonna

2009 Hämeenlinnan Verkatehtaalla. Pekka Iivonen Opetushallituksesta kävi läpi yrittäjyyskasvatuksen linjaukset. Kansainvälistä näkökulmaa toi Christoph Diensberg Saksasta (Brandenburg Institute for Entrepreneurship and SME e.V.).

Ammatillinen koulutus:

Koulutuskeskus Tavastiassa on pakollisia yrittäjyyskursseja ja xx sekä valinnaisia yrittäjyyskokonaisuuksia xx. Lisäksi opiskelijoiden on mahdollista suorittaa verkko-opintoina mm. yrittäjän ammattitutkinto. Koulutuskeskus Tavastiassa on myös paljon työelämälähtöisiä projektiopintoja sekä harjoitusyrityksiä.

Koulutuskeskus Tavastia hyödyntää myös NY-toimintaa yhä kasvavassa määrin, josta kertoo mm. se, että NY - Vuosi yrittäjänä –infossa oli keväällä 2010 yhteensä 135 opiskelijaa ja 5 opettajaa. Kirsi Kaartokallio Koulutuskeskus Tavastiasta on myös kouluttautunut NY – toiminnan vastaavaksi. Koulutuskeskus Tavastia on järjestänyt 24h-leirejä sekä itse että yhteistyössä HYKin lukion ja Kaurialan lukion kanssa. Vuoden 2009 NY Vuosi yrittäjänä valtakunnallisessa finaalissa oli mukana NY-yritys Eläinsiteripalvelut, joka sai kunniamaininnan paras liikeidea-kategoriassa.

Koulutuskeskus Tavastia opettajille on myös järjestetty useita koulutuspäiviä YES –keskushankkeen puitteissa.

Ammattikorkeakoulu:

Ammattikorkeakoulu ei varsinaisesti ole kuulunut Kanta-Hämeen YES –keskuksen toiminnan fokukseen, mutta YES –keskus on tukenut HAMKin yrittäjyyskasvatusta ja mm. starttiahautomo-toimintaa/Starttiahautomo-osuuskunnan toimintaa, jossa projektipäällikkö on ollut yhtenä hallituksen jäsenenä vuosina 2008-2010.

YES –keskuksen puitteissa on järjestetty muutamia yrittäjyyteen ja yrittäjyyskasvatukseen liittyviä tilaisuuksia HAMKin opettajille, mm. vuonna 2009 keväällä sekä Forssassa että Hämeenlinnassa. Hämeenlinnan workshop oli Y-Love –yrittäjyyslukioiden tapaamisen edellä ja workshopin veti Christoph Diensberg Saksasta. Workshopissa keskusteltiin yrittäjyyskasvatuksesta Euroopassa sekä suunniteltiin mm. erilaisia kansainvälisiä hankeaihoita.

HAMKin starttiahautomotoiminta on kasvanut pikkuhiljaa vuosien 2008-2010 aikana sekä opiskelijamäärien että suoritettujen opintopisteiden saralla. Kuitenkin toiminta vaatii kehittämistä mm. lisäämällä yhteistyötä yritysautomoiden ja yrityspalveluita tarjoavien organisaatioiden kanssa. Tässä YES –keskus on pyrkinyt olemaan apuna. Myös Starttiahautomo-osuuskunta, joka perustettiin jot-

ta opiskelijat voisivat opintojen aikana harjoittaa pientä liiketoimintaa menettämättä opiskelija-statustaan, vaatii vielä lisäponnistuksia toimintaansa. Tutkimus mm. osoittaa, että yleisesti ottaen osuuskunta on vieläkin melko tuntematon HAMKin opiskelijoiden parissa, vaikka sitä joissakin yksiköissä hyödynnetäänkin melko hyvin.

HAMK yhteistyössä Laurea ammattikorkeakoulun kanssa järjestää vuosittain SENSE-liikeideakilpailun, joka on avoin ammattikorkeakoulun ja toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille. Vuonna 2010 kilpailun voitti Kaurialan lukion xxxx.

Tapahtumat:

Kanta-Hämeen YES –keskus on järjestänyt tai ollut mukana erilaisissa yrittäjyyskasvatukseen liittyvissä sekä alueellisissa että valtakunnallisissa tilaisuuksissa. Valtakunnallisia tapahtumia ovat mm. valtakunnallinen YES –keskuspäivä Finlandia-talolla huhtikuussa 2010, YES –projektipäälliköiden tapaamiset/koulutukset, Kasvatustieteiden päivät, Yrittäjyyskasvatuksen tutkijapäivät, Seinäjoen Yrittäjyyskasvatuksen konferenssi ym. Lisäksi alueellisesti on järjestetty tilaisuuksia liittyen mm. oppilaitos-yritys –yhteistyöhön (esim. Ope-yrittäjä –treffit) tai yleiseen YES –keskus tiedottamiseen liittyen.

Kanta-Hämeen YES –keskukseen ja kumppanuuskoulujen yrittäjyyskasvatustoimintaan on käyty tutustumassa mm. Loimaan seudun opettajien toimesta.

4. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Alueiden välistä yhteistyötä on tehty sekä YES-verkoston puitteissa että Y-Love verkoston puitteissa melko paljon. On järjestetty yhteisiä tapaamisia ja myös kouluvierailuja ja benchmarkinmatkoja, mm Loimaan aluetiimi vieraili keväällä 2010 tutustumassa HYK:in lukion ja perusasteen yrittäjyyskasvatuspolku- projektiin.

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Kanta-Hämeen YES –keskus on tiedottanut toiminnastaan järjestämässään tilaisuuksissa; erityisissä infotilaisuuksissa opettajille, opinnonohjaajille ja rehtoreille; erilaisissa yhteistyöverkoston tapaamisissa; sekä oppilaitosten omista tilaisuuksista. YES projektipäällikkö on kiertänyt alueen kaikilla kouluilla esittelemässä hanketta ja yrittäjyyskasvatuksen materiaaleja ja toimintoja, myös NY-toimintaa.

Kanta-Hämeen YES –keskus on julkaissut sähköisen YES –uutiskirjeen 4 kertaa. Uutiskirje on ladattavissa Kehittämiskeskus Oy Hämeen internetsivuilla ja se on myös lähetetty sähköpostitse suoraan yli 500 osoitteeseen (opettajat, rehtorit, opetustoimi, yrittäjät, muut sidosryhmät).

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA

Tämä jää vielä kesken! Näitä on suurimmaksi osaksi kuvattu jo kohdassa 3, toimenpiteet

7. MITÄ INNOVATIIVISTA JA UUSIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ HANKE SAI AIKAAN ALUEELLANNE?

Kanta-Hämeen YES –keskus on ollut aloitteellinen ja vahvasti mukana suunnittelemassa ja järjestämässä suurta alueellista nuorison tulevaisuustapahtumaa, Futuuri 2009 –tapahtumaa, jossa kävijöitä oli vuonna 2009 noin 5000. Tapahtuma tullaan uusimaan vuonna 2010. Lisätietoa tapahtumasta www.futuuri2010.fi

Kanta-Hämeen YES –keskuksen kumppanuuskoulu HYK:in lukio on kehittänyt YES:in avulla Paras Idea –liikeideakilpailun, joka on järjestetty vuosina 2008 ja 2009.

HYK:in kumppanuuskoulun kanssa yhteistyössä on kehitetty myös Teho-TET jakso jossa ideana on työelämään tutustuminen nimenomaan pienessä yrityksessä suoraan yrittäjän kanssa ja vielä siten että oppilas opastaa yrittäjää sosiaalisen median maailmassa.

Uutena hyvänä käytänteenä on myös ollut aluekehittäjäorganisaatioiden ja oppilaitosten välinen uudenlainen yhteistyö jossa opettajat ja oppilaat osallistuvat monenlaisen alueelliseen kehittämistyöhön. Esimerkkeinä tästä on mm Vanajavesi-keskuksen toiminnan suunnittelu (HYK:in lukio) sekä Innosteelin ja Kaurialan Lukion välinen teknologian kehittämisprojekti.

Hankkeessa on myös aloitettu Tuomelan koulun ja HYK:in lukion ja yläkoulun yhteistä yrittäjyyspolun kehittämistä. Tavoitteena on saada näille kouluille yhtenäinen ja loogisesti etenevä yrittäjyyskasvatuksen polku aina alakoulusta lukioon asti. Yrittäjyyspolun yleisuunnitelma on jo olemassa mutta yksityiskohtaiset oppimistavoitteet kullekin luokka-asteelle ja tuntimallit ovat vielä osittain kesken.

8. HAASTEET JA ONGELMAT ALUEELLA HANKKEEN TOTEUTUKSESSA

Suurin haaste on ehdottomasti ollut monien perusasteen ja lukiodien opettajien nihkeä suhtautuminen yrittäjyyskasvatukseen ja sen tuomiseen koulun arkeen noin yleisesti. Toinen iso haaste on tiedottaminen opettajille. Opettajat eivät pääsääntöisesti lue minkäänlaista informaatiota mikä tulee Kehittämisyhtiön puolelta. He eivät lue sähköpostitiedotteita, meilejä eivätkä esitteitä. Kun kouluihin menee opettajanhuoneisiin kertomaan asiasta, heitä ei juurikaan kiinnosta kuunnella ja he ovat pääsääntöisesti hyvin passiivisia kyselymään tai edes ottamaan esitteitä vastaan.

Hankkeen toteutuksessa sinänsä ei ole ollut suurempia ongelmia, seudulla on kuitenkin tehty yrittäjyyskasvatusta tiettyillä kouluilla, jotka ovat aktiivisia. Toki joidenkin yhteistyökumppaneiden mukanaolo on ollut hämmästyttävän passiivista mm yrittäjäjärjestön. Yleensäkin yrittäjien saaminen mukaan tällaiseen toimintaan on hankalaa, mutta toisaalta täysin ymmärrettävää! Yrittäjillä ei ole liiemmästi aikaa opanostaa ilmaiseen työhön oppilaitoksissa.

9. MÄÄRÄLLISET INDIKAATTORIT; PALJON OLI MUKANA PITKÄKESTOISESSA TOIMINNASSA OPETTAJIA JA YRITTÄJIÄ, PALJONKO TIEDOTUSTILAISUUKSISSA

Tämä jää vielä kesken!

10. PROJEKTIN RAHOITUS

Projektin rahoitus oli erittäin niukka ja hyvin kankea ja jousitamaton. Sinänsä niihin toimenpiteisiin mitä oltiin ajateltu, budjetti kyllä riitti, koska tämä tiedettiin jo etukäteen. Kuitenkin jatkossa budjettiin pitäisi kyetä sisällyttämään enemmän esim opettajien maka-, sijais-, ym kustannuksia. Samoin NY-toimintaan tulisi olla lisää varoja.

11. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT ALUEELLA

Toiminta tulee todennäköisesti jatkumaan alueella. Osa kouluista ja oppilaitoksista on nyt vasta "herännyt" asiaan ja tämän vuoksi nyt pitää "takoa kun rauta on kuumaa"! Aluekehittäjätahot ovat vahvasti sitoutuneet YES-toimintaan ja täällä on vankka tahtotila ainakin elinkeinoelämän puolelta oppilaitosten yhteistyöhön. Oppilaitosten byrokraatia ja opettajien asenteet ovat edelleen ongelma mutta parempaan suuntaan ollaan menossa. Myös halukkuutta rahoittaa toimintaa löytyy periaatteellisella tasolla, kunhan rahat jostain löydetään!

12. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT HANKKEESSA

Kansallinen verkosto on ilman muuta hyvä ja tarpeellinen! Tämän verkoston koulutuksen koordinointi vain ei toiminnut projektin alussa siten kun olisi pitänyt ja tämän vuoksi koulutukseen ja materiaaleihin liittyviä asioita venyi ja jäi toteuttamatta. Myös hallinnointi ja sen ohjeistus ei ollut aina riittävää. Verkoston johtaminen ja yhteistoiminta sen sijaan toimi pääsääntöisesti hyvin. Aikataulujen suhteen olisi ollut toivomisen varaa, isossa verkostossa on toimenpiteille annettava riittävästi aikaa!

13. YHTEENVETO; MIKÄ OLI ONNISTUNUT, MITÄ TEKISI TOISIN?

Tämä jää vielä kesken!

14. LOPPUKOMMENTTI, PÄIVÄYS, PAIKKA JA KIRJOITTAJAN LOPPUSIGNEERAUS

Projekti oli erittäin tarpeellinen ja mielenkiintoinen! Toivon että OPH jatkaa tällaisten projektien rahoittamista, mutta kiinnittäen vähemmän huomiota byrokraatiaan ja enemmän huomiota toimintaan ja tuloksiin!

*Hillevi Kaarlenkaski
Projektipäällikkö
Kanta-Häme*

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET –HANKE
**KESKI-POHJANMAAN
LOPPURAPORTTI**

1. YES – ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Keski-Pohjanmaa

Kosek / Kokkolan seudun kehitys

Rasmus Toivanen 28.2.2010 (aloitti sairasloman 5.8.2009- ja oli sairaslomalla irtisanoutumiseensa saakka) Tuula Paavola-Ylitalo 18.10.2009 – 28.2.2010 sijainen / 1.3 – 30.7.2010 projektipäällikkö

YES – aluetiimin jäsenet

- Mervi Jokela (Keski-Pohjanmaan yrittäjät)
- Bengt Jansson (Pohjanmaan kauppakamari)
- Sabina Storbacka (Kosek)
- Mika Uusimäki (Kannustalo)
- Lillemor Sarin (Sarinsbåtar)
- Janne Ylinen (Halpa Halli)
- *Satu Ahlman (YES-hanke, Sininen Saga)
- Pehr-Göran Kåla (Firmaxi)
- Erkki Koivukangas (Länsipuiston yläkoulu)
- Peter Johnson (Kokkolan kaupungin sivistystoimi)
- Päivi Salmela (Torkinmäen koulu, kumppanuuskoulu)
- Timo Viitala (Juhani Vuorisen koulu, kumppanuuskoulu)
- Juha Saari (Vetelin sivistystoimi)
- Hanna-Mari Soini (TAT)
- Raine Valli (Kokkolan yliopistokeskus, Chydenius)
- *Kaisu Kåla (Keski-Pohjanmaan YES – keskus)
- *Tuula Paavola-Ylitalo (Keski-Pohjanmaan YES- keskus 19.10.2009 – alkaen)
- *Rasmus Toivanen (Keski-Pohjanmaan YES –keskus)

*)= Yes- hankkeen esittelijä

Hankkeen kirjanpitoaineisto säilytetään hankkeen päätymisen jälkeen Kokkolanseudun Kehitys Oy:n, Kosekin tiloissa, Ristirannankatu 1, Kokkola

2. HANKKEEN ALUEELLINEN LÄHTÖKOHTA

Vuonna 2008 hankkeen aloitusajankohtana Keski-Pohjanmaan kouluilla ja joillakin opettajilla oli jo kokemuksia yrittäjyyskasvatuksesta Keski-Pohjanmaalla vuodesta 1998 lähtien. Aiemmin toteutetut hankkeet ovat tuottaneet siis yrittäjyyskasvatusosaamista ja -kokemuksia alueen opettajille (ylimaakunnallinen YES-keskushanke 2005-2007). Monet yritykset, opettajat ja sidosryhmät olivat tietoisia yrittäjyyskasvatuksesta ja kuinka sitä edistetään. Toisaalta oli myös useita kouluja, jotka eivät olleet mukana YES-keskus toiminnassa eivätkä muutenkaan olleet perehtyneitä yrittäjyyskasvatukseen, joten alueella oli sekä yrittäjyyskasvatuksen aloittelijoita että sen taitajia hankkeen alkaessa. Maan ensimmäinen YES-keskus aloitti toimintansa Kokkolassa jo 2001.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

Hankkeeseen rekrytoitiin osa-aikainen projektipäällikkö kesällä 2008. YES-tiimiä perustettaessa siihen pyydettiin mukaan keskeisiä yrittäjyyttä edistäviä palveluntuottajia ja alueen yritysten edustajia eri toimialoilta. Näin varmistettiin, että elinkeinoelämän ääni ja näkemys tulee alueellisessa toiminnassa kuulluksi ja myös se, että hankkeelle avautui uusia mahdollisuuksia laajentaa kontaktiverkostoaan elinkeinoelämään tiimin jäsenten myötävaikutuksella. Kumppanuuskoulujen ja sivistystoimen edustajat pyydettiin myös mukaan YES-tiimiin ja he puolestaan ovat toimineet tärkeinä linkkeinä kouluihin ja opetustoimen hallintoon.

Hankkeessa tehtiin mittava alkukartoitus (Pentti Mankinen, YES-alkukartoitus 2009) osana valtakunnallista alkukartoitusta. Siinä selvitettiin yhdeksän maakunnan alueella toimivan yrittäjyyskasvatuksen nykytilaa ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Projektin työntekijät osallistuivat valtakunnallisille projektipäälliköille suunnitelluille koulutuspäiville, joiden aikana oli mahdollista verkostoitua muiden alueiden kanssa.

Maakunnallisen YES-keskuksen toimintakalenteri suunniteltiin ja toiminta käynnistettiin. YES-keskuksen palveluista tiedotettiin mm. opetustoimen postin yhteydessä, sähköpostitse ja ottamalla suoraan yhteys alueen oppilaitoksiin ja tekemällä oppilaitoskäyntejä, joiden yhteydessä esiteltiin YES:n toimintaa. Keski-Pohjanmaalla oman haasteensa toi paitsi alueen maantieteellinen laajuus, niin myös sen kaksikielisyys. Materiaalia käännettiin myös ruotsinkieliseksi, koska aina sitä ei ollut saatavilla kaksikielisenä.

Kumppanuuskouluiksi valittiin Torkinmäen koulu Kokkolassa ja Juhani Vuorisen koulu Kannuksesta. Näin saatiin sekä kaupunkia että maakuntaa edustavat koulut kumppaneik-

si. Kumppanuuskoulujen valinta perustui siihen, että nämä koulut olivat jo aiempien hankkeiden yhteydessä osoittautuneet kouluiksi, joilla on innovatiivinen ja yrittäjyyskasvatuksesta kiinnostunut ote ja näkökulma. Toiminta kumppanuuskouluilla on ollut erilaista. Torkinmäen koulussa on toteutettu erilaisia NY-ohjelmia useampien luokkaryhmien ja opettajien kanssa. He ovat myös toteuttaneet laajoja projekteja, joissa erilaisten oppimisympäristöjen merkitys on korostunut. He ovat myös dokumentoineet projektejaan kattavasti ja eri tavoin. Juhani Vuorisen koululla yrittäjyyskasvatusta on toteutettu enemmän koulun omana toimintana ja yhteistyössä paikallisen hyötykäyttöaseman kanssa. Toiminta on kuitenkin ollut sellaista, että yrittäjyyskasvatusta on toteutettu monen eri oppiaineen yhteydessä.

Lisäksi Keski-Pohjanmaalla on toteutettu yrittäjyyskasvatusta myös erityisryhmissä. Erityisryhmät ovat nimenomaan Keski-Pohjanmaan YES-keskuksen painopistealuetta. On tehty yhteistyötä mm. Takalo – Raasakan alakoulun mukautetun erityisluokan 5 – 9. lk kanssa. Tämä koulu toteuttaa kumppanuuskoulumme, Juhani Vuorisen koulun opetussuunnitelmaa. Takalo- Raasakan koulun oppilaiden kanssa on harjoitettu yhteistoiminnallisuutta, vastavuoroisuutta, sisäistä ja ulkoista yrittäjyyttä, työharjoitteluita ja yritysvierailuja sekä OPE-tet:iä sekä opittu omaa kotiseutua. Myös vanhempien ja asiantuntijoiden käyttö, vapaa-ajan ja harrastetoiminnan kehittäminen iltakoulun avulla on kuulunut toimenpiteisiin. Tiedottamisen avulla on pyritty lisäämään yleistä tietoisuutta erilaisista oppijoista.

Lisäksi on tehty yhteistyötä Pietarsaaren Etelännummen koulun JOPO (joustavat opetussuunnitelmat) – opettajien ja oppilaiden kanssa. Kokkolassa on tehty yhteistyötä Iso- kylän koulun erityisluokkien (lievästi ja keskiasteisesti kehitysvammaisia tai muita esteitä oppimiselle) kanssa sekä Kiviniityn koulun harjaantumisloukkien kanssa. Erityisryhmien kanssa on toteutettu mm. luovuuslaatikkotehtäviä ja ne ovat osoittautuneet toimiviksi. Oppilaat ovat vierailleet YES-keskuksessa ja vastavuoroisesti YES-keskuksen kouluttajat ovat vierailleet luokissa.

Keski-Pohjanmaalla hankkeen tarjoamia peruspalveluita ovat olleet seuraavat toimet: opettajien ja yrittäjien koulutus ja heihin kontaktien haku ja laajentaminen, materiaalien jakaminen kouluille ja opettajien käyttöön, Nuori Yrittäjyys ry:n opinto-ohjelmista tiedottaminen ja niiden ohjaus ja toteuttaminen yhdessä opettajien kanssa, alueellisten NY-messujen toteutus ja valtakunnallisille messuille osallistuminen sekä yrittäjyyskasvatus-projekteissa koulujen auttaminen ja tukeminen sekä vuoropuhelu ja kehittämisapua opetussuunnitelmatyöskentelyssä.

Kaikki Keski-Pohjanmaan YES-keskuksen toteuttama toiminta on dokumentoitu ns. toimintamatriisiin, joka on lähetetty maksatuksen yhteydessä projektin koordinoijalle.

4. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Alueen keskeiset toimijat ja opettajat ovat tehneet yhteistyötä siten, että alueellinen YES -tiimi on kokoontunut säännöllisesti noin 3–4 kertaa vuodessa.

Yes – keskuksen koulutusjohtaja / kouluttaja on osallistunut mm. seuraaviin alueellisiin työryhmiin / strategia-ryhmiin:

- Keski-Pohjanmaan liiton strategiatyöryhmä
- Perusopetuksen kehittämistyöryhmä, Kokkolan sivistyskeskus
- Kosekin kehittämistyö
- Popsahdus, Yliopistokeskuksen opettajankoulutusryhmä liittyen opetussuunnitelmien kehittämiseen
- Sivistyskeskus; yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelman päivittäminen / -yhteistyö
- Yrittäjyys päivä – verkostotyöryhmä (Pekka Roppo- nen elinkeinoelämän keskusliitto EK, koollekutsuja)

Keski-Pohjanmaan on ollut mukana hankkeen valtakunnallisissa projektipäällikköjen koulutustilaisuuksissa ja NY –koulutuksissa ja tehnyt yhteistyötä muiden alueiden kanssa mm. järjestämällä yhteisiä koulutuksia, yrityskäyn- tejä, osallistumalla seminaareihin ja työstämällä katalo- geihin ja uutiskirjeisiin juttuja.

Koulutusjohtaja Kaisu Kåla suunnitteli ja toteutti yhdeksäl- le (9) hankkeessa mukana olevalle maakunnalliselle YES- keskus toiminta-alueelle ja näiden työntekijöille yrittäjyys- kasvatusosaamisen syventämiseen ja vuorovaikutukseen ja kokemuksellisuuteen perustuvaa koulutusta ja toimin- taa vuosien 2008 ja 2009 ajan. Esimerkkinä mainitta- koon projektipäälliköille järjestetyt TET – tyyppiset koke- mukset, yritysvierailut eri puolella maata, luovuuksilaatikko koulutukset, YES- alueilla järjestetyt opettajien koulutuk- set sekä osallistuminen valtakunnallisiin yrittäjyyskasva- tustapahtumiin. (liite 2. Koulutusjohtajan tehtäväkenttä)

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Hanke on informoinut tapahtumistaan www.yes.fi sivuilla kirjoittaen blogia ajankohtaisista tapahtumista ja tilaisuuksista. Hanke on tiedottanut toiminnastaan myös Kokkolan opetustoimen sisäisen postin avulla. YES- tapahtumista kertovaa materiaalia on jaettu opettajille opetustoimen normaalin postin yhteydessä. Myös sähköpostitse on tiedotettu YES: n järjestämisestä tapahtumista opettajille ja muille sidosryhmille. Maksullista ilmoitustoimintaa sanomalehdissä tms. medioissa ei ole ollut.

Radio Keskipohjanmaa ja Radio Vega ovat uutisoineet YES:n tapahtumista. Myös Radio 967 teki jutun YES: stä osana Koskekin kulmilla sarjaa. Keskipohjanmaa –lehti, Kokkola –lehti, Kokkolan sanomat, Länsipuiston sanomat , Perhonjokilaakso –lehti, Lestijokilaakso-lehti, Österbot- tens Tidning, Keski-Pohjanmaan yrittäjät ry:n tiedotus- lehti sekä Keski-Pohjanmaan opettajat (Keski-Pohjan- maan opettajien ammattiyhdistyspiiri ry) ovat uutisoineet YES:n järjestämisestä tapahtumista näyttävästi ja hankkeen eri vaiheissa. Lehtijutut on arkistoitu paikallisesti: Niistä on myös tehty leikekirja, jota voi selaila YES- keskukses- sa, Kokkolan urheilutalolla.

Valtakunnallisesti YES on saanut julkisuutta Opettaja – lehdessä. Juttu on myös Kokkolan yhteislyseon lukion aikuislinjan vuosikirjassa keväällä 2009 ja 2010. Keski- Pohjanmaan YES -keskus on tuottanut omalta alueeltaan materiaalia valtakunnallisesti julkaistua ja levitettyyn katalo- geihin sekä uutiskirjeisiin. Ns. YES- boxeissa on jaettu yrittäjyyskasvatusmateriaalia ja opettajien tukimateriaalia suoraan kouluille. YES -keskuksessa on pidetty avoimen ovien tilaisuus, jossa on jaettu luovuuksilaatikkoon liittyvää opetusmateriaalia opettajille. Tilaisuuden yhteydessä an- nettiin lyhyt koulutus luovuuksilaatikko-tehtäviin ja materi- aaleihin ja sovittiin jatkokoulutustautumisesta suoraan opet- taja ja koulukohtaisesti.

YES- keskuksessa on järjestetty myös NY – yrittäjien van- hemmille vanhempainilta. YES-keskuksen banderollit materiaalit ovat myös olleet esillä kaikissa tiedotustilai- suuksissa, seminaareissa, erilaisissa kaupp- ja myyjäista- pahtumissa sekä alueellisilla NY-messuilla.

Tapahtumien ja tilaisuuksien tiedottamiseen on voitu hyö- dyntää myös sidosryhmien kanavia: Esimerkkinä mainitta- koon Keski-Pohjanmaan yrittäjien ja Pohjanmaan kaupp- kamarin, Kokkolan kaupungin sähköpostituslistat.

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA

YES -keskuksen maakunnallinen toimintamalli on toteutunut siten, että Kokkolassa sijaitsevassa YES-keskuksessa on käynyt opettajia koko maakunnan alueelta ryhmiensä kanssa. YES -keskuksen kouluttaja on jalkautunut myös kouluihin. YES -keskus on toimittanut yrittäjyyskasvatukseen liittyvää opetusmateriaalia kouluille eri tilaisuuksissa. Materiaalia on jaettu YES-keskuksesta käsin ja henkilökohtaisen koulukäynnin / infotilaisuuden tai koulutusta-pahtuman yhteydessä.

Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismallit kumppanuuskoulujen kanssa ovat toteutuneet Keski-Pohjanmaalla kahden koulun kanssa. Torkinmäen koulun ja Juhani Vuorisen koulun kanssa. Erityisryhmien koulutuksia on toteutettu myös.

Asiantuntijapalveluin on käytetty Juhani Vuorista opettaja – yrittäjä treffien yhteydessä. Vuorisen osuus tarjottiin ja kilpailutettiin alueiden käyttöön keskitetysti projektijohdon taholta. Mato Valtonen (Kirsi Sounion äkillisen sairastumisen takia tilalle) ja Virpi Utriainen esiintyivät Kokkolassa pidetyssä seminaarissa, johon osallistui toistasataa kuulijaa, mukana oppilaitosten oppilaita, opettajia ja elinkeinoelämän edustajia.

Keski-Pohjanmaan alue tuotti toiminnastaan hankkeen päättyessä julkaisun, jonka tarkoituksena on nostaa esille Keski-Pohjanmaan alueen yrittäjyyskasvatuksen monimuotoisuus ja toiminnan laaja-alaisuus, erilaiset oppimisympäristöt, yrittäjyyskasvatusta edistäneet yhteistyökumppanit sekä hankkeen toiminta-aikana saavutettuja onnistumisia.

7. INNOVATIIVISUUS JA HYVÄT KÄYTÄNTEET ALUEELLA

Hankkeen tuloksena voidaan raportoida, että alueella toimii nyt entistä useampi yrittäjyyskasvatuksesta innostunut opettaja. He jovat ottaneet käyttöönsä uusia opetusmenetelmiä. Varsinkin kiinnostus luovuuslaatikon käyttöön sekä NY-ohjelmien minä +sinä = me ja kaupungissa tapahtuu on ollut kasvussa. Myös vuosi yrittäjänä ohjelman suosiolla näyttäisi olevan jatkoa.

Yritysyhteistyön myötävaikutuksella alueen kaikki alakoulut saivat yrityksen (Halpa Halli) lahjoittamana luovuuslaatikon, joka mahdollistaa opetusmenetelmän käytön alakouluissa. YES -keskus toteutti luovuuslaatikkokoulutuksen avoimien ovien yhteydessä ja avusti opettajia opetusmateriaalien valitsemisessa ja käyttämisessä. Myöhemmin opettajat ja koulut voivat varustaa tätä menetelmää koulun materiaaleilla.

8. HAASTEET JA ONGELMAT

Haasteet ja ongelmat alueella hankkeen toteutuksessa Keski-Pohjanmaan alue on maantieteellisesti laaja alue, jolloin toiminta jakaantui maakunnan eri alueille epätaisisesti.

2008 palkatun projektipäällikön pitkittynyt sairausloma omalta osaltaan vaikutti siihen, että tuloksia saavutettiin suunniteltua hitaammin.

9. MÄÄRÄLLISET INDIKAATTORIT

Toiminnassa oli mukana osallistujia seuraavasti

- opettajia 92 (yli 6h)
- yrittäjiä 52 (yli 6 h)
- tiedotustilaisuuksissa 120 hlöä

10. PROJEKTIN RAHOITUS

Matkakuluja jää, tämä johtuu siitä, että projektin alussa valtakunnalliseksi koulutusjohtajaksi nimettiin Kaisu Kåla, jonka tehtäviin kuului hankekokonaisuuden 9 eri alueen kouluttaminen. Viimeisen toimintavuoden aikana hänen toimenkuvaansa muutettiin siten, ettei valtakunnallista kouluttamistyötä ja johtamista hänen tehtäviinsä enää kuulunut. Näin toiminnan luonne muuttui paikallismaksi eikä matka- / päivärahakuluja muodostunut viimeisen 7 kuukauden aikana alkuperäisen projektisuunnitelman mukaisesti.

Koska Keski-Pohjanmaalla on ryhmäopetustila, sen kulu- kohdan menoihin jouduttiin siirtämään muilta kulukohdilta varoja. Toisaalta ostopalveluihin on tarvittu huomattavasti suunnitelmaa pienemmät varat. Tämä johtune osin siitä, että paikallisen projektipäällikön sairauslomat pitkittivät ja alueellinen toiminta ei voinut edetä alkuperäis-suunnitelman mukaisesti.

11. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT

Toiminnan jatkuu siten, että Kaisu Kåla tekee lukuvuonna 2010 yrittäjyyskasvatusta 6 tuntia / viikko ja lisäksi hän toimii valinnaisten yrittäjyysopintojen opettajana sekä yläkoululaisille että lukiolaisille Kokkolan yhteislyseon luki-ossa ja Länsipuiston koululla. YES-keskuksen tilavuokrat ja menoerät ovat vielä ratkaisematta ja toivomme, että ns. "häntärahoista" saataisiin ratkaisu tähän.

12. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT

Kansallinen verkosto on hyödyttänyt toimintaa siten, että se on tarjonnut vertaistukea ja reflektointimahdollisuuksia samaa työtä eri alueilla tekevien kanssa. Kansallisen verkoston tapaamiset eli ns. projektipääällikkökoulutukset ovat tarjonneet myös näköalapaikan yrittäjyyskasvatuksen valtakunnallisen tilanteen tarkasteluun. Oman alueen erityispiirteet tulevat näin ymmärretyksi. Samalla on saanut hyvin tietoa erilaisista yrittäjyyskasvatustapahtumista eri puolelta Suomea ja niihin on ollut mahdollisuus osallistua.

Heikkoutena on jossain määrin on koettu se, että eri alueet ovat olleet hyvin eri vaiheissa yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa alueellaan. Koulutuksissa on siten oltu eri lähtötasoilla. Hyviä koulutuksia on edelleen vain vähän tarjolla yrittäjyyskasvatuksen saralta, se heikkous. Lisäksi heikkoutena on koettu hankkeen aikainen YES - keskusverkoston voimakas laajentumis- ja kasvupaine on vienyt energiaa ja huomiota uusien alueiden valloittamiseen ja siten yhdeksän hankkeessa yhtä aikaa aloittanutta aluetta eivät olekaan muodostaneet "yhtenäistä joukkuetta, joka etenisi rintamassa, vaan pitkin toiminta-aikaa on mukaan tullut uusia alueita. Näiden tarpeet ja aloitustilanne on luonnollisesti täytynyt ottaa huomioon esimerkiksi koulutuspäivien sisällöissä. Olisi myös toivonut, että projektin kulusta kokonaisuutena olisi saanut enemmän tietoa oman toiminnan pohjaksi.

13. MIKÄ ON OLLUT ONNISTUNUTTA - MITÄ TEKISI TOISIN?

Yritysyhteistyö on ollut onnistunutta. Useat paikalliset yritykset ovat tukeneet nuorten yrittäjämäistä toimintaa ja järjestäneet heille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan. Yrityksiltä on saatu lahjoituksia ja he ovat kustantaneet bussikuljetuksia ja tarjoiluita. Myös yrityskäynneille on otettu mielellään vastaan ryhmiä. Opettajakunnassa tietyt vakiot ovat jatkaneet työtään yrittäjyyskasvatuksessa ja uusia opettajia on lähtenyt mukaan. Alakoulut ottivat luovuuslaatikon ja siihen liittyvän koulutuksen mielenkiinnolla vastaan. Alakouluille suunnatut uudet NY -ohjelmat on otettu hyvin vastaan ja niiden kysyntä jatkuu ensi lukuvuonna. NY- Vuosi yrittäjänä on myös vakiinnuttanut paikkansa koulujen valinnaisten aineiden tarjonnassa.

Paikallisen projektipääällikön rekrytointi ei onnistunut odotetunlaisesti ja koulutusjohtajan resurssia tarvittiin pitkän aikaa projektin eteenpäin viemiseksi Keski-Pohjanmaan alueella.

Kokkolassa 30.6.2010

Tuula Paavola-Ylitalo & Kaisu Kåla

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET –HANKE
**KESKI-UUDENMAAN
LOPPURAPORTTI**

1. YES – ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Maakunta / alue: Keski-Uusimaa

Hallinnoija: Keski-Uudenmaan Kehittämiskeskus Oy Forum

Projektipäällikkö: Tuula Ilvonen

YES – aluetiimin jäsenet, ohjausryhmä kahden hankkeen yhteinen:

- Marju Taurula, sivistystoimenjohtaja, Järvenpään kaupunki
- Kari Okkonen, sivistystoimenjohtaja, Pornaisten kunta (1.8.2008–31.3.2009)
- Markku Hyttinen, sivistystoimenjohtaja, Pornaisten kunta (1.8.2009–31.7.2010)
- Mikko Alin, kehittämisspäällikkö, Tuusulan kunta (1.8.2008–31.12.2009)
- Kirsi Viitaila, kehittämisspäällikkö, Keravan kaupunki (1.8.2008–30.8.2009)
- Anne Siponen, vs. kehittämisspäällikkö, Keravan kaupunki (1.10.2009–31.1.2010)
- Lasse Herrala, rehtori, Riihenmäen koulu, Mäntsälä
- Marja-Liisa Sipilä, elinkeinoasiantuntija, Uudenmaan liitto (1.8.–31.12.2008)
- Helena Winter, Uudenmaan liitto (1.1.–30.9.2009)
- Laine Valkama, suunnitteluspäällikkö, Uudenmaan liitto (1.10.2009–31.7.2010)
- Leena Peltosaari, aluekehitysjohtaja, Laurea-ammattikorkeakoulu
- Sirkku Cantell, toimitusjohtaja, Tilitoimisto Centone Oy, Tuusulan Yrittäjät ry (1.8.2008–31.3.2010)
- Petri Palovaara, toimitusjohtaja, Keski-Uudenmaan Kehittämiskeskus (1.8.2008–31.3.2010)
- Niina Alastalo, hankepäällikkö, Keski-Uudenmaan Kehittämiskeskus (1.8.2008–31.10.2009)
- Satu Ahlman, projektijohtaja, YES – keskuskeskukset
- Kaisu Kåla, koulutusjohtaja, YES – keskuskeskukset (1.8.2008–31.12.2009)

Hankkeen kirjainpitoaineiston säilytyspaikka: Keski-Uudenmaan kehittämisspäällikkö, Puuvalonaukio 2D, Kerava

2. HANKKEEN ALUEELLINEN LÄHTÖKOHTA

Keski-Uudenmaan kouluissa ja oppilaitoksissa toteutettiin yrittäjyyskasvatusta satunnaisesti ja toiminta oli henkilösidonnaista: innostunut opettaja kehitti projekteja ja toimi omien oppilaidensa kanssa, toiminta loppui opettajan vaihtaessa koulua. Nuori Yrittäjyys ry:n ohjelmista vain NY Oma talous ja NY Vuosi yrittäjänä olivat käytössä. Niitäkin käytettiin yhteensä vain kolmessa koulussa. NY 24 h-leirejä oli järjestetty yhden kerran Keravalla.

Parhaiten aihekokonaisuus toteutui yleensä alueen yläkouluissa, joissa oli valinnaisainekursseja aiheeseen liittyen ainakin Mäntyselän, Ehnroosin, Järvenpään yhteiskoulun, Sompion ja Pornaisten yläkoulussa. Alueen lukioista Järvenpään ja Kellokosken lukio tarjosi yrittäjyyskursseja. Alakouluissa toimittiin muutamassa (Tuomarilan koulu) yrittäjämäisesti, mutta toimintatapa ei mielletty yrittäjyyskasvatukseksi. Ammatillisissa oppilaitoksissa Keuda Keravan liiketalouden yksikkö oli selkeästi liittynyt laajemman ajattelun yrittäjyysopintoihin, muissa yksiköissä toteutettiin ops:n minimiä.

Mäntsälässä oli toiminut viisi vuotta yhteistyöryhmä, jonka tavoitteena oli toteuttaa opettajien koulutuksia ja kehittää yrittäjyyskasvatusta koko kouluverkossa. Syksyllä 2008 Riihenmäen koulussa aloitti ensimmäinen yrittäjyysluokka, jonka opettajat lähtivät hakemaan uusia pedagogisia ratkaisuja sekä valinnaisaineissa että yhteisissä aineissa.

Alueen kuntien sivistystoimen johto ja alueen yrittäjäjärjestöt olivat heti kiinnostuneita aiheesta ja lähtivät hyvin mukaan yhteistyöhön.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

Hankkeen käynnistäminen ja ohjausryhmä

Keski-Uudenmaan YES-keskuksen ohjausryhmän valinta suoritettiin jo keväällä 2008 ja siihen saatiin suunnitellusti kaikkien alueen kuntien edustus sekä elinkeino- että sivistystoimesta, alueen eri oppilaitosten edustus ja yrittäjien edustaja. Ohjausryhmä oli yhteinen KEUKE:n toisen yrittäjyyskasvatushankkeen kanssa. Lukuisista henkilövaihdoksista ja poisjäämisistä huolimatta ohjausryhmä toimi aktiivisesti ja antoi selkeän tukensa ja riittävän ohjauksen projektipäällikön työlle. Ryhmä kokoontui seitsemän kertaa hankkeen aikana.

Tiedottaminen

Elokuussa 2008 projektipäällikkö käynnisti YES-keskuksen palvelujen ja toiminnan esittelyn tiedotustilaisuudella kuntien sivistys- ja opetustoimen johtajille heidän kokouksessaan Mäntsälässä, jossa mukana oli myös koulutusjohtaja Kaisu Kåla. Hankkeen esittelyä jatkettiin rehtoreiden kokouksissa Järvenpäässä ja Keravalla sekä yrittäjien hallituksen kokouksessa Keravalla. Kouluvierailut aloitettiin syyskuussa 2008, jolloin koottiin myös yhdysopettajat yläkouluista, lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista. Keravalla myös alakouluista nimettiin yhdysopettajat. Opettajille ja rehtoreille suoritettuja YES-toiminnan esittelyjä tehtiin 45 kouluvierailuna ja YES-boxien jaon yhteydessä vuosina 2008–2010.

Keski-Uudellamaalla pidettiin kaksi alueellista YES-keskuspäivää, 7.10.2008 ja 10.3.2010. Ensimmäiseen päivään osallistui 36 opettajaa, yrittäjää ja toimittajaa sekä 30 opiskelijaa. Toinen päivä järjestettiin yhteistyössä yrittäjä Irina Siltasen ja Laurean P2P liiketalouden opiskelijoiden kanssa KUUMA – yrittäjätapaamistapahtuman kanssa samanaikaisesti. Osallistujia tapahtumassa oli n. 50 henkeä.

Opettajien ja yrittäjien koulutus

Opettajien koulutuksiin Keski-Uudellamaalla osallistui opettajia ennakoitua vähemmän ja tarjottuja mahdollisuuksia ei käytetty lukuvuosina 2008–2009 ja 2009–2010. Suurimmat syyt tähän olivat toisaalta yrittäjyyskasvatukseen vieraus (ymmärrettiin suppeana) ja kuntien talous säästöt, joiden vuoksi opettajat lomautettiin VESO-päivinä, joita ei siis käytännössä ollut. Sijaiskiellot vähensivät opettajien intoa lähteä koulutuksiin koulupäivän aikana.

ProAkatemiaan Tampereelle järjestettiin koulutusvierailu yhdessä Etelä-Pohjanmaan YES-keskuksen kanssa 1.10.2008 ja Karhulan yrittäjyyslukioon 3.12.2008 yhdessä Itä-Uudenmaan YES-keskuksen kanssa. Alakoulun opettajille järjestettiin Keravalla yksi koulutustilaisuus 6.10.2009 ja 10.9.2009 yläkoulun opettajille. Ehnroosin koulun luonnontiedeprojektin opettajille pidettiin koulutus 10.12.2008. Mäntsälässä 15.4.2009 pidettiin valtakunnallinen perusopetuksen yrittäjyysluokkien koulutustilaisuus, johon osallistui myös muiden koulujen opettajia Keski-Uudeltamaalta.

Itä-Uudenmaan YES-keskuksen kanssa pidettiin luovuuksikoulutusiltapäivä Riihenmäen koululla ko. koulun ja Loviisan Myllyharjun koulun ja lukion opettajille 9.3.2010. Educoden järjestämiin Myytinmurtajakoulutuksiin on ammatillisen toisen asteen opettajia osallistunut sekä keväällä 2009 että 2010. Lisäksi opettajia on osallistunut SEDU:n ja NY:n valtakunnallisiin seminaareihin ja koulutuksiin. Seurakuntaopiston Järvenpään toimipisteessä pidettiin koulutustilaisuus yhdessä Laurean P2P opiskelijoiden kanssa yrit-

täjäyskasvatuksen perusteista ja menetelmistä 11.11.2009. Opettaja-yrittäjätreffejä on järjestetty Keravalla 22.4.2009 ja Järvenpäässä 1.9.2009. Molemmissa tapaamisissa yrittäjät ja opettajat sopivat konkreettisista toimenpiteistä yhteistyön jatkoa ajatellen.

Alueen kaikille kouluille on jaettu joko vierailun yhteydessä tai koulutoimiston postittamana YES-boxit lukuvuoden 2009–2010 aikana. Niihin on lisätty Kerhokeskuksen, 4h-liiton ja Nuori Yrittäjyys ry:n materiaaleja sekä Vaske-hankkeen Aineopintojen yritysplatat -kansio. Lisäksi KEU-KE osti jokaiselle koululle TAT:n Oma yritykseni – kirjan, joka toimitettiin kouluille boxissa.

Nuori Yrittäjyys ry:n opinto-ohjelmista tiedottaminen ja niiden ohjaus

NY:n ohjelmia on esitelty rehtoreiden tiedotustilaisuuksissa ja kouluvierailujen yhteydessä sekä YES-boxien jaossa lyhyesti. Varsinaisia ohjelmakoulutuksia on järjestetty Mäntsälän lukiossa, Pornaisten yläasteella ja Riihenmäen koulussa keväällä 2009, Järvenpään lukiossa ja yhteiskoulussa sekä Keravan yläkouluissa, Klaukkalan yläasteella ja Vaunukankaan koulussa syksyllä 2009, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksessa, Järvenpään yhteiskoulussa, Riihenmäen koulussa ja Ruotsinkylän koulussa keväällä 2010.

Alueella on järjestetty NY 6h-leirit Keravan Keskuskoululla yhteistyössä Sompion koulun kanssa ja Keravanjoen koulussa marraskuussa 2009 sekä Järvenpään yhteiskoulussa toukokuussa 2010. Näissä projektipäällikkö koulutti opettajat ja veti ohjaajien ensimmäisen koulutuskerran sekä osallistui leirille avustajana.

Vaunukankaan koulussa kokeiltiin NY Minä+Sinä=Me – ohjelmaa kahdella luokalla. Projektipäällikkö piti opettajille ohjelmakoulutuksen ja osallistui ohjelmaan liittyvän tapahtuman toteuttamiseen olemalla yhteydessä Tuusulan kaavoitusosastoon ja osallistumalla kaavoitussuunnittelijan ja opettajan suunnittelukokoukseen. Oppilaat laativat uudelle asuinalueelle oman kaavansa kaavasuunnittelijan opastamana. Suunnitelma on nähtävänä Tuusulan kirjastossa.

Järvenpään yhteiskoulussa pidettiin NY Minicamp ekonomiaryhmän NY Vuosi yrittäjänä – ohjelman yritysten ideoimiseksi 3.9.2009. Projektipäällikkö koulutti opettajan ja ohjaajat sekä osallistui ohjaajana leirille, kun yksi ohjaaja sairastui.

Riihenmäen koulussa pilotoitiin toukokuussa 2009 NY 12 h-leiri ja toteutettiin uudelleen 1.6.2010 yrittäjyysluokilla. Projektipäällikkö veti ohjaajakoulutuksen ja oli opettajan apuna leirillä 2010.

KEUDA Kerava järjesti syksyllä 2008 NY 24 h – leirin yhdessä Sipoon yksikön kanssa. Projektipäällikkö osallistui leirille ja kuvasi leirin tapahtumia järjestäjien apuna. Järvenpään ja Keravan lukio pitivät yhteisleirin 9.-10.10.2009 Järvenpäässä. Projektipäällikkö piti opettajille koulutuksen ja ohjaajien ensimmäisen koulutuskerran sekä järjesti toisen koulutuskerran kouluttajat. Leirillä hän toimi avustajana opettajille valvontatehtävissä.

Yrittäjyyskasvatusprojekteissa auttaminen

Riihenmäen koulun yrittäjyysluokan kehittämishanketta on tuettu järjestämällä asiantuntijavieraita ja – vierailuja opettajille ja oppilaille, hankkimalla kannettavat tietokoneet tiimien käyttöön sekä osallistumalla opettajien pedagogisiin suunnittelukokouksiin viisi kertaa lukuvuodessa.

Ehnroosin koulun Cern-hanketta on tuettu opettajien koulutuksella ja yrityskummien hankinnalla.

Vaunukankaan koulun ensimmäisen luokan toimintamallia on esitelty YES:n sivuilla ja osallistuttu luokan toimintaan ja tuettu opettajaa voimakkaan vastarinnan edessä. Luokalle on hankittu uusia yhteistyötahoja Riihenmäen yläkoulusta ja Tuusulan kunnasta.

Hyrylän yläasteen opinto-ohjaajan aloitteesta on oltu yhteydessä Tuusulan yrittäjiin, jotta koulut ja yrittäjät aloittaisivat TET-viikon kehittämistyön sekä muutenkin tehostaisivat opinto-ohjauksen sisältöjä. Mäntsälän opinto-ohjaushankkeeseen on osallistuttu ohjausryhmän jäsenenä.

Ops:nkehittämispalvelutjayrittäjyyspolkujenrakentaminen Syksyllä 2008 projektipäällikkö osallistui KEUDA Keravan liiketalouden opetussuunnitelmatyöryhmän kokoukseen asiantuntijajäsenenä.

Järvenpään seurakuntaopiston koulutussuunnittelijan kanssa pidettiin palaveri ja annettiin materiaaleja ja vinkkejä yrittäjyyskasvatukseen liittämistä opetussuunnitelmaan toisella asteella syksyllä 2009. Tähän liittyvä koulutus toteutettiin 11.11.2009 Laurean opiskelijoiden kanssa.

Keravan opetustoimessa on kokoontunut yhteistyöryhmä, jonka kokouksiin projektipäällikkö on osallistunut. Ryhmä aloitti keväällä 2009 Keravan opetustoimen yrittäjyyskasvatuksen toimenpideohjelman laatimisen kaikille kouluasteille.

4. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Tärkeimmät alueelliset yhteistyökumppanit ovat olleet alueen koulujen ohella yrittäjäyhdistykset, Keski-Uudenmaan uusyrityskeskus, Uudenmaan Yrittäjät ja kuntien sivistystoimet. Yrittäjät ovat osallistuneet tapahtumiin ja toimineet kouluttajina sekä opiskelijoille että opettajille eri tilaisuuksissa.

YES-keskus on tehnyt yhteistyötä myös Laurean ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikön kanssa siten, että opiskelijat ovat opintotyönä järjestäneet alemmille asteille tapahtumia ja koulutuksia lukuvuosina 2008–2009 ja 2009–2010. Alueen koulut ovat lisänneet yhteistyötä keskenään, jopa kuntarajojen yli, ja yrittäjien kanssa YES:n toiminnan myötä.

Keski-Uudenmaan YES on järjestänyt koulutuksia yhdessä Itä-Uudenmaan ja Kotkan-Haminan seudun YES:n kanssa. Itä-Uudenmaan kanssa on ollut myös muuta yhteistyötä, mm. avustamista toisen tapahtumissa ja koulutuksissa. Yhteisissä koulutuksissa ja tapahtumissa on syntynyt myös koulujen välille verkostoja.

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Kaikista alueen ja valtakunnallisista koulutuksista ja muista yrittäjyyskasvatuksen tapahtumista lähetettiin tietoa sähköpostilla yhdysopettajille, rehtoreille, sivistys-, opetus- ja elinkeinotoimen johtajille ja yrittäjäjärjestöjen edustajille. Tämän lisäksi opinto-ohjaajille

lähetettiin omia tiedotteita heitä koskevissa asioissa. Alueen tapahtumista ja toiminnasta lähetettiin lehdistölle omat tiedotteet, koulujen tapahtumista kohdentaen kunnassa ilmestyviin lehtiin.

Hankkeen aikana on julkaistu 38 lehtijuttua Keski-Uudenmaan YES:stä ja alueen toiminnasta. Laurean kanssa toteutetusta yhteistyöprojektistä ”Nuori yrittäjä” julkaistaan oma katalogi.

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA

YES – keskuksen maakunnallinen toimintamalli

Keski-Uudenmaan YES-keskus on tarjonnut palveluja lähinnä yläkoulujen, lukioden ja ammatillisen toisen asteen opettajille. Toiminta on lähtenyt asiakkaan tarpeista. Tämän vuoksi järjestetyt koulutukset ja tilaisuudet ovat olleet pienimuotoisia ja kohderyhmälle räätälöityjä. Tähän on vaikuttanut tietysti myös opettajien lomautukset yms. säästötoimet. Lukuvuonna 2009–2010 kouluilta on tullut lukuisia yhteydenottoja erilaisissa asioissa, joten YES-keskus näyttää saavuttaneen tunnettavuutta ja luottamusta alueella.

Toimintaa on laajennettu myös alakouluun ja ammattikorkeaan erilaisilla yhteistyöprojekteilla. YES-keskuksen merkitys verkottajana eri toimijoiden ja kouluasteiden välillä Keski-Uudellamaalla onkin ollut huomattava. Viidessä kunnassa kuudesta on toiminnassa tai aloittaa syksyllä 2010 yhteistyöryhmä (sivistys- ja elinkeinotoimi, yrittäjät, oppilaitokset), joka suunnittelee kuntakohtaista yrittäjyyskasvatuksen strategiaa. Kuudes kunta on hyvin pieni, joten siellä yhteistyöryhmän tarve on vähäisempi, toiminta voidaan toteuttaa ilman sitäkin.

Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismallit kumppanuuskoulujen kanssa

Riihenmäen koulussa kehittämiskohteena oli asiantuntijaosaamisen hyödyntäminen paremmin yrittäjyysluokan toiminnassa. Tätä tavoitetta on toteutettu jo projektipäällikön osallistumisella pedagogiseen suunnittelutyöhön. Lisäksi yrittäjyysluokalla on yrityskummit tiimeittäin ja he ovat osallistuneet tiimien valinnaisaineopintoihin asiantuntijoina. Riihenmäen koulu on pyytänyt tukea YES -keskuksesta myös opetussuunnitelmatyöhönsä.

Yhteistyö Kellokosken lukion kanssa kumppanuuskouluopimuksen mukaisesti ei onnistunut. Lukuvuoden 2008–2009 opettajien koulutukset oli jo sovittu ennen YES-keskuksen toiminnan käynnistämistä. Yhteysopettaja sairastui ja oli poissa lähes koko kevätlukukauden 2009, jolloin yhteissuunnittelu lukuvuodelle 2009–2010 estyi. Tuusulan kunta teki päätöksen, että lukuvuonna 2009–2010 ei opettajia lähetetä koulutuksiin ja lisäksi tulivat lomautukset, mikä poisti VESO -koulutukset. Näin ollen suunniteltu opettajien koulutus jäi toteuttamatta. Koulussa kyllä toteutettiin yrittäjyyskurssi ja yhteistyöprojekti Kellokosken yrittäjien kanssa sekä keväällä 2009 että 2010.

Kellokosken sijasta Vaunukankaan alakoulussa kokeiltiin kahden opettajan ja luokan yhteistä projektia NY-ohjelman aikana. Rehtori piti kokeilua niin hyvänä, että Vaunukankaalle sovittiin alustavasti ensi syksyksi koulutus opet-

tajille NY-ohjelmista tavoitteena yhteisöllisen vastuun kasvattaminen oppilaiden ajattelumallina ja opettajien yhteistyön lisääminen.

Asiantuntijapalvelut

Alueelliset yhteistyökumppanuudet: yrittäjäyhdistykset, Laurean ammattikorkeakoulu, Uudenmaan yrittäjät, alueen yritykset, kuntien sivistys- ja elinkeinoimi, oppilaitokset, Uudenmaan liitto, Keski-Uudenmaan uusyrityskeskus

Kilpailutetut asiantuntijat: valtakunnallisesti kilpailutettuja: Jarkko Wuorinen www.yes-keskus.fi –sivusto:
- tiedotettiin tapahtumista ja koulutuksista, kerrottiin toiminnasta, tarjottiin kouluille ja opettajille mahdollisuus kirjoittaa omista tapahtumista ja mielipiteistä
- olisi voinut käyttää enemmän, mutta sivujen kömpelyys vähensi mahdollisuuksia, vei tarpeettomasti aikaa.

YES – pääpalveluryhmien sisälle syntyneet uudet palvelut ja tuotteet

Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden osaamisen käyttäminen yhteistyöprojekteissa.

Muut tulokset alueella

- Toimijoiden tapaaminen ja verkottuminen YES:n toiminnan kautta sekä eri oppilaitosten yrittäjyyskasvatuksen opetuksen tunnetuksi tekeminen, mikä mahdollistaa suunnitelmallisen polkuajattelun toteutumisen.
- Yrittäjyyskasvatuskäsitteen ymmärtäminen laajempaan elämänsenteeseen ja toimintamallina entisen yritystoiminnan opettamisen rinnalla eri kouluasteilla.
- Yrittäjyyskasvatuksen tarjoamien pedagogisten mahdollisuuksien huomaaminen koulun toiminnan kehittämisvälineenä – innostaa koulutoimen johtoa ja rehtoreita tarttumaan asiaan.
- Alueella on havaittavissa positiivista kilpailua yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa eri kunnissa ja kouluissa sekä yrittäjäyhdistysten osallisuusaktiivisuudessa.

7. MITÄ INNOVATIIVISTA JA UUSIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ HANKE SAI AIKAAN ALUEELLANNE?

Riihenmäen yrittäjyysluokkamalli toteutui ja siihen liittyvä opettajien yhteistyön lisääminen ja ulkopuolisten asiantuntijoiden parempi hyödyntäminen opiskelussa saatiin alkuun. Luokka jakaantui neljään tiimiin, joilla kullakin oli oma yrityskumminsä. Tiimit suunnittelivat kummien kanssa toimintansa ja tekivät kirjallisen sopimuksen yhteistyöstä koko yläkoulun ajaksi.

Oppilaitosten välinen yhteistyö lisääntyi eri asteiden ja jopa eri kuntien välillä. Yhteisissä projekteissa opiskelijoiden aktiivinen rooli korostui ja opettajat olivat enemmän ohjaajan roolissa.

8. HAASTEET JA ONGELMAT ALUEELLA HANKKEEN TOTEUTUKSESSA

Kun YES-keskus aloitti elokuussa, ko. lukuvuoden VESO-yms. koulutukset olivat kunnissa jo sovittu. Tämä nosti esille koulumaailman kalenteriasian ja markkinoinnin ajankohdan tärkeyden. Lukuvuodelle 2009–2010 osattiin jo markkinoida ajoissa.

Keski-Uudenmaan kehittämiskeskuksen huono kassavara-tilanne jarrutti tapahtumien järjestämistä ja materiaalien tilaamista, mikä heikensi tavoitteiden toteutumista alueella. Yhtiön tilanne vaikutti myös ilmapiiriin työpäivällä ja loi varsinkin kesällä ja syksyllä 2009 epävarmuutta toimintaan ja sen jatkumiseen.

Alue on sinänsä pieni, mutta kunnat ovat tottuneet toimimaan yksin ja yhteistyön tekeminen on hankalaa, samoin liikkuminen ja osallistuminen esim. koulutuksiin toisen kunnan alueella. Kaksi kuntaa jakaantuu vielä kolmeen keskukseen, joiden välillä ei ole yhteistyö myöskään kouluilla. Tämä vaikeutti suunnittelua ja tilaisuuksien järjestämistä koko kunnan opetustoitteille.

9. MÄÄRÄLLISET INDIKAATTORIT; PALJON OLI MUKANA PITKÄKESTOISISSA TOIMINNASSA OPETTAJIA JA YRITTÄJIÄ, PALJONKO TIEDOTUSTILAISUUKSISSA

	Pitkäkestoinen opettajat	yrittäjät	Tiedotustilaisuudet opettajat	yrittäjät	Yhteensä
2008	24	5	91	24	144
2009	29	16	292	68	405
2010	16	3	35	14	68
yhteensä	69	24	418	106	617

10. PROJEKTIN RAHOITUS

	budjetoitu 1.8.2008– 31.7.2010	2008	2009	2010 1-6	2010 7 arvio	jäämässä
palkat	84 530	14 529,75	30 398,12	17 508,76	3 000	19093,37
matkat	18 560	1 554,11	3 869,42	2 992,56	500	9643,91
ostopalv.	28 864	863,90	858,37	2 457,47	1 000	23686,26
aineet, tarvikkeet	15 640	2 639,40	1 686,91	147,83	100	11065,86
toimisto, yms. vuokrat	27 377	4 376,84	3 074,43	3 730,40	700	15495,33
yhteensä	174 971	23 964,08	39 985,14	26837,02	5 300	78984,73

Rahaa jäi näin paljon, koska suunnitellut koulutukset eivät toteutuneet ja asiantuntijoita ei tarvittu. Palkkakulut pieneni-
vät 1.4.2010 alkaen, kun kolme yhtiön henkilöä irtisanoutui. Ennen budjetin laadintaa olisi pitänyt kartoittaa koulutus-
tarve ja – halukkuus sekä tehdä tarkemmat laskelmat muissa kuluissa. Yhtiön huono kassatilanne esti kulujen syntymis-
tä, kun ei voinut tehdä tilauksia, kun maksusta ei ollut varmuutta.

11. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT ALUEELLA

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä KEUDA on valmis ottamaan YES-keskuksen hallinnoinnin 1.8.2010 alkaen ja sijoittamaan toimintaan omia varojaan. Alustavasti on sovittu, että Keski- ja Itä-Uudenmaan YES -keskukset yhdistetään ja Itä-Uudenmaan projektipäällikkö jatkaa osa-aikaisena vuoden 2010 loppuun. Vuoden 2011 toiminnasta päätetään, kun valtakunnallisen YES ry:n rahoitus ja toiminta ovat selkiytyneet.

Syksylle 2010 on sovittu NY – ohjelmien koulutuksia Keravalle ja Tuusulaan sekä yhteistyöprojekti Riihenmäen koulun ja Laurean ammattikorkean liiketalouden yksikön välille. Kunnat käynnistävät myös yrittäjyyskasvatuksen strategiатыön, johon kaivataan YES-keskuksen tarjoamaa asiantuntemusta tueksi.

12. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT HANKKEESSA

Verkosto on antanut raamit ja perusvälineet toiminnalle, mikä helpotti tuntuvasti oman alueen toiminnan aloittamista. Lähialueen projektipäälliköiltä ja johtotiimiltä on saanut tukea käytännön asioissa. Verkosto on järjestänyt koulutusta ja mahdollisuuden myös kansainvälisiin kontakteihin.

YES -keskusverkoston kasvaminen keväällä ja kesällä 2009 vei kansallisen johdon huomion ja ajan, jolloin tämän hankkeen keskusten tukeminen ja kehittäminen jäivät vähemmälle, minkä kokonaisvaikutusta tuloksiin on vaikea arvioida.

13. YHTEENVETO; MIKÄ OLI ONNISTUNUT, MITÄ TEKISI TOISIN?

Yrittäjyysluokkamallin kehittäminen ja siihen liittyvä kummiyritystoiminta onnistuivat suunnitellusti. Verkostojen rakentaminen ja kiinnostuksen herääminen yrittäjyyskasvatusta kohtaan kunnissa yllätti positiivisesti. Nuori Yrittäjyys ry:n ohjelmien käyttäjämäärä on moninkertaistunut ja uusia ohjelmia otettu käyttöön tällä alueella.

Panostaisin alussa enemmän yrittäjiin ja yrittäjäyhdistyksiin, jotta he tekisivät rohkeammin aloitteita koulujen suuntaan.

14. LOPPUKOMMENTTI, PÄIVÄYS, PAIKKA JA KIRJOITTAJAN LOPPUSIGNEERAUS

Hanke on saanut yrittäjyyskasvatuksen määrät uudelle tasolle tällä alueella, mutta opettajat tarvitsevat edelleen tukea. Kolmas vuosi olisi siinä mielessä ollut tarpeellinen vielä tällä mallilla.

Kerava 21.7.2010

Tuula Ilvonen

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET –HANKE

KOILLIS-SUOMEN LOPPURAPORTTI

1. YES –ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Maakunta / alue: Koillis-Suomi
Hallinnoija: Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy
Projektipäällikkö: Hannu Kuusela

YES –aluetiimin jäsenet:

- Perttunen Mika, Naturpolis Oy
- Tupeinen Pekka, Taivalkosken kunta, pj
- Piilonen Heikki, Taloudellinen Tiedotustoimisto
- Kati Savolainen, Kuusamon kaupunki
- Seppänen Mikko, Posion kunta
- Aikio Matti, Kauppa-Kuusamo
- Ahlman Satu, POSEK Oy,
- Heikkala Inkeri, Posion yrittäjät
- Parviainen Ulla, Kuusamon kaupunki
- Virranniemi Hannu, Kuusamon yrittäjät

Hankkeen kirjanpitoaineiston säilytys: Kuusamon kaupungin pääarkisto

2. HANKKEEN ALUEELLINEN LÄHTÖKOHTA

Koillis-Suomi on ollut yrittäjyyskasvatuksen aktiivisten toimijoiden kartalla jo ennen YES -keskustakin, joten YES- palveluille oli kysyntää jo hankkeen alusta alkaen. Yrittäjyyskasvatus Kuusamon kunnassa -hanke 1998-1999 konkretisoitui Matleenan oppimispolkuja yrittäjyyteen - yrittäjyyskasvatuksella Kuusamosta maailmalle ja takaisin -teoksen muodossa. Kuusamo on osallistunut aktiivisesti myös Yrittäjyys ja kunnat -hankkeeseen vuosina 2000 - 2006.

Yrittäjyyskasvatuksen käytännöt ja kehittäminen on ollut pääosin aktiivisten opinto-ohjaajien vastuulla. Heti YES -toiminnan alusta alkaen tiivis opo -verkosto on ollut tärkein yhteistyötaho. Opojen alueellisen yhteistyön kautta yrittäjyyskasvatus on saanut nostetta myös Posiolla ja Taivalkoskella. Kaikkien alueen opinto-ohjaajien työ on ollut erinomaista, mutta siitä huolimatta on nostettava esiin Rukan koulun opo Eeva-Brita Mänttari Kuusamon yrittäjyyskasvatuksen Grand Old Ladynä. Hänet palkittiin ansiokkaasta työstään valinnalla vuoden 2007 yrittäjä -OPOksi ja vuonna 2010 YES -palkinnolla yrittäjyyskasvatuksen edistäjänä.

Omaehtoista yrittäjyyttä on alueella edistetty myös muiden hankkeiden kautta. Osallistuva oppilas -yhteisöllinen koulu -hanke edisti oppilaiden osallisuutta tukevia rakenteita ja toimintoja. Oppilaanohjaukseen liittyviä hankkeita on ollut käynnissä Kuusamossa ja Posiolla useita. Näiden hankkeiden myötä alueella on järjestetty lukuisia koulutustilaisuuksia eturivin asiantuntijoiden tähdittämänä.

Nuori Yrittäjyys ry:n ohjelmia on toteutettu ennen YES -keskusta varsin vähän. Rukan koululla toimi Lumia Ny vuosina 2005-2006. Muiden ohjelmien käytöstä ei ole tietoa. Alueen kunnissa yrittäjyyskasvatus on nostettu OPS:in aihealueena aika ajoin joko sivistyslautakunnan asettamaksi tai koulun omaksi painopisteeksi, jotta jokainen aihealue toteutuu OPS:in velvoitteiden mukaisesti.

Yrittäjyyskasvatus ei ollut Koillis-Suomessa "tabula rasa". Etenkin Kuusamo näyttäytyi jo tuolloin kansallisella tasolla aktiivisena ja vireänä toimijana. Toiminta oli kuitenkin varsin harvalukuisten kehittäjien harteilla. Yrittäjyyskasvatus miellettiin edelleen kapea-alaisesti lähes pelkästään ulkoiseksi yrittäjyydeksi, joka ei saanut kovinkaan suurta painoarvoa etenkin alakoulujen arjessa. Yläkoulussa järjestettiin opojen ansiosta yritysvierailuja, messutoimintaa ja ulkoisen yrittäjyyden käytäntöjä. Alakouluissa osallisuuden edistäminen sai muutamat opettajat innostumaan, joskaan yrittäjyyskasvatukseksi toimintaa tuskin miellettiin.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

Koillis-Suomen YES -keskuksen projektipäällikön rekrytointi käynnistyi kesällä 2008 laajalla lehti-ilmoittelulla sekä alueellisissa että kansallisessa mediassa. Hakijoita oli yhteensä 21, joista Hannu Kuusela valikoitui haastattelujen perusteella hankkeen projektipäälliköksi. Valinnan perusteluna oli opettajakokemuksen myötä muodostuneet valmiit verkostot alueen oppilaitoksiin sekä tiiviit kontaktit alueen yrityksiin. Hannu Kuusela aloitti YES -projektipäällikkönä 1.8.2008.

Koillis-Suomen YES -tiimin kokoonpanoon kuuluvat: Pertunen Mika, Naturpolis Oy, Tupeinen Pekka, Taivalkosken kunta, pj, Piilonen Heikki, Taloudellinen Tiedotustoimisto, Kati Savolainen, Kuusamon kaupunki (tuli Eeva-Brita Mänttärin tilalle tämän eläköidyttyä), Seppänen Mikko, Posion kunta, Aikio Matti, Kauppa-Kuusamo, Ahlman Satu, POSEK Oy, Heikkala Inkeri, Posion yrittäjät, Parviainen Ulla, Kuusamon kaupunki, Virranniemi Hannu, Kuusamon yrittäjät. Tiimin kokoonpanossa on otettu huomioon alueellinen kattavuus, eli edustajia jokaisesta kunnasta, oppilaitosten ja elinkeinoelämän edustus sekä TAT:in edustajan kutsuminen tärkeänä yhteistyötahona ja toimijana.

Tiimi on toiminut projektipäällikön sparraajana ja reflektointifoorumina. Alueellinen toiminta on saanut tiimissä kuultujen kansallisten toimenpiteiden kautta lisää uskottavuutta ja luonut rohkeutta lähteä kokeilemaan yrittäjyyskasvatuksen käytäntöjä Just Do It -periaatteella. Tiimi on kokoontunut viisi kertaa ja kuudes kokous pidetään sähköpostikokouksena jatkohankkeen tilanteen varmistuttua.

Koko YES -hankkeen alkukartoituksen teki Pentti Mankinen Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutusyksiköstä keväällä 2009. Kartoituksessa on selvitetty, miten YES-keskuksen palvelut ovat kohdanneet kentällä toimivat opettajat ja heidän esimiehensä. Kartoituksessa on selvitetty myös miten opettajien tieto ja osaaminen on jo ennen hanketta levinnyt heidän taustaorganisaatiossaan erityisesti osana opetussuunnitelman perusteiden mukaista yrittäjyyskasvatuksen aihekokonaisuuden opetussuunnitelmatyötä sekä miten kyseinen tieto ja osaaminen ovat YES -keskus hankkeen alkuvaiheessa levinneet luodussa verkostossa. "Kuusamon seudun aktiivinen projektipäällikkö on aktivoivoinut jollain tavoin lähes jokaisen oppilaitoksen YES -keskushankkeeseen....Haasteena on ulottaa projektipäällikön asiantuntijuus perusopetuksen ja lukion lisäksi myös ammatilliselle puolelle."

Koillis-Suomen YES -keskuksessa lähdettiin liikkeelle sitouttamalla kuntien johto ja sivistystoimen johto järjestämällä YES -palaveri jokaisessa kunnassa erikseen. YES -keskus pääsi vaikuttamaan mm. Kuusamon kaupungin-

valtuuston tulostietojen laadintaan, jonka painopisteenä oli elämäntapana yrittäjyys. YES -infoja pidettiin lähes kaikissa oppilaitoksissa. Info pidettiin myös alueen opojen yhteisessä tapaamisessa ja rehtorikokouksissa eri kunnissa. Kuusamossa oli tekeillä lasten ja nuorten politiikkaohjelma, jossa yhtenä otsikkona on yrittäjyyskasvatus. Tältä osin YES -keskus oli mukana nuorisotoimen koordinoimassa kehittämisohjelmassa. Lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen edistää yrittäjyyskasvatusta, sillä OPS:ssa yrittäjyyskasvatus rinnastetaan osallistuvaan ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Nuorten osallisuutta lisääviä rakenteita Koillis-Suomessa ovat NEDUT (nuorten edustajistot), KEDUT (koulujen oppilaskunnat) ja Osallisuusfoorumi (Koillis-Suomen kuntien Nedujen yhteisfoorumi). YES on osaltaan ollut aktivoimassa sisäistä yrittäjyyttä myös näiden rakenteiden kautta.

3.1. Nuori Yrittäjyys ry:n aluetoimistopalvelut

Konkreettisenä välineenä, jolla lähdettiin liikkeelle toimivat Nuori yrittäjyys ry:n ohjelmat. Kuusamossa Torangin koululla käynnistyi NY Vuosi yrittäjänä ohjelma heti ensimmäisenä YES -syksynä. Lukuvuoden 2009 - 2010 aikana Kuusamossa oli ohjelma käynnissä Rukalla, Torangissa ja lukiolla. Tähän ohjelmaan liittyvät aluemessut pidettiin Rukalla kauppakeskus Kumpareessa 29.11.2009. Kaksi NY yritystä ohjaajineen osallistui myös valtakunnalliselle NY messuille Turussa keväällä 2010. NY 24h -leirikonseptiin tutustumisen jälkeen Koillis-Suomen ensimmäinen leiri pidettiin syksyllä 2009 Posiolla. Seuraavat leirit on sovittu pidettäväksi syksyllä 2010 Taivalkoskella ja seuraavana syksynä Kuusamossa yhteistyössä Posion ja Kuusamon lukion, Kainuun ammattiopiston Kuusamon yksikön sekä Oulun seudun ammattiopiston Taivalkosken yksikön kanssa.

NY:n toiminnanjohtajan käytyä Koillis-Suomessa koulutamassa opettajia NY 6h-leirin järjestämiseen, käynnistyi ala- ja yläkoulujen yhteistyönä toteutettava leiritus. Jokaisella alueen yläkoululla on järjestetty vähintään yksi NY 6h -leiri ja osassa kouluista on pidetty jo useampia leirejä. Yhteensä 6h -leirejä on pidetty 7 kappaletta. Ny Minicamp- ja on pidetty Kuusamon lukion ja Torangin koulun NY VY -ryhmille, OSAO:n Taivalkosken yksikön kaikille aloitaville opiskelijoille, T-kosken lukion II-vuosikurssin opiskelijoille ja vielä Nilon kumppanuuskoulun kaikille yhdeksäsluokkalaisille.

Emax -leirin markkinointi tuotti useita hakemuksia jokaisesta kunnasta. Kuusamossa järjestetyn haastattelun perusteella leirille pääsi alueelta 4 nuorta, joiden kokemukset toimivat mainioina yrittäjyyskasvatuksen markkinointivälineenä paikallislehden tehtyä heistä juttuja. NY Oma talous -ohjelmaa on toteutettu soveltuvin osin Rukan ja Torangin yläkouluilla. Uudet alakouluille suunnatut NY Mitä ihmiset tekevät? ja Minä+sinä=me -ohjelmia pi-

lotoitiin Taivalkoskella Hutun koululla. Opettajien perehdyttämiskoulutusta tarjottiin alueen kaikkiin kuntiin, mutta ainoastaan Posiolla koulutus toteutui. Kaikkiin NY ohjelmiin on oltu tyytyväisiä ja aluetoimistopalveluille on hyvien kokemusten myötä kysyntää myös tulevaisuudessa.

3.2 Opetussuunnitelmien kehittämispalvelut

YES -keskuksen laatima lukioiden yrittäjyyskasvatuksen OPS tarkkoine esityksineen kurssin sisällöiksi lähetettiin kaikkiin alueen lukioihin. Yrittäjyyskurssien tarjontaa on luvassa ainakin Kuusamon lukiossa. Kurssitarjontaa on ollut muissakin lukioissa jo aikaisempina vuosina, mutta vähäisen kiinnostuksen takia kursseja ei ole pidetty. Tiimitehtaalta tilattiin tähän liittyen 3-päiväinen lukioiden yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäkoulutus, johon osallistui kaksi opettajaa Kuusamon ja Posion lukioista. Kuusamon lukio on liittymässä tämän koulutuksen kontaktien myötä y-love verkostoon.

Ammatillisen koulutuksen mittava OPS -uudistus ei synnyttänyt Koillis-Suomessa kysyntää YES -palveluille. Molemissa yksikössä pidettiin YES -info ja joitakin käytännön asioita toteutuikin OSAO:n Taivalkosken yksikössä. KAO:n Kuusamon yksikössä toteutui ainoastaan osallistumalla NY 24h -leirille. Kuusamon yksikön vastaava kertoi, että YES -palveluiden käyttämättä jättäminen oli heille tietoinen valinta. He pyrkivät keskittymään kerrallaan rajalliseen ja hallittavissa olevaan määrään kehittämisprosesseja, eikä YES tällaiseksi valikoitunut. Niin Taivalkosken perusopetuksessa ja lukiossa kuin KAO:n Kuusamon yksikössäkään ei nähtävästi koettu YES -keskuksen palveluita lisäresurssina.

Rukan koululle perustettiin yrittäjyyspainotteisen seiskaluokka syksystä 2009 alkaen, ja toiminta jatkuu edelleen. Yrittäjyysluokalla noudatetaan soveltuvin osin Yrittäjäyryyyskasvatusta 7.-9. -luokille -opasta.

3.3 Koulu-yrittäjäyhteistyön mentorointi ja yrittäjäkontaktit

Tämä palvelu toteutui monella eri tapaa. Järjestettiin ope-yrittäjätreffejä kahvila Tähdennennossa, Rukan opettajien vierailu Posion yrittäjien luokse ja hankittiin yrittäjiä erilaisiin tapahtumiin. Tavoitteena oli saada aikaan monenlaisia tilaisuuksia opettajien ja yrittäjien kohtaamiselle. Näistä esimerkkinä Koulu-yrittäjäyhteistyötä esittelevässä YES -katalogissa case 1, Duunisuunnistus sekä case 5, Yrittäjyystuokio yrittäjien seurassa. Koillis-Suomen YES -keskus oli myös opettajien tukena suunnittelemassa erilaisille opetusryhmille suunnattuja yrittävierailuja.

TET-tori avattiin ja sisältöä rakennettiin yhdessä yrittäjien ja opojen kanssa. Koillis-Suomen TET-torilla on tällä hetkellä 56 yritystä. TET-toria ylläpidetään kunkin TET-oppilaan varmistuksessa, että kulloinenkin TET-paikka löytyy

myös TET-torilta.

3.4 Opettajien koulutukset

Koulutustarjonta ylittää Koillis-Suomessa tällä hetkellä kysynnän. Mittavin koulutus järjestettiin alueen opetushenkilöstölle suunnatulla Pekka Himasen Onnistumisen käsikirjoitus koululle: millainen on tulevaisuuden koulu -luennolla, johon osallistui 116 henkilöä. Koulutus oli suunnattu tietoisesti samaan aikaan Kuusamossa toteutetun rehtori-/johtajakoulutuksen kanssa sillä ajatuksella, että Himasen koulutus antaa visioita kehittämisestä vastuussa oleville johtajille. Harmittavan harva rehtori/johtaja kuitenkin luennolle osallistui sivistystoimenjohtajista (0/3) puhumattakaan.

NY -ohjelmien perehdyttämiskoulutuksella on pääosin ollut kysyntää kevään 2010 alakoulujen ohjelmakoulutusta lukuun ottamatta. Lukioiden 3-päiväinen yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäkoulutus toteutettiin Tiimitehtaalta ostetuna palveluna keväällä 2010. Muilta osin opettajien koulutukset on toteutettu tekemällä oppimalla työstämällä yrittäjyyskasvatuksen käytännön projekteja yhteistyössä eri oppilaitosten opettajien kanssa siten, että kukin projekti on dokumentoitu myöhempää itsenäistä käyttöä varten.

3.4 Materiaalit

Koillis-Suomen YES -keskus on toiminut yrittäjyyskasvatuksen materiaalipankkina. Kullekin alueen koululle on toimitettu saatavilla oleva materiaalipaketti, johon on koottu TAT:in, kerhokeskuksen ja 4H:n materiaaleja. YES -keskuksesta löytyy myös yrittäjyyskasvatuksen kirjallisuuspaketti lainattavaksi kulloisenkin tarpeen mukaan. Materiaaleista on koottu projektipäälliköiden yhteistyönä lyhennelmiä YES -katalogiin.

3.5 Kumppanuuskoulut

Koillis-Suomen YES -keskuksen kumppanuuskouluina ovat olleet Nilon yläkoulu Kuusamosta sekä Posion peruskoulu ja lukio. Projektisuunnitelmassa Nilon koulun osalta tavoitteeksi on asetettu yrittäjämäisen toimintakulttuurin luominen kouluun opettajien koulutuksen ja YES -keskuksen järjestämien tapahtumien keinoin. Posion peruskoulun ja lukion kehittämiskohteena on Vuosi yrittäjänä -ohjelman käynnistäminen yhdessä II-asteen ammatillisen oppilaitoksen kanssa ja työpaikalla oppimisen laajentaminen JOPO -hankkeen kautta.

Nilon koulun opettajakunta on osallistunut aktiivisesti eri YES -tapahtumiin. Yrittäjyyskasvatusta on ollut Nilon koulun painopisteenä ja koululle on valittu yrittäjyyskasvatuksen tiimi, jonka kanssa YES -keskus on yhdessä suunnitellut ja toteuttanut yrittäjyyskasvatuksen käytäntöjä. Toteutettuja projekteja ovat mm. NY 6h -leiri, Duunisuunnistus, Nilon

kasien yritysvierailut, yrittäjyystuokio (case 5), NY Minicamp ja Ekoelämää Nilon koululla. Käytännön projektien kautta on onnistuneesti edistetty yrittäjämistä toimintakulttuuria. Nilon opettajat ovat olleet aktiivisesti mukana järjestetyissä koulutuksissa.

Posion peruskoulun ja lukion osalta NY Vuosi yrittäjänä ohjelma on jäänyt toteuttamatta. Yrittäjyyskasvatusta on sen sijaan toteutettu järjestämällä NY 24h -leiri ja tuotteistamalla syksyllä 2010 ilmestyvään YES -katalogiin Ysien yrityspäivä, joka on jo muodostunut Posiolla perinteeksi. Posiolla on toteutettu NY 6h -leiri ja uusien alakouluille suunnattujen NY -ohjelmien perehdyttämiskoulutus. Joustavan perusopetuksen (JOPO) -hankkeen myötä on toteutettu useita yritysvierailuja kaikissa alueen kunnissa. JOPO -ryhmä on tutustunut monipuolisesti puuteollisuuden metsähoidon, hakkuutyömaan ja sahalaistosten kautta jatkojalostusyrityksiin. Posion opo on toiminut oman toimensa ohella myös peruskoulun ja lukion rehtorina, mikä selittää NY vuosi yrittäjänä ohjelman jäämisen toteuttamatta. Posiolla ei ole II-asteen ammatillista oppilaitosta, joten käytännön syistä tämän tavoitteen saavuttaminen on ollut mahdotonta.

Posion lukion hiihto- ja keramiikkapainotteisuuden tuotteistaminen, brändäys ja markkinoiminen oli Tiimitehtaan järjestämän lukiodien yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäkoulutuksen kehittämistehtävä Posion lukion osalta. Koulutukseen osallistuivat opo/rehtori Marju Sand sekä YES -tiimin jäsen, liikunnanopettaja Mikko Seppänen.

4. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Koillis-Suomen YES -keskuskuntia ovat Kuusamo, Posio ja Taivalkoski. Kaikissa kunnissa on järjestetty YES -toimintaa. Jonkin verran asiantuntijapalveluita ja neuvontaa on pyydettyäessä suunnattu myös Suomussalmelle ja Pudasjärvelle tämän toiminnan aiheuttamatta kuitenkaan kustannuksia. Taivalkoskella OSAO:n Metsäoppilaitos on ollut aktiivisin YES -palveluiden käyttäjä. Koko aloittavalle ryhmälle (yli 100 osallistujaa) järjestettiin NY Minicamp, johon ohjaajat koulutettiin erikseen. Samat ohjaajat olivat aktiivisessa roolissa myös NY 24h -leirin järjestelyissä Posiolla. Taivalkosken lukiolla pidettiin myös NY Minicamp ja peruskoulussa YES -yrittäjyyspäivä yseille. Lukuvuosi 2009-2010 oli Taivalkosken peruskoulun ja lukion osalta hiljaista. Lukiolle järjestettiin muutama yritysvierailu. Peruskoulun osalta toimintaa hankaloitti omon tehtävän jakautuminen usealle opettajalle, jolloin kokonaisvastuu ilmeisesti jäi selkeästi delegoimatta. Hutun alakoululla Taivalkoskella pilotoitiin onnistuneesti NY Mitä ihmiset tekevät? ja NY Minä+sinä=me -ohjelmia. Kuusamon ja Posion osalta toimintaa on selitetty jo edellä kumppa-

nuuskoulujen osalta. Kuusamossa myös Torangin ja Rukan yläkoulut sekä lukio ovat olleet YES -palveluiden aktiivisia käyttäjiä. KAO:n Kuusamon ammatillinen yksikkö on johdonmukaisesti torjunut YES -lähestymisyhteydet. Alueellisesti YES -toiminta on näin ollen ollut kokonaisuutena kattavaa. Projektisuunnitelmaan nimetty Kuusamon seudun YES -keskus muutettiin heti hankkeen alussa Koillis-Suomen YES -keskukseksi nimenomaan alueellisen tasa-vertaisuuden korostamiseksi.

YES -alueiden yhteistyö on ollut vilkasta ja hedelmällistä. Jo alkuvaiheesta käynnistynyt projektipäälliköiden yhteinen koulutus ja vahva verkottuminen ovat kiistatta olleet YES -verkoston tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja tehokkuuden lähde. Uudenlainen rakenne ja toiminta on edellyttänyt oman tilan ja tunnettavuuden ansaitsemista. Vahva verkostomainen toiminta, josta löytyy monenlaista asiantuntijuutta, on antanut toiminnalle katetta. Käytännössä tämän on ilmennyt siinä, että verkoston asiantuntijoilta on nopeasti saanut vastauksen lähes mihin tahansa ilmenneeseen haasteeseen. Jatkossa olisi mielenkiintoista hyödyntää etenkin II-asteen toiminnan aktivoinnissa onnistuneiden projektipäälliköiden osaamisen jalkauttamista tänne, missä ammatillisen opetuksen edustajat ovat johdonmukaisesti torjuneet YES -lähentelyt.

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Tiedottaminen ja näkyvyys mediassa asetettiin Koillis-Suomessa tärkeäksi tavoitteeksi heti alusta alkaen. Tiedottamisen periaatteena oli hyvien esimerkkien voima panostaen yhdessä tekemiseen, koulujen ja yrittäjien arvokkaiden kokemusten yhdistämiseen lasten ja nuorten parhaaksi. Tavoitteena on muokata asenteita yrittäjyysmyönteisempään suuntaan. Koillis-Suomessa kannetaan vastuuta tulevista sukupolvista ja ohjataan nuoria yrittäjyyden tielle. Korostetaan omaehtoista yrittäjyyttä, vastuullisuutta, kansalaisen aktiivisuutta, sisäistä yrittäjyyttä, yhteisöllisyyttä, osallisuutta, voimaantumista, työhyvinvointia ja tuloksellisuutta.

Tiedottamisessa tietoinen päätös oli julkisuus lasten ja nuorten toiminnan kautta. YES -toiminta ei sinänsä ollut tiedottamisen pääkohde, vaan nuorten kokemukset toteutetuista projekteista. Arvon annon ihme toimii, oma kuva paikallislehdessä jää piirongin laatikkoon aarteeksi ja muistoksi kotikunnasta, jossa nuoria arvostettiin, ja jonne on hyvä palata juurruttamaan omia mukuloita osaamispuuomien hankkimisen jälkeen. YES -keskuksen projektipäällikköä haastateltiin muutaman kerran paikallis- ja alueradiossa. Lehtiartikkeleita julkistettiin 1.8.2008 - 31.6.2010 yhteensä 48 kappaletta ja ne löytyvät osoitteesta: http://oppimateriaalit.net/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=4&Itemid=2

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA

Koillis-Suomen YES -keskus on yrittäjyyskasvatuksen tunnustettu asiantuntija alueellaan ja haluttu yhteistyökumppani. Keväällä 2010 kaikki alueen oppilaitosten opinto-ohjaajat olivat sitä mieltä, että YES -keskuksen palveluille on kysyntää myös jatkossa:

EHDOTTOMASTI YES -toimintaa pitää jatkaa! Tehty työ on tulevaisuuden koulua varten, koska koulun täytyy lähestyä yritys-elämää ja YES -keskus on oiva keino siihen. Opettajien ja opojen voimavarat eivät yksi riitä luomaan uutta, vaan tarvitaan veturi, joka vetää mukanaan koulut ja on lisäksi innostavana tukena asialle. Nyt on Koillismaalla tehty lujasti töitä ja jos toiminta päättyy, niin suurin osa asioista valuu hukkaan. Mielestäni nyt on tehty paljon toimintaa ja yrittäjyyden sisäistäminen oppiaineiden sisälle ja itsestään selvyydeksi voisi olla kehittämiskohde. Yhtenäiskoulu tarjoaa siihen hyvät mahdollisuudet. Materiaalipankin ja kokemusten kokoaminen voisi olla hyvä lähtökohta edetä tässä.

6.1 YES -keskuksen maakunnallinen toimintamalli

Koillis-Suomen YES -keskuksesta on muotoutunut linkki elinkeinojen kehittämissyhtiö Naturpoliksen, alueen yritysten ja opetustoimen välille. YES -keskuksen sijoittuminen elinkeinojen kehittämissyhtiöön on perusteltua. Naturpoliksen Kasvuohjelman ja aikaisemman Next Generation -ohjelman välinen yhteistyö tuo selkeitä synergiaetuja. Lasten ja nuorten yrittäjyyskasvatus luo laajaa pohjaa, josta on hyvä jatkaa Kasvuohjelma -hankkeen hallinnoiman Kuusamon nuorten yrittäjien ryhmässä. Yhteisiä projekteja ovat olleet nuorten ja nuorten aikuisten aktivointi suunnitelmalla ja toteuttamalla Kuusamon nuorisotoimen Melkein mahdoton yritystehtävä, nuorten Tori Open Air -bänditahtuman asiantuntijapalvelut sekä Koillis-Suomen ensimmäisen NY Minicampin pilotointi KAO/Kuusamossa.

Toimijoiden strategisen tason yhteistyö on vasta käynnistymässä. Elinkeinostrategian, KOKO -ohjelman ja oppilaitosten strategisten suuntaviivojen on oltava linjassa alueen vision ja valittujen kehittämissuuntavien kanssa. Perifeerisillä alueilla kaikkien osajien asiantuntemus ansaitsee tulla julki. Opettajat edustavat pitkälle koulutettuja asiantuntijoita, joiden näkemyksillä on roolinsa myös alueen tulevaisuuden suuntaviivojen hahmottamisessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Opettajien elinkeinostrateginen osaaminen suuntaa väistämättä heidän toimiaan myös opetustyössä. Iso kuva alueen tulevaisuudesta ja haasteista jäntevoittää opetustyötä ja arkikäytäntöjä.

Pedagoginen kahvila Tähdentulo vaihtuvine teemoineen on maakunnallinen sosiaalinen innovaatio, jolla on tuotteistettuna tilausta myös muualla. Välillä maan huippuosaamista edustavien asiantuntijoiden luentoja ja välillä puolestaan learning café tyyppisiä osallistavia ja alueen toimijoiden osaamiseen nojaavia yrittäjien, opettajien ja kehittäjien kohtaamisia.

Koillis-Suomen YES -keskus on muodostunut halutuksi yhteistyökumppaniksi, jolla on kysyntää alueen oppilaitoksissa. Toteutettujen projektien yhteinen suunnittelu, osallistava toteuttaminen, reflektointi, kaikkien osapuolten arviointiin perustuva kehittäminen ja tuotteistamiseen tähtäävä dokumentointi tuottavat koko ajan uutta materiaalia ja uusia käytäntöjä jaettavaksi koko YES -verkoston käyttöön. Tästä toimivat hyvinä esimerkkeinä Duunisuunnistus, Sisäisen yrittäjyyden päivä sekä Yritystuokiot yrittäjien seurassa, jotka löytyvät YES -katalogisarjasta.

Nuori Yrittäjyys ry:n ohjelmat muodostavat vahvan perusrungon, jolle alueen yrittäjyyskasvatuksen maakunnallinen toteuttaminen nojautuu. Koillis-Suomen YES -keskuksella on merkittävä rooli myös uusien NY -ohjelmien pilotoinnissa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

Jatkossa KOKO -ohjelman myötä olisi hedelmällistä laajentaa Koillis-Suomen YES -keskuksen toiminta-alueita myös Koillis-Lapin kuntiin, joissa yrittäjyyskasvatus voisi edustaa konkreettista yhteistyöfoorumia. Ulkoiset haasteet edellyttävät yhteistyön tiivistämistä. Yhteistyö perustuu luottamukseen, joka syntyy yhteisen toiminnan kautta. YES -keskuksen koordinoimat yrittäjyyskasvatuksen käytännöt tarjoavat varsin turvallisen yhteistyömuodon, josta on helposti löydettävissä win-win näkökulmia kaikille osapuolille.

6.2 Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismallit kumppanuuskoulujen kanssa

Koillis-Suomen YES -keskuksen kumppanuuskoulujen käytäntöjä on selostettu jo aikaisemmin kohdassa 3.5. Kumppanuuskouluina ovat olleet Nilon yläkoulu Kuusamosta sekä Posion peruskoulu ja lukio. Projektisuunnitelmassa Nilon koulun osalta tavoitteeksi on asetettu yrittäjämäisen toimintakulttuurin luominen kouluun opettajien koulutuksen ja YES -keskuksen järjestämien tapahtumien keinoin. Posion peruskoulun ja lukion kehittämiskohteenä on Vuosi yrittäjänä -ohjelman käynnistäminen yhdessä II-asteen ammatillisen oppilaitoksen kanssa ja työpaikalla oppimisen laajentaminen JOPO -hankkeen kautta. Molemista kumppanuuskouluista on luotu tuotteistettuja yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismalleja. Koillis-Suomen YES -keskuksen palveluita ei ole rajattu koskemaan pelkästään kumppanuuskouluja, vaan palveluita on tarjottu kaikille oppilaitoksille.

6.3 Asiantuntijapalvelut; alueelliset yhteistyökumppanuudet, kilpailutetut asiantuntijat, www.yes-keskus.fi – sivusto, YES –pääpalveluryhmien sisälle syntyneet uudet palvelut ja tuotteet

Yhteistyökumppanuudet jo aikaisemmin yrittäjyyskasvatuksen kentällä toimivien kanssa ovat muotoutuneet arki-käytännöksi. Yrittäjyyskasvatuksessa riittää työtä ja haastetta kaikille toimijoille. Alueellisella tasolla yhteistyö on saumatonta. Kiehtovaa on ollut havaita, ettei toimijoiden kesken ole yrittäjyyteen vahvasti kuuluvaa kilpailua, vaan kannustamista ja palveluiden yhteistä markkinointia. TAT on alueellisesti vahvasti läsnä YES -tiimin jäsenyyden kautta. Päällekkäisyyksiä on pystytty karsimaan siten, että Heikki Piilonen TAT:ista on voinut jättää vahvasti YES -toiminnassa olevat oppilaitokset vähemmälle ja keskittyä niille alueille, joissa ei ole YES -toimintaa. TAT:in laadukasta materiaalia on jaettu kaikille kouluille.

Kuusamon 4H -järjestön kanssa toteutettiin mittava tiedotuskampanja kaikissa yläkouluissa ja II-asteen oppilaitoksissa. Liikkeelle panevana voimana toimi Kuusamon kaupungin päätös olla tukematta nuorten kesätyöllistymistä. Kesätyöttömyyden vaihtoehdoksi tarjottiin 4H -järjestön yrittäjyystoimintaa. Osallisuuden edistämisen ja nuorten aktivoimisen näkökulma toi kuntien nuorisotoimet yhteistyökumppaneiksi ja jatkossa tätä kumppanuutta on syytä syventää.

Yhteisesti kilpailutettujen asiantuntijapalveluiden osalta Koillis-Suomessa käytettiin Tiimitehtaan lukioiden yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäkoulutusta. OPH:n kustantamana järjestettiin myös Rukan koululle Tuomo Lähdeniemen koulutus Yrittäjämäinen toiminta työyhteisössä.

YES -keskusten www-sivuille tuotettiin aineistoa lähes viikoittain uutisten, tapahtumien ja blogitekstien muodossa. Alueellisella tasolla näiden sivujen merkitys jää arvoitukseksi. Toki usein sama teksti lähti myös lehdistötiedotteena paikallislehteen, joten sitä kautta viesti saavuttaa myös ne, jotka eivät aktiivisesti seuraa sähköistä mediaa. Usein Koillis-Suomen alueelta tehty uutisointi löysi tiensä myös YES -keskusten pääsivulle.

Koillis-Suomen rooli YES –pääpalveluryhmien sisälle syntyneiden uusien palveluiden ja tuotteiden osalta keskittyy pääasiassa tuoreisiin näkökulmiin koulu-yritys yhteistyön käytännöissä. Jo aikaisemmin mainittu Duunisuunnistus on tästä hyvä esimerkki. Sisäisen yrittäjyyden päivä voisi hyvin sopia NY Minicampin sisällöksi. Opetussuunnitelmien kehittämispalveluissa tehtiin Koillis-Suomessa valmis esitys lukioiden yrittäjyyskurssien sisältöjen vaihtoehdoksi. Uusien materiaalien osalta nämä kaikki konkretisoivat YES -katalogeissa.

7. MITÄ INNOVATIIVISTA JA UUSIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ HANKE SAI AIKAAN KOILLIS-SUOMESSA?

Koillis-Suomen näkökulmasta innovatiivista on ajatus kytkeä elinkeinoelämän, sivistystoimen ja kuntapäätäjien harvalukuisat asiantuntijat toimimaan yhdessä alueen elinvoimaisuuden edistämiseksi. Tämä työ on vasta pääsyt alkun. Kahvila Tähdenlento on toiminut tässä hyvänä foorumina. NY -ohjelmat ovat YES -hankkeen myötä tuttuja kaikissa alueen kunnissa ja aluetoimistopalveluille on kysyntää myös jatkossa. Tuotteistamisen näkökulmasta selkein kansallisestikin merkittävä innovaatio on Duunisuunnistuksen pilotointi ja yksityiskohtainen dokumentointi ”vientituotteeksi”. Yrittäjyyskasvatuskurssien käynnistyminen Kuusamon lukiossa ja liittyminen y-love verkostoon edustavat yrittäjyyskasvatuksen jatkuvuutta, johon hanke luonnollisesti tähtää.

Tärkein saavutus alueellisesti on yhteisen aktiivisen toiminnan aikaansaama toimijoiden verkottuminen. Jokaisesta koulusta löytyy yrittäjyyskasvatuksen aktiiveja, joten kenenkään ei tarvitse tehdä kehittämistyötä yksinään, vaan tukea löytyy tarvittaessa. Yrittäjyyskasvatuksen käytännöissä toteutuu myös kuntien välinen yhteistyö. Tästä on hyvänä esimerkkinä NY 24h -leiri, jossa eri oppilaitoksissa opiskelevat ja eri kunnista tulevat nuoret työskentelevät ennakkoluulottomasti yhdessä. Kenties nuoret kasvavat näkemään yhteistyön hyödyt stereotyyppistä kaunaa ja kateutta merkittävimmäksi.

8. HAASTEET JA ONGELMAT ALUEELLA HANKKEEN TOTEUTUKSESSA

Edelleen yrittäjyyskasvatus mielletään osin kapea-alaisesti ulkoiseen yrittäjyyteen liittyväksi varainhankinnaksi. Osittain YES -keskus vieläkin mielletään virheellisesti tahoksi, jolle alueen yrittäjyyskasvatus on ulkoistettu ja jolta voi tilata yrittäjyyskasvatuksen palveluita. Vastuu opetussuunnitelman aihealueiden toteuttamisesta on kuitenkin selkeästi opettajalla itsellään. Pääosin YES -keskus kuitenkin koetaan lisäresurssiksi ja asiantuntija-avuksi, joksi se on tarkoitettukin. Kaikki opettajat eivät yrittäjyyskasvatukseen syty ja se on hyväksyttävää. Sivistystoimenjohtajien ja koulujen rehtoreiden vähäinen kiinnostus ja osittain jopa väheksyvä suhtautuminen tarjolla olevaan lisäresurssiin hämmästyttää. Yksikään sivistystoimenjohtaja ei ole nähnyt merkittäväksi avata YES -keskuksen tavoitteita ja toimintaa resurkseista päättävälle lautakunnalle. Esimerkiksi Kuusamon kaupungin sivistysjohtaja ei ole osallistunut yhteenkään YES -keskuksen järjestämään tapahtumaan koko kahden vuoden aikana. Kuusamon kaupungin toimialoista ainoana sivistystoimi jätti kirjaamatta tulokorttiinsa valtuuston edellyttämän painopisteen sisäisen yrittäjyyden edistä-

misestä. Tähän olisi juuri sivistystoimen alalle ollut tarjolla OPH:n rahoittamaa koulutusta ja YES -keskus tarjoutui vastaamaan asiantuntijoiden matkustuskuluista. Tarkastuslautakuntaan ei tähän valtuuston asettaman tavoitteen laiminlyöntiin puuttunut millään tavalla. Rukan koululla toteutettiin yrittäjämäisesti toimiva työyhteisö -koulutus aktiivisen opon ja rehtorin siunauksella. Samoin Kuusamon lukion, Nilon yläkoulun ja Nilonkankaan alakoulun rehtoreiden sekä Posion peruskoulun rehtorin/opon aktiivinen rooli on ollut merkittävä yrittäjyyskasvatusta edistävä tekijä. Ilman aktiivisia opoja YES -toiminnan vaikuttavuus olisi jäänyt huomattavasti heikommaksi.

Vaikuttava toiminta edellyttää sivistystoimen ylimmän johdon sitoutumista ja selkeää tukea. Haastavaksi YES -toiminnan on tehnyt nimenomaan tämän tuen puuttuminen. Kuntien ylin virka- ja luottamusjohto on selkeästi osoittanut tukevasa yrittäjyyskasvatuksen edistämistä oppilaitoksissa. Helposti toiminta kouluissa menee kuitenkin pelkiksi yksittäisiksi projekteiksi ja puuhasteluksi, jolta puuttuu jänteisyys, ellei sivistystoimen ja oppilaitoksen johto ole toiminnan tukena. Asialle vihkiytyneitä opettajia alkaa löytyä jokaisesta oppilaitoksesta, mutta heidän energiansa tarvitaan kokonaisuudessaan yrittäjyyskasvatuksen käytäntöihin, eikä johdon suostutteluun.

Yrittäjyyskasvatus on toki vain yksi OPS:ssa määritellyistä aihealueista, mutta juuri kyseisen hankkeen aikana olisi ollut oiva hetki keskittyä nimenomaan tähän aihealueeseen painopistevalinnoissa tai veso-koulutusten sisällöissä.

9. MÄÄRÄLLISET INDIKAATTORIT

Pitkäkestoisessa toiminnassa olevien opettajien määrään on kirjattu kaikki alueen opot, NY toiminnassa mukana olevat opettajat, Nilon kumppanuuskoulun yrittäjyyskasvatustiimiin kuuluvat opettajat, lukioiden yk-kehittäjäkoulutuksessa olleet opettajat, Rukan koulun kaikki opettajat (YES -info, yrittäjämäinen toiminta työyhteisössä ja ope-yrittäjätreffit Posiolla) ja YES -tiimin opettajaedustajat sillä periaatteella, että jokainen heistä on ollut mukana YES -keskuksen järjestämässä toiminnassa tavalla tai toisella vähintään kuusi tuntia. Sama periaate koskee myös mukana olevien yritysten määrää. Yksi opettaja on kirjattu osallistujaksi vain kerran, vaikka hän olisi osallistunut useampaankin toimintaan.

Kuusamon, Posion ja Taivalkosken opot	11
Ny opettajat	
NY Minä+sinä=me	2
NY Mitä ihmiset tekevät?	2
NY 6h -leiri	14
NY Oma talous	2
NY 24h -leiri	1
NY Vuosi yrittäjänä	2
NY Minicamp	29
Nilon yrittäjyystiimi	7
Lukioiden yk-kehittäjät	2
Rukan koulun opettajat	15
YES -tiimi	3
Yht. yli 6h mukana olleet opettajat	90

Tiedotustilaisuuksiin osallistuneet opettajat	230
Yritykset (yli 6h mukana olleet)	28

10. PROJEKTIN RAHOITUS

Koillis-Suomen YES -keskuksen kokonaisbudjetti oli 175 001 ja siitä jää käyttämättä 2 297,87. Seuraavassa on esitetty kululajeittain laadittu budjetti ja siihen tehdyt muutokset.

	Budjetoitu	Päivitys
1. Aineet	2 500	2 483
2. Henkilöstö	105 000	117 300
3. Ostot	55 200	24 543
4. Matkat	5 500	18 720
5. Muut	6 800	12 125
Yht.	175 000	175 001

Budjetin suurin muutos liittyi matkakuluihin, jotka selittyvät pitkällä etäisyyksillä sekä alueen sisällä että yhteisten tapahtumien sijoittumisella pääosin Helsinki - Tre -akselille. YES -verkoston vahvuus ja vaikuttavuus perustuu juuri lähikoulutusten ja -tapaamisten aikaansaamaan voimaantumiseen ja asiantuntijuuden kasvuun. Verkoston asiantuntijoiden osaamisen käyttö koko verkoston hyödyksi johtuu juuri tapaamisten aikaansaamasta luottamuksesta. Asiantuntijuuden lisääntyminen näkyy siinä, että ostettuja asiantuntijapalveluja on voitu näin pienentää.

11. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT ALUEELLA

Koillis-Suomen YES -keskuksen toiminnan toivotaan jatkuvan. Kuusamon, Posion ja Taivalkosken kuntien johtajat ovat Naturpoliksen hallituksessa ja siellä on tehty periaatepäätös YES -toiminnan jatkohankkeen hakemisesta. Kuusamon ja Posion sivistystoimet ovat sitoutuneet jatkohankkeeseen, mikäli kustannukset säilyvät nykyisellään. Taivalkoski ei jatkohankkeeseen lähde mukaan kunnanjohtajan toiveesta huolimatta. Sivistystoimen edustajat katsovat, että heidän budjetistaan sijoitetulle 3 750 eurolle/vuosi on tehokkaampaa käyttöä. Taivalkosken YES -palveluiden käyttö on etenkin lukuvuoden 2009 - 2010 aikana jäänyt vähäiseksi perusopetuksen ja lukion osalta. Kaikkein kysyntään on vastattu ja myös tarjottu palveluita, mutta opo-tilanteen vaihtuvuus on vaikeuttanut yrittäjyyskasvatuksen lisäresurssin hyödyntämistä. Taivalkoskella OSAO:n Metsäoppilaitos on käyttänyt YES -palveluita tehokkaasti ja siellä olisi niille tarvetta jatkossakin.

Tällä hetkellä alueella keskustellaan yrittäjyyskasvatuksen resurssikeskuksen laajentamisesta KOKO -alueelle eli Kuusamon ja Posion lisäksi myös Koillis-Lapin kuntiin. Syksyllä siellä harkitaan oman hankehakemuksen jättämistä Lapin liittoon ja mahdollisesti YES -projektipäällikköpalveluiden ostamista Koillis-Suomesta. Näin Koillis-Suomen YES -osaaminen tulisi KOKO -alueen hyödyksi ja alue voisi liittyä kasvavaan YES -verkostoon kaventaen osaltaan Lapin "valkoista" aluetta.

12. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT HANKKEESSA

YES -verkoston vahvuus on hankehallinnonin keskittäminen POSEK:iin. Näin aikaa ja energiaa on jäänyt varsinaiseen substanssiosaamiseen ja käytännön yrittäjyyskasvatuksen työhön kentällä. Tästä huolimatta hallinnointiin liittyvää työtä on alueillakin ollut vähintäänkin riittävästi. Selkeä ohjeistus, yhteinen kilpailuttaminen, maksatuksiin ja raportointiin liittyvä aikataulutus ja tuotteistamiseen liittyvä tehtävien jakaminen ovat saaneet aikaan kansallisesti ja jopa kansainvälisesti merkittävää tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Lyhyessä ajassa verkosto on saavuttanut yrittäjyyskasvatuksen arvostetun asiantuntijan roolin. Malli on varteenotettava vaihtoehto suomalaisen koulutusaosaamisen vientituotteeksi. Verkoston vahvuus on siinä, että toiminnan pedagoginen perusta nojautuu yrittäjyyskasvatuksen pedagogiaan. Toisin sanoen verkoston sisäinen yrittäjyys on vahva ja se on muodostunut arvostavan vuorovaikutuksen, kannustamisen, rohkeiden irtiottojen, luottamuksen, tiimityön ja kunkin projektipäällikön vahvuuksien hyödyntämisen kautta. Nämä ovat juuri samoja elementtejä, jotka ovat yrittäjyyskasvatuksen projektien pedagogian kantavia elementtejä. YES -verkostossa tehdään, kuten opetetaan ja se selittää tuoreen, aidon ja uskottavan lähestymistavan.

Kansallisen verkoston kumuloitunut osaaminen on vertaansa vailla. Verkostosta löytyy rautaista rahoitusosaamista, postmodernia johtajuutta, verkostojohtamisen osaamista, hankeosaamista, pedagogista osaamista kaikilta kouluasteilta, businessosaamista, yrittäjäkokemusta, yrittäjyyskasvatuksen substanssiosaamista, verbaalista lahjakkuutta niin kirjoitetun, puhutun kuin laulettuun informaation muodossa. Tiivis yhteisöllisyys rohkaisee jo kaista kysymään ja antamaan apua.

Kansallisen verkoston benchmarkkausmahdollisuus on nostanut jokaisen YES -keskuksen laatua. Just do it -periaate on mahdollistanut siirtymisen yrittäjyyskasvatuksen retoriikasta motoriikkaan. Ehkä jonkin verran on löydettävissä myös tervettä keskinäistä kilpailua YES -keskusten kesken vaikkapa uutiskynnyksen ylittäneiden YES -uutisten määrässä ja laadussakin.

Yhteisten ponnistusten aikaansaannoksia ovat esimerkiksi tuotteistetut YES -katalogit, jotka eivät toki syntyneet itsestään. Haittapuoleksi voi toki laskea tietty paine saada aikaan tuotteistettuja YES -palveluita tiettyyn formaattiin dokumentoituna ja samaan aikaan on kuitenkin pystyttävä vastaamaan oman alueen YES -palveluiden kysyntään. Lopulta tämä työ on kuitenkin koitunut myös Koillis-Suomen YES -keskuksen hyödyksi, kun on voinut yllpeänä esitellä laadukkaita YES -katalogeja.

13. YHTEENVETO

On ollut ilo olla mukana tässä hankkeessa ja tässä joukossa. Hyvin itsenäisesti, miellyttävässä ja kannustavassa ilmapiirissä on hyvä tehdä työtä hyvinkin yrittäjämäisesti. Jonkin verran päänvaivaa on tuonut opettajien kouluttaminen konkreettisten yrittäjyyskasvatuksen projektien toteuttamisen kautta. On pitänyt alusta saakka olla tarkkana, että kustannuksia saa tulla vain opettajien kouluttamisesta. Kysyntä ylittäisi tarjontakapasiteetin, mikäli hankkeesta voitaisiin rahoittaa kokonaisia yrittäjyyskasvatuksen projekteja myös opiskelijoiden kustannusten osalta. Toki hankkeen myöhemmän vaikuttavuuden kannalta tämä ei ole järkevää ja johtaisi ennen pitkään yrittäjyyskasvatuksen ulkoistamiseen kokonaan YES -keskuksen kontolle.

14. LOPPUKOMMENTTI

Haikein mielin ja hämmästellen totean vuosien vilahtaneen. Uutta osaamista ja uusia kontakteja ja ystäviä olen saanut. Kiitokset kaikille YES -tyypeille, YES -tiimille, yrittäjyyskasvatusaktiivisille opettajille ja tietysti kollegoille Naturpolis Oy:ssä. Työ ei ole alkuunkaan valmis, eikä koskaan tulekaan valmiiksi. Lasten ja nuorten silmistä loistava tekemisen riemu on paras tae siitä, että olemme oikealla tiellä.

Kuusamossa 15.6.2010

Hannu Kuusela

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET –HANKE
**KOTKAN-HAMINAN
SEUDUN
LOPPURAPORTTI**

1. YES –ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Maakunta/alue: Etelä-Kymenlaakso, Kotkan-Haminan seutu

Hallinnoija: Cursor Oy

Projektipäällikkö: Maarit Koverola

YES –aluetiimin jäsenet:

- Satu Ahlman, YES -keskusverkostojohtaja
- Paula Ahokanto, Taloudellinen tiedotustoimisto, (TAT) koulucoach (2009)
- Inger Bäcklund, lehtori, Kotka svenska samskola
- Jussi Hartikainen, vs rehtori, Huutjärven koulu
- Miia Hämäläinen, kehittämisjohtaja, Cursor Oy (8/2009 asti)
- Kristiina Juvonen, rehtori, Karhulan lukio
- Anne Kainlauri, projektipäällikkö, KyAMK
- Maarit Koverola, projektipäällikkö, YES-keskus -hanke/Cursor Oy
- Kaisu Kåla, koulutusjohtaja, YES-keskus-hanke
- Päivi Kärnä, lehtori, Ekami
- Jouko Luode, ohjelmapäällikkö, Cursor (2/2010 alusta)
- Petriina Luukkonen, opiskelijajäsen
- Pauliina Lyijynen, yrittäjä, Kotkan seudun yrittäjänaiset ry
- Tiina Moberg, toimitusjohtaja, Kymen yrittäjät
- Margit Sakki, opettaja, Huutjärven koulu
- Heidi Sjögren, projektipäällikkö, Enterprising SELF -hanke/Cursor Oy
- Petri Tolmunen, palvelut toimialapäällikkö, Cursor Oy (9/2009 alusta 1/2010 asti)

Hankkeen kirjanpitoaineiston säilö:

Alkuperäiset kirjanpitoaineistot tositteineen säilytetään hanketoteuttajan Cursor Oy:n sähköisissä järjestelmissä ja arkistoissa.

2. HANKKEEN ALUEELLINEN LÄHTÖKOHTA

Kotkan-Haminan seudulla on tehty pitkäjänteistä yrittäjyyskasvatustyötä usean vuoden ajan. Opetussuunnitelmauudistuksen myötä koulujen velvollisuudeksi tuli ottaa huomioon aihekokonaisuus yrittäjyyskasvatus. Seudun yrittäjyyskasvatus käynnistyi virallisesti vuonna 2000 päivätyn ensimmäisen elinkeinostrategian myötä ja vuonna 2002 käynnistyi Oppimalla Yrittäjyyteen –hanke I, joka sai jatkoa Oppimalla Yrittäjyyteen hankkeesta II, aina vuoteen 2007 asti. Hankkeet käynnistivät konkreettisen yrittäjyyskasvatustyön seudullamme. Joukko Kotkan-Haminan seudun päiväkotia, kouluja ja oppilaitoksia lähti yrittäjyyskasvatukseen mukaan tässä vaiheessa aktiivisesti. Seudun yrittäjyyskasvatuksen pilottikouluina toimivat Karhulan lukio Kotkassa ja Huutjärven yhtenäiskoulu Pyhtäällä.

YES –keskus –hanke käynnistyi elokuussa 2008 kehittäen seudun yrittäjyyskasvatusta edelleen ja tarjoten yrittäjyyskasvatuspalveluja ja tukea kaikille seudun kouluille ja oppilaitoksille. YES –keskus projektin aikana yrittäjyyskasvatuksen koulutuksiin ja tapahtumiin osallistui joukko uusia kouluja ja oppilaitoksia. YES –keskuksen tarjoamien palvelujen lisäksi Kotkan-Haminan seudulla käynnistyi tammikuussa 2009 kansainväliseen yrittäjyyskasvatusopettajien verkostoitumiseen tähtäävä Enterprising SELF –hanke. Yrittäjyyskasvatus on kirjattu Kotkan-Haminan seudun uuteen elinkeinostrategiaan (2009) ja Cursor Oy:n strategiassa (2009) yrittäjyyskasvatus on toiminnan perusteissa. Yrittäjyyskasvatukseen halutaan panostaa jatkossakin, YES –keskus toimintaa pyritään vakiinnuttamaan seudullamme. Tavoitteena on saada alueen nuoret takaisin myöhemmin koulutettuna ja ammattitaitoisena työvoimana, kun työvoimasta on tarvetta. Yrittäjyyskasvatuksella tavoitellaan laaja-alaisesti yrittäjyysmyönteisemmän ilmapiirin luomista ja yrittäjyyden lisääntymistä Kotkan-Haminan seudulla.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

Laadulliset tavoitteet: Vuoden 2008 tavoitteena on käynnistää YES-keskus -hanke Kotkan-Haminan seudulla ja koota YES-tiimi projektipäällikön tueksi. Tavoitteena on laatia ja suunnitella Kotkan-Haminan seudun YES-keskuksen toimintakalenteri, tiedottaa toiminnasta paikalliselle medialle ja tarjota YES-keskuksen palveluja alueen perusopetuksen kouluille ja toisen asteen oppilaitoksille. Lisäksi tavoitteena on käynnistää aktiivinen ja toiminnallinen yhteistyö kumppanuuskoulujen kanssa ja auttaa ja tukea opettajia konkreettisesti toteuttamaan yrittäjyyskasvatusta kouluissaan. Koko projektin tarkoituksena on kehittää yrittäjyyskasvatuksen maakunnallinen, Kotkan ja Haminan seudun yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismalli.

Laadulliset tulokset 2008: YES -keskuksen projektipäällikön tueksi koottiin alueellinen YES -tiimi. YES -keskukselle laadittiin toimintakalenteri ja tiedottamissuunnitelma (ks. 5) YES -keskus teki aktiivista yhteistyötä seudun koulujen, oppilaitosten ja opettajien kanssa. YES -keskus järjesti YES -keskus-infopäivät: Haminan keskuskoulussa, Kotka Svenska Samskolassa, Kirkkojärven koulussa, Pappilansalmen koulussa, Huutjärven koulussa, Karhulan lukiossa, Helilän koulussa, Vilniemen koulussa, Husulan koulussa, Ekamin Haminan toimipisteessä, Ekamin Jylpyn toimipisteessä, Virojoen koulussa, Klamilan koulussa ja Aseman koulussa. YES -keskuksen toimintaa on esitelty yrittäjille yrittäjäjärjestöjen kautta. YES -keskus järjesti seudun NY -opettajille opintomatkan ja NY-yrityksille messumatkan Porvoon NY-messuille. YES -keskus järjesti Keski-Uudenmaan YES -keskuksen, Nuori yrittäjyys ry:n, Karhulan lukion kanssa yhteistyössä NY24h-leiriohjaajakoulutuksen Karhulan lukiossa. YES -keskus järjesti opettajille yritysvierailut Koiramäen pajutalille Vantaalle ja Roseprint Oy:n Haminassa. YES -keskus käynnisti yhteistyöprojektin Haminan rauhan juhlavuosi-hankkeen ja keskuskoulun kummi luokkien kanssa.

YES –keskus projekti käynnistyi syksyllä 2008 projektipäällikön perehtyessä alueen kumppanuuskoulujen yrittäjyyskasvatuksen historiaan ja toteutukseen sekä yrittäjyyskasvatuksen vastuuopettajiin. YES –keskus projekti aloitustapahtuma pidettiin Karhulan lukion Business-rastiradan ja yrittäjien toritapahtuman yhteydessä Suomalaisen yrittäjän päivänä 5.9.2008. Karhulan lukion ja paikallisten yrittäjien järjestämä Business-rastirata ja yrittäjän päivän tilaisuus ja rastiradan loppuhuipennus palkintojen jakotilaisuuksineen järjestettiin Karhulan torilla. Tapahduma keräsi paikalle lähialueiden koulujen ja oppilaitosten sekä kumppanuuskoulujen opettajia ja oppilaita sekä muuta yleisöä. YES –keskus projektipäällikkö esitteli projektin palveluineen toriyleisölle. Karhulan lukion ja Etelä-Kymenlaakson hoiva-palvelualueen yhteinen NY24h-leiri leirikeskus Luovissa, järjestettiin myös alkusyksyllä 2008, samassa yhteydessä pidettiin YES –keskus projektin esittelytilaisuus. Syksyn 2008 toiminta painottui pitkälti hankkeesta tiedottamiseen ja erilaisten hankkeen palveluja esittelevien info-tilaisuuksien järjestämiseen kohderyhmille ja toiminnan suunnitteluun.

Kotkan-Haminan seudun YES –keskus projektin kumppanuuskoulujen Karhulan lukion ja Huutjärven yhtenäiskoulujen kanssa yrittäjyyskasvatus toimintaa ryhdyttiin suunnittelemaan. Karhulan lukion ja YES –keskuksen yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseksi oli projektihakemuksen kirjattu kestävään kehitykseen liittyvä kaksipäiväinen yrittäjyyden messutapahtuma ja matkailuyrittäjyyteen liittyvä projekti. Huutjärven koulun ja YES –keskuksen yrittäjyyskasvatuksen toiminnasta projektihakemuksessa oli maininnat Nuori Yrittäjyys ry:n ohjelmien; NY Mini Camp

ja NY24h-leirin toteuttaminen koulussa. Huutjärven koulu on perinteisesti toteuttanut yrittäjyyskasvatusta ns. yrittäjyyteen liittyvien teemapäivien ja erilaisten projektien avulla. YES -keskus, Huutjärven koulun opettajat, koulun kummiyrittäjä ja joukko pyhtääläisiä yrittäjiä käynnistivät suunnittelun kevätlukukaudella 2009 toteutettavaa Ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja liikunta -teemalla toteutettavaa yrittäjyyspäivää varten. NY-ohjelmista NY24h-leiri ei ole perusasteen ohjelma, niinpä päätettiin, että koulun toimintasuunnitelmaan kirjataan NY6h-leiri pilotoitavaksi lukuvuonna 2009-2010.

Laadulliset tavoitteet 2009: tavoitteena on tarjota YES -keskuksen palveluja: 1. yrittäjyyskasvatuksen materiaaleja, YES -verkoston tuottamaa sekä muiden tahojen tuottamaa yk-materiaalia 2. koulutuksia, YES -keskus järjestää vuoden 2009 aikana opettajille yrittäjyyskasvatuksen koulutusta yhteistyössä esim. Opekon ja LPR:n teknillisen yliopiston Koulutus- ja kehittämissivuston, Villinikkarit Oy:n sekä muiden koulutusorganisaatioiden kanssa. 3. OPS -kehittämispalveluja, opettajia autetaan koulukohtaisten yrittäjyyskasvatuksen toimintasuunnitelmien työstämisessä ja käyttöönotossa, 4. yritys-yhteistyötä, kouluille ja oppilaitoksille etsitään sopivia yritys-kontakteja, yrityskummeja yms. ja 5. tarjotaan Nuori Yrittäjyys ry:n ohjelmia perusopetuksen ala- ja yläkouluille ja II-asteen oppilaitoksille ja tuetaan ohjelmien käyttöön ottamisessa. YES -keskus järjestää YES ja NY -infoja, yrittäjyyspäiviä ja -viikkoja, yrittäjyysmessuja, yrittäjyysprojekteja, seudun koulujen ja oppilaitosten sekä yrittäjien/yrittäjäjärjestöjen tai muiden organisaatioiden kanssa yhteistyössä. Lisäksi järjestetään opintomatkoja, yritys-vierailuja ja muita y-kasvatuksen tapahtumia ja tilaisuuksia. YES -keskus toimii yhteistyössä Enterprising SELF-hankkeen kanssa, järjestäen syyskuussa 2009 alkavan (toukokuulle 2010 jatkuvan) yrittäjyyskasvatuksen mentorointivalmennuksen uusille ja vanhoille yk-opettajille.

Laadulliset tulokset 2009: YES -keskus järjesti yrittäjyyskasvatuksen koulutuspäiviä eri asteiden opettajille yhteistyössä eri koulutusorganisaatioiden ja yliopistojen kanssa: 1. "Sinustako Yrittäjyyden Myytinmurtaja -koulutuksen (6 op) ammatillisen II-asteen opettajille. 2. "Yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksessa" -koulutuspäivän. 3. "Yrittäjyyskasvatuksen lähtökohtia sekä yrittäjämäisen pedagogiikan kehittäminen" koulutuspäivän ja 4. "Syväasukellus yrittäjyyskasvatuksen konkreettiseen ja yrittäjyyskasvatuksen parhaat käytänteet" -koulutuspäivän, 5. NY -ohjelmat tutuksi koulutus- ja verkostoitumispäivän Tampereella. YES-keskus järjesti opettajille yritys-vierailuja ja opintomatkoja: 1. Porvoon ja Porin NY -messuille, 2. Mäntsälään uusien ja vanhojen yrittäjyysluokkien opettajien tapaamiseen, 3. Hämeenlinnaan lukion yrittäjyysluokkien opettajien tapaamiseen ja 4. Helsinkiin Yritystä stadiin -tapahtumaan ja vierailun eduskuntaan ja 5. Riihenmäen kouluun Mäntsälään

ja päiväkotiki Kuperkeikkaan Porvooseen sekä lisäksi yritys-vierailuja. YES-keskus järjesti yhteistyössä kumppanuuskoulujen kanssa yrittäjyyskasvatustapahtumia: Karhulan lukion kanssa yrittäjyysmessut ja Huutjärven koulun kanssa yrittäjyyspäivän keväällä 2009 ja tietokonepelien suunnittelukilpailun syksyllä 2009. YES yrittäjyyskasvatuspäivät pidettiin Kirkkojärven koulussa ja Neuvottoman koulussa YES-keskus osallistui Ekamin ja KyAmkin järjestämillä Voi hyvin -messuille. Syyskuussa 2009 vietettiin yrittäjyysviikkoa, jolloin järjestettiin yhteistyössä Ekamin kanssa "yrittäjän kanssa aamupalalla" tilaisuuksia ja Markkinointiviestinnän teemapäivä yhteistyössä Ekamin ja Kyamk:n kanssa.

Laadulliset tavoitteet 2010: Keväälle 2010 on suunniteltu opintomatkat mm. Seinäjoen yrittäjyyskasvatus konferenssiin ja valtakunnallisille Nuori Yrittäjyys messuille Turkuun ja alueellisille NY messuille Porvooseen. Lisäksi tavoitteena on järjestää opintomatka YES -päivään Finlandia talolle. 2. Koulutuspäiviä: Yrittäjyys ammattina -koulutuspäivä opoille, teknisen työn opettajille Teknokaas -koulutuspäivä ja WinWinD yritys-vierailu ja alakoulujen opettajille Into -iltapäivä: yrittäjyyskasvatus kerhotoiminnassa koulutus-iltapäivä. 3. Yrittäjyyskasvatuksen oppimateriaalia: Yrittäjätarinoita Kymenlaaksosta -kirja on tekeillä yhteistyössä Kouvolan YES -keskuksen kanssa ja konkreettisia yk:n toteuttamismalleja sisältävää katalogia työstetään YES -keskusverkoston kanssa yhteistyössä. Lisäksi YES -keskuksen kautta toimitetaan muiden tahojen tuottamaa yk-materiaalia kouluille ja oppilaitoksille edelleen. 4. OPS -palvelut: kouluja ja oppilaitoksia tuetaan koulukohtaissa yksuunnitelmien laatimisessa. 5. NY aluetoimiston palvelut: Opettaja valmennetaan NY -ohjelmien käyttöönotossa. Alakoulujen ohjelmat ovat valmiita ja niiden käyttöön ottoa pilotoidaan myös Kotkan-Haminan kouluissa. 6. Yrityskontakteja kouluille ja Cursorin yritysneuvojen kanssa tarjotaan kouluille "Cursorin palvelut alkavalle yrittäjälle" -oppituntia edelleen kevätlukukaudella. Yritysneuvojen kanssa osallistutaan myös Ekamin action-päiville. Lisäksi kouluja ja oppilaitoksia autetaan ja tuetaan erilaisten yrittäjyyspäivien ja -viikkojen, erilaisten yrittäjyyskasvatusprojekteja suunnittelussa ja toteutuksessa.

Laadulliset tulokset 2010: opintomatkat Seinäjoen yk-konferenssiin, valtakunnallisille NY-messuille ja alueellisille NY-messuille ja YES Yrittäjyys yhdistää -päivään toteutettiin. Yrittäjyys -ammattina koulutuspäivä ja opettajille ja rehtoreille tarkoitettu Into iltapäivä ja WinWind yritys-vierailu teknisen työn opettajille järjestettiin. Alueellinen YES -oppimateriaalikatologi Yrittäjätarinoita Kymenlaaksosta 2010 julkaistiin toukokuussa 2010. NY6h-leiri järjestettiin Otsolan, Kyminkartanon, Huutjärven, Vehkalahden ja Kirkkojärven kouluissa. Yhteistyötä Cursorin yritysneuvojen ja YES -keskuksen, Ekamin ja Kyamk:n kanssa jatkettiin ja kehitettiin edelleen. Ensimmäiset suuret opettajätreffit toteutettiin onnistuneesti toukokuussa 2010.

Yrittäjyyskasvatuksen materiaalia jaettiin opettajille, opinonohjaajille ja rehtoreille kaikkien info-, tiedotus- ja koulutustapahtumien sekä kouluvierailujen yhteydessä. Yrittäjyyskasvatuksen koulutus- ja infotilaisuuksissa, koulukohtaisissa yrittäjyyskasvatustapahtumissa oli esillä aina YES –keskusständi, jossa eri tahojen tuottamaa yrittäjyyskasvatusta esittelevää ja yrittäjyyskasvatuksen oppimateriaalia sekä osaamista oli tarjolla opettajille. YES –boxit otettiin käyttöön syksyllä 2009 ja yrittäjyyskasvatuksen materiaaleja, kirjoja, konkreettisia yrittäjyyskasvatuksen tehtävämalleja ja –ideoita, pelejä yms. sisältävät salkut toimitettiin kaikkiin seudun perusasteen kouluihin ja osaan lukioita ja ammatillisiin oppilaitoksiin ja myös korkea-asteelle. Yrittäjyyskasvatuksen materiaalia jaettiin ja levitettiin koko projektin ajan aktiivisesti.

YES –keskukset toimivat Nuori Yrittäjyys ry:n aluetoimistoina tehden NY-ohjelmia tunnetuiksi ja auttaen opettajia ohjelmien käyttöönotossa. Kotkan-Haminan seudulla NY-ohjelmia oli ennen YES –keskusta käytössä vain Karhulan lukiossa, Kotkan svenska samskolassa ja Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston hoiva- ja palvelualojen toimipisteessä. YES –keskuksen aikana NY-ohjelmia levitettiin ja nyt YES –keskus projektin päättyessä eri NY-ohjelmia on käytössä edellä mainittujen koulujen lisäksi Vehkalahden ja Huutjärven yhtenäiskouluissa, Pappilansalmen yläkoulussa, Virolahden yläkoulussa, Kirkkojärven, Otsolan ja Kyminkartanon alakouluissa. Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston Haminan liiketalouden yksikkö aloittaa NY Vuosi Yrittäjänä –ohjelman ja NY24h-leirin, lukuvuonna 2010-2011. NY-ohjelmat leviävät YES –keskus projektin ansiosta seudun kouluihin ja oppilaitoksiin vähitellen, vaikka ohjelmien laajempi käyttöönotto vaatii edelleen YES –keskuksen tukitoimia ja markkinointia sekä koulutusta.

Koulu-yritysyhteistyötä toteutettiin järjestämällä opettajille yritysvierailuja, ope-yrittäjätreffeillä, koulukohtaisilla koulu-yritysyhteistyötä lisäävillä yrittäjyyskasvatuksen teemapäivillä ja alueellisella YES –katalogilla.

Koulukohtaisten yrittäjyyskasvatuksen toiminta- ja opetussuunnitelmien kehittäminen muodostui alueelliseksi YES –keskuksen palveluksi. Yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelmien kehittämispalvelut toteutettiin seudullamme siten, että aktiivisesti yrittäjyyskasvatusta toteuttavissa kouluissa ryhdyttiin suunnittelemaan ja laatimaan pitempikestoisia yrittäjyyskasvatuksen koulukohtaisia toimintajajia opetussuunnitelmia yhteistyössä YES –keskuksen kanssa. Ammatillisen II-asteen opetussuunnitelmauudistuksen myötä ammattiopiston opettajat ja opinonohjaajat toivoivat yrittäjyyskasvatuksen ops-malleja käyttöönsä eri puolilta Suomea. YES –keskusverkoston hyvä yhteistyö mahdollisti opetussuunnitelmien tehokkaan ja toimivan vaihtamisen ja levittämisen.

4. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

YES –keskus aloitti yhteistyön yrittäjäjärjestön, Kotkan seudun yrittäjänaiset ry:n kanssa ja Kymenlaakson ammattiopiston (Ekami) ja Kymenlaakson ammatti- korkeakoulun (Kyamk) kanssa toteutettiin hedelmällistä yhteistyötä. Aktiivisten ja yrittäjyyskasvatuksesta kiinnostuneiden naisryttiläisten, Ekamin lehtoreiden ja Kyamk:n projektipäälliköiden kanssa ideoitin tapahtumia mm. Suomalaisen Yrittäjän päivän ympärille ja yrittäjyysviikolle mm. yrittäjien pitämät aamunavaukset seudun yläkouluille, yrittäjän kanssa aamupuorolla –tilaisuudet, yrittäjyiden ja viestinnän teemapäivät ja Luovat ope-yrittäjätreffit yrittäjien pitämine työverstaineen.

Kotkan-Haminan seudun YES –keskus toimi hyvässä yhteydessä Cursorin hallinnoiman kansainvälisen Enterprising SELF –hankkeen kanssa. YES –keskus ja SELF –hanke järjestivät yhteistyössä YES –projektin aikana useita hankkeiden palveluja ja mahdollisuuksia esitteleviä tiedotus/infotilaisuuksia opettajille ja yrittäjille, verkostoitumistapahtumia, koulutusta, opinto-, tutustumis- ja seminaarimatkoja opettajille, oppilaanohjaajille ja rehtoreille.

Cursor Oy:n yritysneuvojat ja YES –keskus ideoivat yrittäjyyttä, osallistuvuutta ja aktiivisuutta tukevaa yhteistoimintaa kouluille ja oppilaitoksille. Yritysneuvojat pitivät seudun yläkouluissa, lukioissa ja ammatillisella toisella asteella yrittäjyys tutuksi ja Cursorin palveut alkavalle yrittäjälle –tilaisuuksia aktiivisesti koko projektin ajan.

YES –keskus ja Kerhokeskus järjestivät mm. Yrittäjyyskasvatuksen iltapäivän alakoulun opettajille ja rehtoreille. Kerhokeskuksella on yrittäjyyskasvatuksen materiaalia erityisesti alakouluille, jota YES –keskus teki osaltaan seudun opettajille tutuksi. Taloudellinen tiedotustoimisto (TAT) kanssa YES –keskus toimi myös hyvässä yhteistyössä. TAT:n koulukoach toimi YES –keskuksen aluetoimissa ja YES –keskus levitti TAT:n yrittäjyyskasvatusmateriaalia.

Nuori Yrittäjyys ry:n kanssa YES –keskus alueellisena NY-toimistona toimi sujuvassa yhteistyössä. Nuori Yrittäjyys ry:n toiminnanjohtaja tuki toimintaamme alkuun konkreettisesti. NY –ohjelmat ovat seudulla uusia ja vasta vähän käytössä, joten työtä NY-ohjelmien levittämisessä ja käyttöönotossa seudullamme riittää myös tulevina vuosina.

Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan ja Kotkan-Haminan seudun YES –keskukset tekivät toimivaa ja verkoston toimintaa palvelevaa ja kehittävää yhteistyötä koko projektin ajan. Kotkan-Haminan YES –keskus ja seudun opettajat tekivät opintomatkat Porvoon alueellisille Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi Yrittäjänä –messuille, tutustuivat yrittäjyyskasvatukseen profiloituneeseen päiväkotiki Kuper-

keikkaan ja Riihenmäen kouluun Mäntsälässä. Useita käytännön toimia ja järjestelyjä esim. matkat YES –verkoston kehittämispäiville hoidettiin sujuvassa yhteistyössä em. YES –keskusten kanssa. Vastaavasti Itä-Uudenmaan ja Keski-Uudenmaan projektipäälliköt järjestivät opinto- ja tutustumismatkan Kotkan-Haminan seudun YES –keskuksen kumppanuuskouluun, Karhulan lukioon.

YES –keskusverkosto on yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen erinomainen malli. YES –keskus projektipäälliköt, eri puolilla Suomea, toimivat toistensa tukena, suunnitelukumppaneina ja ideapankkeina. Eri alueiden projektipäälliköiden erikoisosaaminen ja alueiden erilaisuus tarjosivat hedelmällistä osaamisenkehittämistä ja jakamista alueiden kesken.

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Kotkan-Haminan seudun YES –keskus laati projektille tiedottamissuunnitelman. YES –keskuksen toiminta ja yrittäjyyskasvatus sai alueellisessa mediassa runsaasti myönteistä näkyvyyttä eri medioissa. Lehtiartikkeleita julkaistiin yli 40 kpl paikallisissa lehdissä projektin aikana. YES –keskus ja yrittäjyyskasvatus olivat keväällä 2009 seudun suurimman lehden pääkirjoituksen aiheena. Lisäksi huhtikuun alussa 2010 paikallisradiossa ja YLE:n tv (paikallis)uutisissa NY6h-leiristä juttu ja projektipäällikön sekä yrittäjyyskasvatusopettajan haastattelu.

Tiedottamissuunnitelma:

- YES –keskus tiedottaa koko projektin ajan puhelimen, sähköpostin, lehdistötiedotteiden ja YES –keskuksen verkkosivujen avulla.
- YES –keskuksen verkkosivuilla on tapahtumakalenteri ja vuosikello, jossa yrittäjyyskasvatuksen tapahtumat, tilaisuudet ja koulutukset ovat nähtävissä.
- Suuremmista yrittäjyyskasvatus tapahtumista ja –koulutuksista laaditaan lisäksi aina lehdistötiedotteet, jotka levitetään seudun medioille Cursor Oy:n markkinointikanavien kautta.
- YES –keskusverkosto julkaisee sähköistä uutiskirjettä.
- Kotkan-Haminan seudun YES –keskus ja Enterprising SELF –hanke laativat yhteisen yrittäjyyskasvatuksen esitteen.

Yrittäjyyskasvatuksen ja Kotkan-Haminan seudun YES –keskuksen lehtiartikkeleita 2008-2010:

1. Luovissa etsittiin sisäistä yrittäjyyttä, Kymen Sanomat 29.8.2008
2. Nuorta yrittäjyyttä perjantaina torilla, Karhulalainen liite 3.9.2008

3. Yrittäjän päivä toi karhulalaiset yrittäjät ja nuoret yhteen, Yrittäjä on ahkera, luova, eikä pidä sisällä hattua, Kymen Sanomat 6.9.2008
4. John Tabone Australia, Huutjärven koululla. YES –keskus käynnistyy Pyhtäänlehti 9.9.2008
5. Yrittäjän päivää juhliittiin, Hiihoi –lehti 10.9.2008
6. Yrittäjänpäivä ja business-rastit, Kymen Sanomat 5.9.2008
7. YES rakentamaan siltaa oppilaitosten ja yrittäjien välille, Kymen Yrittäjät
8. Opiskelijoita kannustettiin Vuosi Yrittäjänä malliin, Kymen Yrittäjät 18.2.2009
9. Keskuskoulun oppilailta kuva-aiheita juhluvuoden tuotettiin, Reimari 19.3.2009
10. Yrittäjyyskasvatus kiinnostaa, Kymen Sanomat 16.4.2009
11. Yrittäjyyteen kasvattamalla, Pääkirjoitus Kymen Sanomat 19.4.2009
12. Hamina Center on uusi ostoskeskus, Reimari 23.4.2009
13. Hamina Center tuli jo valmiiksi, Eteenpäin 23.4.2009
14. Yritysmessut Karhulassa, Ankkuri 15.4.2009
15. Yrittäjyyspäivänä monenlaista toimintaa Huutjärven koululla, Pyhtäänlehti 19.5.2009
16. Kotkan-Haminan seudun yk-opettajille eduskunnasta uusia virikkeitä, Kymen Yrittäjä 20.5.2009
17. Historialliset välähdykset korostavat Hamina-tuotteita, Kymen Sanomat 18.6.2009
18. Lähikuvassa Strömbergin yrittäjäperheen tarinaa, Kymen Sanomat 11.8.2009
19. Hyvä brändi erottuu joukosta, Kymen Sanomat 10.9.2009
20. Brändi ei synny rahalla, Kymen Sanomat 10.9.2009
21. Sulkakynä symbolisoi allekirjoitusta, Kymen Sanomat 11.9.2009
22. Kaakon Näkökulmalla paras ikkuna, Reimari 23.9.2009
23. Tulevat yritysjohtajat leiriytyivät Luoviin, Kymen Sanomat 12.10.2009
24. Ideoista unelmien viestejä, Pidä Huolta Kymenlaakson hyvinvointialan ja yrittäjyyden erikoislehti 24.9.2009
25. Minä osaan ja onnistun! Kymen Sanomat 28.10.2009
26. Yrittäjyyssteemasta ideoita koko koululle, Reimari 5.1.2010
27. Nuorten yrittäjien ideat lensivät korkealla, Pyhtäänlehti 16.2.2010
28. Vehkalahden viitosluokkalaiset kehittivät kirjan kuudessa tunnissa, Reimari 7.4.2010
29. Ysien ja vitosten yhteistyönä syntyi itse itsensä täyttävä matematiikankirja, Kymen Sanomat 1.4.2010
30. 100 tarinaa koulusta silloin ennen, Kymen Sanomat 4.5.2010
31. Susannan yrittäjyys innostus palkittiin, Reimari 5.5.2010
32. Opettajat ja yrittäjät treffeillä, Kymen Sanomat 7.5.2010

33. Ysiluokkalaiset laittoivat pyörät ja yrityksen pyörimään, *Kymen Sanomat* 10.5.2010
34. Kouluajalla vanhuksia tapaamassa, *Kymen Sanomat* 10.5.2010
35. Into yrittäjyyteen tarttuu, *Kymen Yrittäjät: TAHTO -lehti* 12.5.2010
36. Kuuden tunnin yrityksiä, *Kymen Yrittäjät: TAHTO -lehti* 12.5.2010
37. Voiko aikuinen tietää kaiken peleistä, *Kymen Sanomat* 19.5.2010
38. Yrittäjän tarinat yksiin kansiin, *Viikko Eteenpäin* 20.5.2010
39. Opettajien ja yrittäjien luova törmäys, *Kymen Yrittäjät: TAHTO -lehti* 12.5.2010
40. Luovuuden laineilla, *Pidä Huolta Kymenlaakson hyvinvointialan ja yrittäjyyden erikoislehti* 1/2010
41. Tukiverkkoja yrittäjille, esittelyssä yrittäjien työtä tukevista hankkeista: Yrittäjien sijaispalvelu SIPA, YES –keskus ja Liikettä hyvinvointiin. *Pidä Huolta Kymenlaakson hyvinvointialan ja yrittäjyyden erikoislehti* 1/2010

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA YES –KESKUKSEN MAAKUNNALLINEN TOIMINTAMALLI

Yrittäjyyskasvatusta on toteutettu osassa Kotkan-Haminan kouluja ja oppilaitoksia usean vuoden ajan. Seudulla on vahva, osin kansainvälinen yrittäjyyskasvatuksen verkostotoiminta ja YES –keskus toiminnan aikana tuota verkostoa on ollut tarkoitus ylläpitää ja vahvistaa entisestään. Kansainväliseen verkostoitumiseen tähtäävä Enterprising SELF –hankkeen tavoitteena on verkostoituminen suomalaisten, ruotsalaisten, virolaisten ja latvialaisten yrittäjyyskasvatusopettajien kesken, näin ollen yrittäjyyskasvatuksen verkostoja vahvistettiin Kotkan-Haminan seudulla kahden yk-projektin voimalla. Koulu-yritysmentoroimintaa kehitettiin YES –keskus projektin aikana ottamalla käyttöön mm. ope-yrittäjä-treffit toimintamallina. Samoin mentorimallia: ”kokeneelta yrittäjyyskasvatusopettajalta noviisi yrittäjyyskasvatusopettajalle”, kehitettiin YES –keskuksen ja Enterprising SELF –hankkeen yhteistyönä. Koulukohtaisten yrittäjyyskasvatuksen toiminta- ja ope-tussuunnitelmien rakentaminen YES –keskuspalveluna on alueelliselle yk-toiminnalle tyypillistä. Näistä em. asioista yhdessä YES –keskuksen peruspalvelujen kanssa hahmoteltiin maakunnallista yrittäjyyskasvatuksen toimintamallia seudulle.

Yrittäjyyskasvatukseen on profiloitunut mm. YES –keskuksen kumppanuuskoulu, Karhulan lukio, jossa toimii yrittäjyyslinja. YES –keskuksen toinen kumppanuuskoulu Huutjärven koulu on toteuttanut yrittäjyyskasvatusta vuosittain erilaisilla koulun yhteisillä projekteilla ja yrittäjyyden tee-

mapäivillä. Kotkan svenska samskola ja Vehkalahden yhtenäiskoulu ovat myös aktiivisia yrittäjyyskasvatuksen toteuttajia, molemmissa kouluissa on YES –keskus projektin myötä yrittäjyys/ekonomia valinnaisaineena. Molemmat em. kouluista myös profiloituivat entistä enemmän yrittäjyyskasvatukseen YES –keskus projektin aikana, ottaen käyttöön mm. Nuori Yrittäjyys ry:n NY-ohjelmia. NY-ohjelmien leviäminen ja aktiivisempi käyttöön ottaminen toi koulujen ja oppilaitosten yrittäjyyskasvatukseen ryhdikkyyttä ja selkeyttä. Joukko seudun ala-asteita toteuttaa yrittäjyyskasvatusta koulun sisällä aktiivisesti. Tyypillistä seudun yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiselle on ollut koulukohtaiset, omat yrittäjyyskasvatuksen projektit ja teemapäivät, joten maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen toimintamalliin kuuluvat koulukohtaisten yrittäjyyskasvatuspäivien ns. YES -teemapäivien järjestämien jatkossakin.

Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismallit kumppanuuskoulujen kanssa

YES keskuksen kumppanuuskouluina toimivat Karhulan lukio Kotkassa ja Huutjärven yhtenäiskoulu Pyhtäällä. Karhulan lukion ja YES –keskuksen yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseksi oli suunniteltu kestävään kehitykseen liittyvä messutapahtuma ja matkailuyrittäjyyteen liittyvä projekti. Huutjärven koulun ja YES –keskuksen yrittäjyyskasvatuksen toiminnasta oli kirjattu projektihakemukseen NY Mini Camp ja NY 24h leiri. Karhulan lukion osalta molemmat suunnitellut yrittäjyyskasvatus tapahtumat toteutuivat YES –keskus projektin aikana onnistuneesti. Matkailuyrittäjyysprojektin lukio toteutti itsenäisesti hämeenlinnalaisen yhteistyökoulun kanssa. Huutjärven koulussa toteutettiin Nuori Yrittäjyys ohjelmista yhtenäiskouluun paremmin sopiva NY6h –leiri NY Mini Campin sijaan ja järjestettiin yrittäjyyskasvatuksen teemapäivä sekä tietokonepelien suunnittelukilpailu YES –keskus projektin aikana. Sen sijaan NY24h-leiriä ei toteutettu, koska em. ohjelma on II-asteen NY-ohjelma eikä sovellu perusasteelle.

Kumppanuuskoulu, Karhulan lukio: Elämän valinnat – messut, teemana Kestävä kehitys ja elävä Itämeri ja matkailuyrittäjyys -projekti

Karhulan lukio ja paikallista yrittäjistä koostuva ELNA-ryhmä, johon YES –keskuksen projektipäällikkö kuului, järjesti yhteistyössä opiskelijoita, opettajia, alueen yrittäjiä ja yleisöä palvelevan kaksipäiväisen yrittäjyyskasvatusta tukevan messutapahtuman keväällä 2009. Messutapahtuman ohjelmassa oli mm. yleisö- ja opettaja/opiskelijaluennot, ympäristöasiantuntijoiden paneelikeskustelu aiheesta ilmastonmuutos ja Itämeri, muotinäytös, musiikkiesitys, kirpputori ja reilunkaupan kahvi-kahvio. Messujen tuotosta osa lahjoitettiin Itämeren suojeluun Ope-raatio Maa-ohjelman kautta. Yhteistyöyritykset valittiin tapahtumaan teeman mukaan. Oppilaan tehtävänä oli

perehtyä yritykseen ja suunnitella messuständi yhteistyössä yrityksen edustajan kanssa ja osallistua markkinointiin ja myyntiin messupäivinä. Tapahtumassa oli yrityksiä mukana noin 30, lisäksi yhdistyksiä ja seuroja. YES –keskus oli suunnittelun lisäksi tapahtumajärjestelyissä mukana. YES –keskuksella oli yrittäjyyskasvatusta esittelevä ja yrittäjyyskasvatuksen materiaaleja jakava messuständillä tapahtumassa.

Karhulan lukion yrittäjyyskasvatuksen matkailuprojekti organisoitiin yhteistyössä Hämeenlinnan lukion kanssa lukuvuonna 2009-2010. Projekti toteutettiin kahdessa osassa, ensimmäinen osa Kotkassa, luonto, liikunta ja elämysmatkailu –teemalla, toinen osa Hämeenlinnassa teemana kulttuurimatkailu nuoren silmin. Ideana ja tavoitteena matkailuyrittäjyysprojektissa oli saada nuoret tiedostamaan oma asuinalueensa vetovoimamahdollisuudet matkailun ja matkailuyrittäjyyden näkökulmasta, samalla nuorille avautui mahdollisuus kuulla matkailualan yrittäjäkokemuksia ja pohtia matkailupalveluiden kehittämistä nuorten näkökulmasta.

Opiskelijoiden tehtävänä oli ensin kartoittaa seudun matkailualanyritykset ja luokitella yritykset ryhmiin palveluittain. Opiskelijat hankkivat yhteistyöyritykset opiskelijoiden ja yrittäjien kiinnostuksen mukaan molemmilta seuduilta erikseen. Lisäksi opiskelijat suunnittelivat kaksipäiväisten opintovierailujen sisällöt yhteistyössä yrittäjien kanssa. Varsinaiset opintovierailut ja matkailuyrittäjyyteen liittyvien tehtävien suorittaminen toteutettiin kotkalaisten ja hämeenlinnaisten opiskelijoiden yhteistyönä. Opiskelijat jaettiin noin 5-6 hlön sekaryhmiin suunnittelemaan seudullista matkailualan kehittämistä.

Yrittäjyystehtävässä opiskelijat ideoivat matkailupalveluiden kehittämistä nuorten näkökulmasta seudulla (esim. rakentamattoman ranta-alueen hyödyntäminen ja kehittäminen, erämökkien palvelut, toiminnallisuus, harrastusmahdollisuudet, erilaiset oheistapahtumat) Matkailualan yrittäjät kommentoivat nuorten ideoita ja esityksiä ja nuoret saivat kuulla useita alan yrittäjätarinoita molemmilla seuduilla.

Lisäksi projektiin kuului elämyksiä vierailukohteissa esim. koskenlaskua, maatilamatkailua, vierailuja kulttuurikohteissa ja perehtyminen urheiluseuran toimintaan yrittäjyysnäkökulmasta. Yrittäjyyslinjan opiskelijat osallistuivat arviointipalaveri ja laativat kirjallisen raportin oppimisprojektista saadakseen opintosuorituksesta yhden luki-on kurssin.

Kumppanuuskoulu Huutjärven yhtenäiskoulu; NY-ohjelmat käyttöön ja koulun omat yrittäjyyskasvatuspäivät ja –projektit

Toisen kumppanuuskoulun yrittäjyyskasvatusprojektit ovat esitelty YES –katalogeissa, Yrittäjyyspäivä: ”Hyvinvointia ja liikuntaa” katalogissa: Koulu-yritysyhteistyö, case 2 ja Tietokonepelien suunnittelu ja ideointikilpailu, katalogissa: Hyvät käytänteet, case 2.

Talvella 2010 Huutjärven yhtenäiskoussa järjestettiin YES –keskuksen kanssa yhteistyössä NY6h-leiri. Leiriin osallistui noin 60 6.-luokkalaista ja leirinvetäjinä toimivat koulun ekonomiaa valinnaisaineena opiskelevat 9.-luokkalaiset. Leiri oli ensimmäinen Huutjärven koulussa ja onnistui pääosin hyvin, mutta kehitettävää ja pohdittavaa jäi seuraavien leirien järjestämiseen liittyen.

Asiantuntijapalvelut; alueelliset yhteistyökumppanudet, kilpailutetut asiantuntijat, www.yes-keskus.fi –sivusto, YES –pääpalveluryhmien sisälle syntyneet uudet palvelut ja tuotteet

YES –keskuksen verkkosivut, toiminta- ja tapahtumakalentereineen ja vuosikelloineen olivat toimiva malli YES –keskusverkoston tiedottamisen välineenä. Myös YES –keskuksen julkaisema uutiskirje otettiin Kotkan-Haminan seudulla hyvin vastaan.

YES –keskusverkoston kilpailutetut yrittäjyyskasvatuksen asiantuntijat ja kouluttajat palvelivat alueellisia YES –keskuksia hyvin ja jatkuvalta kilpailuttamiselta vältyttiin hankkeen loppupuolella. Asiantuntija- ja kouluttajakilpailutus olisi voitu toteuttaa jo hankkeen alussa.

Vapaamuotoinen kpl muista tuloksista, joita projekti-päällikkö ja YES –tiimi ovat hankkeen aikana mielestään tässä hankkeessa alueella saavuttaneet

Yrittäjyyskasvatus kiinnostunut on lisääntynyt seudullamme selvästi. YES –keskus toiminnan aikana Vehkalahden yhtenäiskoulu ja Pappilansalmen yläkoulu ottivat valinnaisainetarjottimelleen yrittäjyyden/ekonomian. Valinnaisaine sai oppilaiden suuren suosion molemmissa kouluissa, Vehkalahdella aloitti syksyllä 2 x 20 oppilasta yrittäjyyden opiskelun NY –ohjelmiin pohjautuen ja Pappilansalmen yläkoulussa aloittaa 58 oppilasta yrittäjyyden opiskelun syksyllä 2010.

7. MITÄ INNOVATIIVISTA JA UUSIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ HANKE SAI AIKAAN ALUEELLANNE?

Ope-yrittäjätreffit toteutettiin YES –keskusverkoston mallin pohjalta soveltaen Kotkan-Haminan seudulle omanlaisiksi koulu-yritysyhteistyön mentorimalliksi. Luovat ope-yrittäjätreffit järjestettiin keväällä 2010. Ope-yrittäjätreffille osallistui noin 60 yrittäjää, joukossa olivat eri luovien alojen, pienkäsityöläisyrittäjien toiminnallisia ja/ tai työnäytöksiä tarjoavia verstaiteja ja muita ope-yrittäjätreffille osallistuvia yrittäjiä sekä noin 60 eri kouluasteita edustavaa opettajaa. Ope-yrittäjätreffien tavoitteena tapahtumassa oli, että eri kouluasteiden opettajia ja luovien alojen yrittäjiä ja muita yrittäjiä kootaan yhteen ideoimaan uusia, raikkaita ja konkreettisia koulu-yritysyhteistyömuotoja, jotka otetaan käyttöön esim. yrittäjyysviikolla syksyllä 2010. Uudet yhteistyöideat lähetettiin koosteenä tapahtumaan osallistuneille opettajille. Tavoitteena on, että ope-yrittäjätreffit järjestetään jatkossa vuosittain vaihtuvin teemoin. Tapahtuma sai paljon positiivista palautetta ja medianäkyvyyttä seudullamme.

YES-päivät eli YES –yrittäjyyskasvatuksen teemapäivät kouluissa toteutettiin projektin aikana mm. Huutjärven yhtenäiskoulussa teemalla Hyvinvointia ja liikuntaa. Haminan keskuskoulussa järjestettiin onnistunut Myö ja työ –teemapäivä. Kirkkojärven alakoulussa järjestettiin useampia YES-päiviä: Hamina Center –ostoskeskuksen rakentaminen ja yrittäjyyskasvatuksen iltapäivä paikallisten yrittäjien kanssa yhteistyössä, koulun oman yrittäjyyskasvatusta tukevan kirjaprojektin ”Käytiin koulua ennenkin” –kirjan julkaisutilaisuus ja yrittäjyyskasvatustapahtuma ja Kerhokeskuksen ja YES –keskuksen yhteinen yrittäjyyskasvatuksen iltapäivä alakoulun opettajille ja rehtoreille. Neuvottoman alakoulussa paikallisten yrittäjien ja YES –keskuksen yhteistyönä järjestettiin toiminnalliset business-rastit, tuotesuunnittelukilpailu ja oppilaiden muotinäytös.

Yrittäjän kanssa aamupuorolla -tapahtumat ammatillisella II-asteella käynnistettiin syksyllä 2009 yrittäjyysviikolla. Hoiva- ja palvelualojen toimipisteessä järjestettiin yrittäjät, opettajat ja oppilaat yhteiseen aamupuoropöytään. Alan yrittäjät kutsuttiin kertomaan omat yrittäjätarinansa, tilaisuudet rakennettiin vuorovaikutteiseksi, jolloin yrittäjillä, opettajilla ja oppilailla oli mahdollisuus keskustella yrittäjyyden eri teemoista.

Koulukohtaisten yrittäjyyskasvatuksen toiminta- ja opetussuunnitelmien kehittäminen muodostui alueelliseksi YES –keskuksen palveluksi. Yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelmien kehittämispalvelut toteutettiin seudullamme siten, että aktiivisesti yrittäjyyskasvatusta toteuttavissa kouluissa ryhdyttiin suunnittelemaan ja laatimaan pitempikestoisia yrittäjyyskasvatuksen koulukohtaisia toiminta-

ja opetussuunnitelmia yhteistyössä YES –keskuksen kanssa. Ammatillisen II-asteen opetussuunnitelmauudistuksen myötä ammattiopiston opettajat ja opinnonohjaajat toivoivat yrittäjyyskasvatuksen ops-malleja käyttöönsä eri puolilta Suomea. YES –keskusverkoston hyvä yhteistyö mahdollisti opetussuunnitelmien tehokkaan ja toimivan vaihtamisen ja levittämisen.

YES -aluekatalogi on yksi tapa toteuttaa koulu-yritysyhteistyötä. Katalogi, Yrittäjyystarinoita Kymenlaaksosta 2010, on yrittäjyyskasvatuksen oppimateriaali kouluille ja oppilaitoksille. Aluekatalogin tehtävänä on antaa nuorille monipuolinen ja mielenkiintoinen käsitys yrittäjistä niin työnantajina kuin oman haaveensa toteuttajina. YES-keskusverkosto julkaisi keväällä 2010 katalogi-sarjassa kolme erilaista katalogia, jossa on caseja hyvistä yrittäjyyskasvatuksen käytännöistä, koulu-yritysyhteistyöstä ja materiaaleista. Kymenlaaksossa haluttiin nostaa esille lisäksi paikallisia yrittäjätarinoita, joiden avulla luodaan nuorisoon yrittämisenuskkoa. Tavoitteena on, että alueellista YES –katalogia julkaistaan jatkossakin.

Kotkan keskuskoulun 9.-luokkalaiset haastattelivat kotkalaisia yrittäjiä heti syyslukukauden alussa. YES –keskus ehdotti yrityksiä, jotka sijaitsevat em. koulun läheisyydessä, kävelymatkan päässä. Oppilasryhmät haastattelivat viittä yrittäjää eri yrittäjyyden teemoihin liittyen ja koostivat haastattelujen pohjalta aamunavaukset. Oppilaat pitivät yrittäjyysviikolla viisi erilaista aamunavausta yrittäjyyteen liittyen ja aamunavausten yhteydessä kuultiin vielä kunkin yrittäjän mielimusiikkia.

8. HAASTEET JA ONGELMAT ALUEELLA HANKKEEN TOTEUTUKSESSA

Seudun pitkähköt yrittäjyyskasvatuksen perinteet toisaalta helpottivat yrittäjyyskasvatuksen ja YES -keskus toiminnan markkinointia, mutta toisaalta muutamat yrittäjyyskasvatuksen aktiivikoulut eivät kaivanneet YES -keskukselta kuin taloudellista tukea. Seudun yrittäjyyskasvatusta kuvaa mielestäni hyvin se, että täällä tehdään itseksen, oman koulun sisällä, eikä onnistumisista ja ideoista kerrota välttämättä muille tahoille. Tämä ”yksin yrittäminen” on osaltaan haaste. Yhdessä olisimme enemmän ja saisimme suurempia kokonaisuuksia toteutetuksi.

Lukuvuonna 2008-2009 Haminan perusopetuksen opettajat lomautettiin yhteensä kuukauden ajaksi ja lukuvuonna 2009-2010 lomautetuiksi joutuivat Pyhtään opettajat. Kuntien heikko taloudellinen tilanne hankaloitti myös sijaisten palkkaamisen opettajien yrittäjyyskasvatuksen täydennyskoulutusten ajaksi. Cursor Oy:ssä tehtiin ongelman ratkaisemista varten erillinen opettajien sijaiskulut –projekti YES –keskuksen ja Enterprising SELF –hankkeen toteuttamia yrittäjyyskasvatuksen koulutuksia ja niistä aiheutuvia sijaiskuluja varten.

Nuori Yrittäjyys ry:n NY-ohjelmia ei Kotkan-Haminan seudulla ole ollut käytössä juuri lainkaan. NY-ohjelmien markkinointi ja opettajien innostaminen ohjelmien pariin ja ohjelmien saaminen koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelmiin oli erittäin haasteellista ja aikaa vievää. YES –keskus projektin aikana NY-ohjelmia otettiin käyttöön aktiivisemmin perusopetuksen alakouluissa, yläkouluissa ja ammatillisella II-asteella. NY-ohjelmien tunnetuksi tekeminen ja opettajien kouluttaminen ohjelmien käyttöön vaatii vielä lisäpanostusta jatkossa.

Yrittäjyyskasvatus lukioissa on seudullamme suuri haaste. Karhulan lukiossa toimii yrittäjyyslinja, mutta juuri muissa lukioissa ei yrittäjyyden opettamiseen ole panostettu. Muutamia lukion opettajia saimme NY ohjelmat tutuiksi –koulutuspäivään, mutta konkreettisia toimia ei vielä toistaiseksi ole tapahtunut.

9. MÄÄRÄLLISET INDIKAATTORIT; PALJON OLI MUKANA PITKÄKESTOISESSA TOIMINNASSA OPETTAJIA JA YRITTÄJIÄ, PALJONKO TIEDOTUSTILAISUUKSISSA

Määrällisenä tavoitteena oli saada Kotkan-Haminan seudun YES-keskus toimintaan mukaan noin 50 yritystä koko projektin aikana. Muita organisaatioita (koulut, oppilaitokset, yrittäjäjärjestöt, vapaaehtoisjärjestöt) tavoitteena on saada mukaan noin 8-10 kpl, sekä varsinaisesta kohderyhmästä (opettajat, opot, rehtorit) noin 100 kpl. Vuoden 2008 tavoitteena on esitellä YES-keskusprojekti noin 15:ssa koulussa ja 5-10 yrityksessä tai yrittäjäjärjestössä.

Määrälliset tulokset 2008: Kotkan-Haminan seudun YES-keskus on järjestänyt YES-keskus infopäivän yhteensä 14 koulussa. YES-keskus infoon on osallistunut yhteensä 54 opettajaa, opoa ja rehtoria. YES-keskus on tiedottanut toiminnastaan alueen sivistystoimia ja kaikkia perusasteen ja II-asteen kouluja sähköpostitse sekä lähettämällä kaikkiin em. kouluihin YES-keskuksen perusesitteen postitse. YES-keskus projektia on esitelty Haminan yrittäjien hallituksen syyskokouksessa, jossa oli läsnä yrittäjiä viidestä eri yrityksestä. Haminan yrittäjien jäsenpostituksen yhteydessä lähetettiin YES-keskuksen perusesite noin 300 yrittäjälle. YES-keskus on tiedottanut toiminnastaan Kotkan, Pyhtään, Virojoki-Miehikkälän seudun yrittäjiä yrittäjäjärjestön kautta sähköpostitse. YES-keskusinfo on pidetty yhdelle 4H-järjestön edustajalle. YES-keskus on järjestänyt opettajille kaksi yritysvierailua syksyn 2008 aikana. Yritysvierailuihin osallistui yhteensä 30 opettajaa. Nuori Yrittäjyys ry:n, YES-keskuksen ja Karhulan lukion yhteistyössä järjestämään NY24h leirin ohjaajakoulutukseen osallistui yhteensä 13 henkilöä. NY-messuille osallistui Kotkan-Haminan seudulta kaksi NY-yritystä ja viisi opettajaa. YES-keskuksen järjestämistä tapahtumista laadittiin tiedotteita yhteistyössä Cursorin markkinointiosaston kanssa. YES-keskuksen toiminnasta ja/tai YES-keskuksen ja muiden yhteistyötahojen kanssa järjestämistä tapahtumista oli syksyn 2008 aikana seitsemän artikkelia tai lehtijuttua paikallisissa lehdissä.

Määrälliset tavoitteet edellisten (2008) lisäksi 2009: YES -keskuksille on asetettu Nuori Yrittäjyys ry:n taholta paikakuntakohtaiset suuntaa-antavat määrälliset tavoitteet lukuvuodelle 2009-2010. NY24h-leiri 100 oppilasta, Vuosi yrittäjänä-ohjelma 100 oppilasta, NY6h-leiri 60 oppilasta, NY Oma Talous 60 oppilasta.

Määrälliset tulokset 2009: Kotkan-Haminan seudun YES-keskuksen yrittäjyyskasvatustoiminnassa on ollut mukana kouluja ja oppilaitoksia 22 kpl ja opettajia noin 108. YES-keskuksen ja oppilaitos/koulu-yritys yhteistyössä on ollut

mukana yli 70 yritystä. Lisäksi toiminnassa on ollut mukana muista tahoista: Kotkan kaupunki, Kotkan seudun yrittäjänaiset, Haminan kaupunki/kaupungin museo ja paikallisia liikunta- ja urheiluseuroja sekä 14 seudun päiväkotia ja esikoulua. Koulutuspäiviä on järjestetty 10 kpl ja opintomatkoja 6 kpl. Koulukohtaisia y-päiviä on järjestetty 6 kpl. Nuori Yrittäjyys ry:n taholta paikkakuntakohtaiset suuntaa-antavat tavoitteet lukuvuodelle 2009-2010 ovat 2009 vuoden 2010 alkuvuoden osalta toteutuneet seuraavasti: NY24h -leiri n. 25 oppilasta, Vuosi Yrittäjänä -ohjelma n. 40 oppilasta, NY6h -leiri n. 90 oppilasta, NY Oma Talous n. 35 oppilasta.

2009-2010

Määrälliset tulokset NY-ohjelmiin osallistuneiden oppilaiden osalta: NY24h-leiri: 54 oppilasta, Vuosi yrittäjänä-ohjelma: 40 oppilasta (yhteensä 8 NY-yritystä) NY6h-leiri: 180 oppilasta, NY Oma Talous: 37 oppilasta. Lisäksi NY Minä+sinä=Me: 218 oppilasta.

NY-koulutuksiin osallistuneiden opettajien osalta: NY24h-leiri valmennukseen osallistui 30 opettajaa, Vuosi Yrittäjänä ohjelma -koulutukseen osallistui 30 opettajaa, NY6h leiri -koulutukseen osallistui 40 opettajaa, Oma Talous ohjelmakoulutukseen 20 opettajaa, Mini Camp -koulutukseen 17 opettajaa ja Minä+sinä=Me ohjelmakoulutukseen 36 opettajaa.

Määrälliset tulokset: uusia opettajia YES -keskuksen palvelujen ja toiminnan pariin kevätlukukaudella 46 opettajaa ja uusia yrityksiä pitkäkestoisempaan yrittäjyyskasvatustoimintaan 12.

- Opettajia, opinnonohjaajia ja rehtoreita oli Kotkan-Haminan seudun YES -keskus toiminnassa mukana 208 projektin aikana.
- Yrittäjiä/yrityksiä oli noin 80 YES -keskus toiminnassa mukana projektin aikana. Tiedotustilaisuudet keräsivät kohderyhmistä keskimäärin noin 20-25 osallistujaa/tilaisuus. Koulukohtaisia pienempiä infotilaisuuksia järjestettiin kymmeniä koko projektin aikana.

10. PROJEKTIN RAHOITUS

YES -keskus toiminnan budjetti oli kokonaisuudessaan Kotkan-Haminan seudulla oikein mitoitettu. Projekti käynnistyi neljä kuukautta suunniteltua myöhemmin, osittain tämän vuoksi budjetissa jäi rahaa jäljelle. Lukuvuosi 2008-2009 oli YES -keskus toiminnan käynnistämistä, tiedottamista ja suunnittelua ja lukuvuosi 2009-2010 oli todellista YES -keskus toimintaa. Kehittämishankkeeksi YES -keskus projekti oli varsin lyhyt, kolmas vuosi olisi auttanut toiminnan vakiinnuttamisessa osaksi kuntien normaalia yrittäjyyskasvatustoimintaa.

Rahaa kului noin 155 000 ja jäänee jäljelle arviolta noin 20 000 euroa. Henkilöstömenoihin oli budjetoitu reilusti suhteessa projektipääallikön palkkaan eli henkilöstökustannuksista jää rahaa noin 13 000 euroa. Palvelujen ostoihin jää myös rahan arviolta noin 7-8000 euroa. Matkat ja muihin kustannuksiin jää molempiin noin 500-1000 euroa. Aineet, tarvikkeet ja tavarat kohtaan olisi voitu budjetoida 1000 euroa enemmän K-H seudulla.

11. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT ALUEELLA

Kotkan-Haminan seudun elinkeinoelämän rakenteen muutokset edellyttävät panostusta yrittäjyyden lisäämiseksi ja seudun yrittäjyysilmaston muuttamista positiivisemmaksi yrittäjyyttä kohtaan. Yrittäjyyskasvatuksella voidaan vaikuttaa yrittäjyysilmaston muuttamiseen pitkällä tähtäimellä, sen vuoksi yrittäjyyskasvatus on otettu osaksi Kotkan-Haminan seudun elinkeinostrategiaa sekä Cursorin strategiaa. Pitkällä aikavälillä yrittäjyyskasvatuksella on korrelaatio yrittäjyyden lisääntymiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. YES -keskus toimintaa pyritään vakiinnuttamaan Kotkan-Haminan seudulla. Kuntien heikon talouden vuoksi, YES -keskus toiminee jatkossa Kotkan-Haminan seudulla edelleen osin projektirahoituksen turvin. Lukuvuoden 2010-2011 ajaksi on haettu rahoitusta ELY -keskukselta ja Cursor Oy:ltä. Kymenlaakson YES -keskus toiminnan vakiinnuttamisen on suunniteltu jatkossa etenevän siten, että tulevina vuosina toimintaa rahoitetaan ESR rahoituksen avulla yhä vähemmän ja tavoitteena on, että kunnat, kehittämissyhtiöt, oppilaitokset (ammattiopistot ja ammattikorkeakoulu), yrittäjäjärjestöt, seudun yritykset ja pankit panostavat YES keskus toimintaan ja näkevät yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyteen kannustamisessa kaikkien tulevaisuuden hyödyn.

Uuden projektin keskeisenä tavoitteena on seudun opettajien yrittäjyyskasvatusosaamisen lisääminen ja levittäminen sekä koulukohtaisten yrittäjyyskasvatusopetussuunnitelmien tuottaminen. Tavoitteisiin päästään koulutusten, opintomatkojen, verkostoitumisen ja parhaiden käytäntöjen levittämisen avulla. Tulevaisuuden koulussa toimintakulttuurilta vaaditaan joustavuutta, riskinottokykyä, luovuutta, innovatiivisuutta sekä yhteistyö- ja suunnittelukykyä. Projektin tavoitteena on koulutusten ja koulukohtaisten yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelmien kautta tukea koulujen toimintakulttuurin oppimisympäristöjen muuttamista yrittäjämäiseksi, joka pitää sisällään edellä mainitut ominaisuudet.

YES -keskusverkosto kehittää ja ottaa käyttöön yrittäjyyskasvatuksen koulutusmallin, jossa on eritasoista ja -sisällöistä yrittäjyyskasvatuksen koulutusta opettajille, oppi-

laanohjaajille, rehtoreille, virkamiehille ja yrittäjille. Lisäksi järjestettävien koulutusten sisällöt nousevat alueellisista koulutustarpeista.

YES -oppimateriaalikatologeja tuotetaan noin 2 x vuodessa. Näiden avulla jaetaan mm. parhaita käytänteitä ja koulu-yritysyhteistyön malleja eri puolilta Suomea. Alueellista YES –katalogia julkaistaan mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan myös jatkossa.

YES -keskusverkosto kokoaa ja levittää yrittäjyyskasvatuksen toiminta- ja opetussuunnitelmia eri kouluasteille. Lisäksi YES -keskus ja SELF -hanke auttavat alueellisten koulukohtaisten yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelmien tuottamisessa ja toteuttamisessa valtakunnallisten opetussuunnitelmien vaatimalle tasolle.

Kouluyritysyhteistyötä toteutetaan mm. ope-yrittäjätrefien muodossa. Tavoitteena on pilotoida seudullamme YES-koulukummit –toimintamalli. Kummit ovat paikallisia, aktiivisia yrittäjiä, jotka ovat kiinnostuneista yhteiskunnan kehittämisestä. Muita koulu-yritysyhteistyömuotoja kehitetään projektin aikana edelleen, kuten yrittäjien kouluvierailuja eri oppiaineiden tunneille, opettajien ja oppilaiden yritysvierailuja, koululaisten TET- jaksojen uudistamista vastamaan enemmän yrittäjämäistä työtettä ja todellista työelämän tuntemusta lisääväksi.

YES keskuksat toimivat Nuori Yrittäjyys ry:n (NY) aluetoimistoina. NY -ohjelmien levittäminen ja opettajien perehdyttäminen ohjelmien käyttöön ottamisessa on YES keskuksen yksi keskeinen tehtävä oppilaitoksessa. Nuori Yrittäjyys ry:n Polku –hankkeen aikana on luotu uudet ohjelmat alakoulujen yrittäjyyskasvatukseen tarpeisiin, jolloin NY –ohjelmat kattavat koulutuksen tasot esiopetuksesta korkea-asteelle asti. Uudet alakouluohjelmat pyritään saamaan käyttöön kattavasti alueen kouluissa seudullamme ja lisäämään nykyisten ohjelmien käyttöä yläkouluissa ja toisella asteella.

12. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT HANKKEESSA

YES –keskusverkosto on yrittäjyyskasvatukseen toteuttamiseen erinomainen malli. YES –keskuksen peruspalvelut ovat selkeät ja kaikkialla samat. Tämä luo kuvan hyvin organisoidusta ja tuotteistetusta toimintatavasta.

YES-keskus projektipäälliköt, eri puolilla Suomea, toimivat toistensa tukena, suunnittelukumppaneina ja ideapankkeina. Yhteiset verkoston kehittämisspäivät ja tiimityöskentely mahdollistivat hedelmällisen yhteistyön ja konkreettisen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen. Eri alueiden projektipäälliköiden erikoisosaaminen ja alueiden erilaisuus tarjosivat osaamisenkehittämistä ja jakamista

alueiden kesken. Jos projekti jatkuisi ja samat projektipäälliköt jatkaisivat YES –keskus työssä, yhteistyö olisi entistä antoisampaa. Nyt tunnemme toisemme ja toistemme vahvuudet jo hyvin ja tämän hyödyntäminen esim. alueellisten koulutusten järjestämisessä olisi arvokasta apua ja vaihtelua.

YES –keskusverkostosta ei ollut hankkeen aikana haittaa – päinvastoin!

13. YHTEENVETO; MIKÄ OLI ONNISTUNUT, MITÄ TEKISI TOISIN?

YES –keskus kehittämisprojektina oli kestoltaan liian lyhyt (2 vuotta). Projekti toimi lisäksi aktiivisimmin koulujen lukuvuosien aikana, joka tavallaan lyhensi projektin tehokasta toiminta-aikaan lukuvuosien pituiseksi. YES –keskus kehittämisprojekti olisi voinut kestää kolme vuotta, jolloin kolmas vuosi olisi ollut tehokasta aikaa toiminnan vakiinnuttamisen kannalta. Nyt projektin ensimmäinen vuosi kului osittain projektin ja toiminnan käynnistämässä ja markkinoinnissa ja toinen vuosi tehokkaassa palvelujen toteuttamisessa ja kolmas vuosi olisi toiminnan vakiinnuttamisen ja siihen vaadittavan rahoituksen järjestämisen kannalta erittäin tärkeä.

Jos nyt aloittaisin projektipäällikkönä toteuttaisin projektin käynnistyessä yrittäjyyskasvatukseen toteuttamiseen ja yrittäjyyskasvatukseen koulutustarpeeseen liittyvän kartoituksen kaikissa seudun perusopetuksen kouluissa ja II-asteen oppilaitoksissa.

Valitsisin alueelliseen YES –tiimiin opettajia ja yrittäjiä, jotka ovat aidosti kiinnostuneita nuorista, yrittäjyyskasvatuksesta ja sen kehittämisestä sekä yrittäjyydestä. Kumppanuuskoulu valitsisin toisella tavalla...

14. LOPPUKOMMENTTI, PÄIVÄYS, PAIKKA JA KIRJOITTAJAN LOPPUSIGNEERAUS

Usein sitä tulee toimineeksi tottumusten ja vanhojen kaavojen mukaan. Mitäpä jos kokeilisikin tehdä asioita ihan toisinpäin? Maailma on täynnä vaihtoehtoja, kun vain riittäisi tunnetta, taitoa, tietoakin ja ennen kaikkea rohkeutta ja uskallusta kokeilla – heittäytyä! Ripaus hulluutta on hyväksi! Riko rutiineja! Tee jotain, mikä on mahdotonta. Tulevaisuudessa on toivoa!

*Haminassa, työhuoneen sohvalla, juhannusta odotellen
22.6.2010 klo 18.30*

Maarit Koverola

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET –HANKE

SATAKUNNAN LOPPURAPORTTI

1. YES –ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Aluekeskus: Satakunnan YES-keskus
Hallinnoija: Porin Seudun Kehittämiskeskus POSEK Oy,
Tiedepuisto 4, 28600 Pori
Y-tunnus: 0810799-6

Projektipäällikkö: Jenni Rajahalme

YES- aluetiimin jäsenet:

- Ahlman Satu POSEK Oy
- Kivinen Markku Satakunnan Yrittäjät
- Knuuttila Antti-Vesa Porin Lyseo
- Kokkila Antti Yrityspalvelu Enter
- Kujansuu Juha Ulvilan lukio
- Lepistö Jaana OKL
- Matala-Aho Jarmo TAT
- Niemi Jari-Pekka POSEK
- Nurmi Cimmo SAMK
- Nurmi Heikki RSK (Rauman Seudun Kehitys)
- Rajahalme Jenni POSEK
- Rajamäki Marko PSKK (Pohjois-satakunnan kehittämiskeskus)
- Hietala Kari POSEK/ KV- yrittäjyysohanke
- Wallin Eeva Winnova

Kirjanpitoaineiston säilytys: Porin Seudun Kehittämiskeskus POSEK Oy

2. SATAKUNNAN YES- KESKUKSEN LÄHTÖKOHTA SYKSYLLÄ 2008

Satakunnan YES- keskuksen osa-aikaisena (80h/kk) projektipäällikkönä aloitti Jenni Rajahalme. Keskusta hallinnoi Porin Seudun Kehittämiskeskus POSEK Oy. Satakunnan ja Kokkolan YES –keskusten toiminta on ollut mallina muille hankkeen puitteissa perustetuille YES –keskuksille. Satakunnan YES- keskus oli perustettu 2005. Pääkohderyhmänä olivat olleet tuolloin perusasteen yläkoulut ja lukiot. Opettajat alueella olivat tottuneet saamaan käytännönläheisiä, kouluille räätälöityjä yrittäjyyskasvatuksen koulutuksia ja tapahtumia. Tätä hanketta aloitettaessa tästä oli apua, koska toiminta pystyttiin aloittamaan heti vanhan mallin pohjalta. YES –keskuksessa oli seurattu kaikkien kuntien yrittäjyyskasvatustoimintaa kolme vuotta, joten hankkeen alussa tiedettiin hyvin mihin suuntaan toimintaa kannattaa kehittää.

Hankkeen alussa Satakunnassa oli yksi yrittäjyyspainotteinen luokka, Porin Lyseon koulu. Muissa yläkouluissa toimintaa oli satunnaisesti. Toiminta koostui lähinnä yritysvierailuista tai yhteisistä toimintapäivistä yrittäjien kanssa. Hankkeen alussa yläkouluissa löytyi kiinnostusta toiminnan kasvattamiseen, erityisesti Rauman seudulla. Toisen asteen oppilaitoksissa paine yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen oli kovempi kuin perusasteella. Tämä näkyi opettajien kasvavana kiinnostuksena YES –keskuksen palveluiden käyttöön. Vaikka osa opettajista toteutti yrittäjyyskasvatusta, oli verkostoituminen pientä ottaen huomioon alueen koon.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

2008

Hankkeen alkuaika suunniteltiin tulevaa toimintaa ja kartoitettiin yrittäjyyskasvatuksen alueelliset toimijat ja sidosryhmät; opettajat, elinkeinoelämän edustajat, oppilaitokset ja yritykset. Projektipäälliköiden koulutukset aloitettiin elokuussa. Myös maakunnallinen YES-tiimi kokoontui ensimmäisen kerran elokuussa. Satakunnan YES-keskuksen kumppanuuskouluina toimivat Porin Lyseo, Porin Palvelupisto (muuttui 1.1.2010 Winnovaksi) sekä Ulvilan lukio.

Varsinainen toiminta käynnistyi loppusyksystä 2008. Tavoitteenamme oli tarjota mahdollisimman käytännönläheisiä palveluita opettajille helposti ja nopeasti. Toiminta aloitettiin YES –keskuksen tiedottamisella suoraan satakuntalaisiin kouluihin rehtoreille ja opettajille YES- keskuksen tarjoamista palveluista. Viestintä tapahtui sähköpostitse, puhelimitse ja projektipäällikön henkilökohtaisilla käynneillä. Tiedotuksessa ja tapahtumien järjestelyissä tehtiin

tiivistä yhteistyötä TATin alueellisen koulucoachin kanssa. Käytössä toiminnan ohjaamisessa oli maakunnallinen toimintakalenteri. Ensimmäiset tarjottavat palvelut olivat:

- YES-infot kouluissa yhdessä yrittäjien/ja tai TATin kanssa
- YES-päivät (räätälöitiin jokaiselle koululle erikseen, esim. bisnesrastit, yrittäjyysleirit)
- Opettajien koulutukset (Räätälöitiin tarpeen mukaan)
- Nuori Yrittäjyys ry:n aluetoimistopalvelut

Syksyn 2008 aikana järjestettiin 17 erilaista YES- päivää/ infoa/koulutusta alueen yläkouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa. Suurin tapahtuma alueellisesti vuonna 2008 oli alueelliset NY-messut Rauman lukiolla, johon osallistui yli 1000 messuvierasta. Loppuvuodesta aloitettiin myös valmistelut valtakunnallisia NY- messuja varten, jotka pidettiin helmikuussa 2009 Porissa.

2009

Valtakunnalliset NY-messut helmikuussa 2009 Porissa nostivat Satakunnan yrittäjyyskasvatuksen profiilia. Onnistunut tapahtuma sai paljon positiivista kiitosta ja samalla vaikutti yrittäjyyskasvatuksen vetovoimaisuuteen alueella. Nuori Yrittäjyys ry:n yrittäjyysopinto-ohjelmien suosio kasvoi varsinkin toisella asteella. Porin NY-messuihin osallistui yli 1500 messuvierasta, 300 NY-yritystä ja 100 heidän opettajaa.

Kansallisen yrittäjyyskasvatuksen alkukartoitus tehtiin satakunnassa helmi-maaliskuussa. Kartoituksen pääkohtina alueellisesta tilanteestamme todettiin seuraavaa:

- Koulutustilaisuuksia ja yhteisiä kokoontumisia kaivattiin lisää
- Opetussuunnitelmatyöhön opettajat 71% ovat kokeneet saaneensa riittävästi tukea opetustoimelta
- Rehtoreiden vastaukset yrittäjyyskasvatuksen yhteistyöstä opettajien kesken jakaantuvat tasan (50 % toimintaa on ja 50 % toimintaa ei ole).
- Kriittisyys: Yrittäjyyskasvatuksen asema ei ole vielä vakiintunut kunnassa ja oppilaitoksissa. Reilut puolet opettajista (56 %) arvioi tilanteen kuitenkin myönteiseksi. Satakunnan alueella vallitsee suuri epä tietoisuus yrittäjyyskasvatusstrategian osalta, koska 78 % opettajista ei tiedä asiasta.
- 22% koki YES- keskuksen koulu-yritysyhteistyöpalvelut hyödyllisiksi ja 17% yhteistyön projektipäällikön kanssa.
- Yli puolet saanut YES- keskukselta tukea, yksi vastajista ei tuntenut

Keväällä 2009 tehostettiin alueellista viestintää erityisesti NY ohjelmien mutta myös muiden peruspalveluiden osalta alueen yläkouluihin ja toisen asteen oppilaitoksiin.

Opettajat halusivat palveluista eniten käyttää NY:n opinto-ohjelmia, jotka ovat pitkälle tuotteistettuja. Tehostettu viestintä näkyi erityisesti Vuosi Yrittäjänä opinto-ohjelman opettajakoulutusmäärissä sekä NY 24h-leireissä. Vuonna 2009 Vuosi Yrittäjänä opettajakoulukseen osallistui oli kaksi opettajaa ja vuonna 2010 jo 19 opettajaa.

Kevään ja syksyn aikana 2009 YES- keskuksissa saatiin palvelukokonaisuudet kuntoon ja tämä selkeytti ja helpotti viestintää. YES- keskusten nettisivuilta oli nähtävissä satakunnan tapahtumat ja koulutukset ympäri vuoden. Myös asiantuntijapalvelumme tehostuivat kansallisen yrittäjyyskasvatuksen kilpailutuksen myötä. Opettajat ottivat yhä enemmän yhteyttä YES –keskukseen. Uudet palvelukokonaisuudet olivat:

- Opettajien koulutus
- OPS kehittämispalvelut
- Koulu- ja yritysyritysyhteistyöpalvelut
- Materiaalit
- Nuori Yrittäjyys ry:n aluetoimisto palvelut

Syksy 2009 käynnistyi yrittäjäviikon tapahtumilla ja laajoilla materiaali-lähetyksillä. YES-BOXit lähetettiin kaikkiin yläkouluihin ja lukioihin (35 oppilaitosta). Ope- yrittäjä treffitapahtumat kokosi yhteen 90 alueemme yrittäjää ja opettajaa. Opettajakoulutuksia järjestettiin kaksi syksyn aikana, joihin osallistui yhteensä 22 opettajaa.

Alueelliset NY messut 2009 järjestettiin Kankaanpäässä yhteistyössä Sataedun Kankaanpään yksikön kanssa. Messutapahtuma on kasvanut hankkeen aikana. Se koetaan erinomaiseksi oppimistapahtumaksi järjestävälle organisaatiolle sekä osallistuville NY-yrityksille ja heidän opettajilleen. Vuoden 2010 messut ovat Ulvilan Lukiossa.

Yrittäjyyskasvatuksen strategiatyö aloitettiin syksyllä 2009. Tavoitteenamme oli luoda satakuntaan kokonaisvaltainen maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen strategia josta johdetaan oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma. Strategiaan kuvataan varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja toimenpiteet. Strategiaprosessiin osallistui Porin seudun, Rauman seudun ja Pohjois-Satakunnan alueiden opettajia, rehtoreita, yrittäjyyskasvatuksen vastuhenkilöitä, asiantuntijoita sekä elinkeinoelämän edustajia.

2010

Vuosi 2010 käynnistyi strategiapainotteisesti. Mukana strategiatyössä oli ennätyselliset 40 opettajaa ja 20 yrittäjyyden asiantuntijaa eri sidosryhmistä. Strategia valmennuspäiviä järjestettiin kevään aikana 12. Strategialle koottiin oma tiiminsä, joka kokoontui kaksi kertaa kevään aikana. Strategian johtotiimin jäsenet:

- Kokkila Antti, Enter (puheenjohtaja)
- Tukiainen Petri, Villinikkarit Oy
- Niemi Jari-Pekka, POSEK
- Ahlman Satu, POSEK, YES- keskusverkosto
- Nurmi Cimmo, SAMK
- Arenius Pia, Yliopistokeskus
- Nurmi Heikki, RSK
- Javanainen Päivi, Pohjanlinnan koulu
- Suominen Anne, Satakunnan Yrittäjät
- Vuori Veli-Matti, Sataedu
- Kerminen Aki, Porin Lyseo
- Leinonen Jari, Porin Kaupunki
- Lepistö Jaana, OKL
- Sundell Juhani, ELY-keskus
- Matala-Aho Jarmo, TAT
- Hietala Kari, POSEK KV-hanke
- Sairanen Esa, Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskus
- Harju Ari, Ulvilan Lukio
- Lakaniemi Vesa, Rauman Kaupunki,
- Kempainen Tia, Satakuntaliitto
- Vasama Juha, Winnova
- Rajahalme Jenni, POSEK, YES-keskus

Strategiatyö tulee jatkumaan vuoden 2010 loppuun saakka. Elokuussa 2010 kaikki prosessissa mukana olevat opettajat, elinkeinoelämän edustajat, sivistystoimenjohtajat ja rehtorit tapaavat yhteisessä maakunnallisessa päivässä. Maakuntaohjelmaan (2011-2014) kirjattiin toimenpiteenä maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen strategian toteuttaminen alueella.

Kevään 2010 aikana järjestettiin NY:n Vuosi Yrittäjänä koulutus, johon osallistui 17 opettajaa. YES- keskusten katalogit ilmestyivät huhtikuussa ja case mallit saivat opettajia innostumaan oman toiminnan kehittämisestä. Koulu-yritysyritysyhteistyö mallit herättivät eniten kiinnostusta. Pohjanlinnan koulussa pidettiin kesäkuussa Bisnesras-ti-päivä, jossa mukana oli 28 yritystä.

4. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Satakunnan YES- keskus teki hankkeen aikana yhteistyötä kaikkien YES –keskusten kanssa. Yhteistyö oli kokemusten vaihtoa, yhteistä suunnittelua ja yhteisiä tapahtumia.

Maaliskuussa 2009 Varsinais-Suomen YES –keskus järjesti Yrittäjyyden Ytimessä III-laivaseminaarin, johon osallistui Satakunnasta viisi opettajaa. Satakunnan YES –keskuksen projektipäällikkö kävi pitämässä elokuussa 2009 Etelä-Pohjanmaan YES- keskuksessa Sedun opettajille NY:n Minicamp opinto-ohjelmakoulutuksen. Satakunnan projektipäällikkö oli NY toimitsijana Pirkanmaan NY messuilla helmikuussa 2010 ja Pirkanmaan YES –keskuksen projektipäällikkö Satakunnan NY messuilla joulukuussa 2009.

Satakunnan ja Mäntsälän yrittäjyysluokkien opettajat aloitivat yhteistyön suunnittelun keväällä 2009. He kokoontuivat yhteen erilaisissa yrittäjyyskasvatuksen tapahtumissa mm. Sedu-Seminaarissa ja NY-messuilla. Porin Lyseon yrittäjyyden opettajat olivat kouluttamassa Keski-Uudenmaan ja Varsinais-Suomen YES-keskusten tilaisuuksissa.

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Satakunnan YES- keskuksen viestintäkanavat hankkeen aikana olivat sähköposti, www-sivustot sekä projektipäällikön henk.koht. tapaamiset yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien kanssa. Viestinnän tavoitteena oli YES-keskuksen palveluiden tunnettuuden lisääminen alueen opettajien keskuudessa sekä yhteistyön vahvistaminen eri sidosryhmien kanssa.

Viestinnässä Satakunnan YES- keskus teki yhteistyötä alueen sivistystoimien, Satakunnan Yrittäjien (aluejärjestön ja paikallisyhdistysten kanssa), Porin Seudun Kehittämiskeskuksen, Rauman Seudun Kehityksen ja Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskuksen, TATin, Sataedun ja Winnovan kanssa.

Satakunnan YES- keskus tiedotti aktiivisesti toiminnasta (koulutukset, tapahtumat yms) satakuntalaisille opettajille ja rehtoreille.

Alueelliset tiedotukset opettajille:

2008

Palvelutiedotukset , Rauman alueelliset NY-messut, Porin valtakunnalliset NY –messut, Yrittäjyyskasvatuksen koulutukset

2009

Porin valtakunnalliset NY –messut, yrittäjyyskasvatuksen seminaarit ja koulutukset, OPE –yrittäjä treffit, Kankaanpään alueelliset NY –messut

2010

Maakunnallinen strategiatyö, yrittäjyyskasvatuksen seminaarit ja koulutukset, YES-keskus päivä Finlandiatalolla, Valtakunnalliset NY –messut Turussa

Kaikista tapahtumista tiedotettiin aktiivisesti mediaan. Satakunnan YES- keskuksen toiminnasta julkaistut artikkelit:

Sydän Satakunta - syyskuu 2008

Satakunnan Kansa – elokuu 2008

Ulvilan Seutu – elokuu 2008

Satakunnan Yrittäjät lehti – elokuu 2008

Länsi-Suomi – marraskuu 2008

Länsi-Suomi – marraskuu 2008

Satakunnan Kansa – helmikuu 2009

Satakunnan Yrittäjät lehti – helmikuu 2009

Kankaanpään Seutu – syyskuu 2009

Pohjois- Satakunta – syyskuu 2009

Satakunnan Yrittäjät lehti – syyskuu 2009

Horisontti – lokakuu 2009

Ulvilan Seutu – tammikuu 2010

Satakunnan Yrittäjät lehti – helmikuu 2010

Horisontti – maaliskuu 2010

Kankaanpään Seutu – huhtikuu 2010

Karvian koululehti – huhtikuu 2010

Radio

Radio Ramona – marraskuu 2008

Radio Pori – helmikuu 2009

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA

A. YES –keskuksen maakunnallinen toimintamalli

Satakunnan YES –keskus on perustettu 2005. Nykyinen YES –keskuksen maakunnallinen toimintamalli on rakennettu Satakunnan ja Kokkolan YES –keskuksen mallin pohjalle. Satakunnan YES –keskus kehitti kansallisten linjausten mukaisesti koko ajan palvelukokonaisuuksia.

B. Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismallit kumppanuuskoulujen kanssa

Satakunnan YES –keskuksella on hankkeessa ollut kolme kumppanuuskoulua: Porin Lyseo, Porin Ammattiopisto (muuttui Winnovaksi 1.1.2010 alkaen) ja Ulvilan lukio.

Porin Lyseon koulun kehittämiskohteena oli yrittäjyyskasvatuspolun nivelvaiheiden vahvistaminen 6-luokilta yläkouluun ja yläkoulusta toisen asteen oppilaitoksiin.

Porin Lyseossa on ollut yrittäjyyspainotteinen luokka vuodesta 2004. Lyseon opettajat ja rehtori ovat olleet osallisellaan vahvasti hankkeen aikana kehittämässä maakunnallista yrittäjyyskasvatuksen strategiaa ja tätä kautta yrittäjyyskasvatuksen polkua. Lisäksi hankkeen aikana Lyseon opettajat ovat osallistuneet aktiivisesti yrittäjyyskasvatuksen koulutuksiin ja seminaareihin. Opettajat ovat myös toimineet kouluttajina koulutuksissa jakaen omaa osaamistaan ja kokemuksia kentälle. Porin Lyseolla on alueellisessa YES-tiimissä edustaja. Porin Lyseossa hyödynnettiin NY:n leiri ohjaajakoulutusta nivelvaiheen tukemisessa. Yrittäjyysluokalta valmistuneet lukiolaiset ohjasivat perusasteen yrittäjyysleirejä Lyseolla sekä muissa kouluissa. Keväällä 2010 Yrittäjyysluokan 8-luokan oppilaat valmennettiin leiriohjaajiksi alakoulun yrittäjyysleirille (leirit pidetään syksyllä 2010). Yrittäjyysluokalta valmistuneet oppilaat kävivät NY-ohjelman leiriohjaajakoulutuksen. Lisäksi Porin Lyseon kanssa rakennettiin toteuttamismalli yrittäjyyskasvatuksen esittelemisestä kansainvälisille ryhmille (YES- Katalogi 1, hyvät käytänteet s.14-15).

Porin Lyseon opettajat mukana YESin toiminnassa:

2008-2010

Koulu-yritysyhteistyö

- YES –keskuksen kautta Porin Lyseolla oli lukuvuoden 2008-2009 aikana 15 yrityskontaktia (kummit, vierailut) sekä 2009-2010 aikana 18 yrityskontaktia (kummit, vierailut)

2008-2010

Yrittäjyyskasvatuksen koulutukset, valmennukset ja seminaarit

- OKL vierailu kaikille Lyseon opettajille (lokakuu 2008)
- Alueelliset NY –messut Raumalla (joulukuu 2008)
- Valtakunnalliset NY –messut (helmikuu 2009)
- Yrittäjyyden ytimessä seminaari, 2 opettajaa (maaliskuu 2009)
- YR- luokkien tapaaminen Mäntsälässä, 3 opettajaa (huhtikuu 2009)
- Minicamp – yrittäjyysleiri (toukokuu 2009)
- Alueelliset NY –messut Kankaanpäässä (joulukuu 2009)
- Sedu –yrittäjyysseminaari Seinäjoella, 2 opettajaa (tammikuu 2010)
- Kansallinen YES- päivä Finlandiatolalla, 2 opettajaa (huhtikuu 2010)
- Valtakunnalliset NY –messut 2010, opettaja (huhtikuu 2010)
- Maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen strategian johdoryhmä, rehtori (2010)
- Maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen yläkoulun työryhmä, opettaja (2010)
- Vuosi Yrittäjänä –opinto-ohjelmassa 2008 – 2010 (3 opettajaa)
- NY 6h –leiriohjaajakoulutus 2010 (1 opettaja)

Toisen kumppanuuskoulun Porin ammattiopiston kehittämiskohteena oli Vuosi Yrittäjänä -ohjelman käynnistäminen jokaisella toimialalla. Porin ammattiopistossa oli tätä ennen kaupan alalla ja tekniikan alalla ollut kaksi NY-yritystä Vuosi Yrittäjänä opinto-ohjelmassa. Yhteistyö käynnistettiin markkinointi-infoilla NY-toiminnasta kaikille koulun oppilaille. Vuosi Yrittäjänä opinto-ohjelma tarjottiin vapaasti valittavana opintona.

Haasteena oli opettajien motivointi Vuosi Yrittäjänä opinto-ohjelman koulutuksiin. YES –keskus oli pitämässä NY-infon Porin ammattiopiston 49 opettajalle Veso- päivässä keväällä 2009. Lisäksi vaatetuspuolen opettajille pidettiin oma infotilaisuus. Vaatetuspuolella alkoi omat NY –yritykset syksyllä 2009.

Vuosi Yrittäjänä opinto-ohjelma todettiin hyväksi tavaksi toteuttaa yrittäjyyskasvatusta Porin ammattiopistossa. Koettiin kuitenkin, että NY24h- yrittäjyysleiri pakollisena opintona kaikille opiskelijoille, voisi madaltaa opiskelijoiden kynnystä hakeutua vapaasti valittavalle Vuosi Yrittäjänä opinto-jaksolle. 2009 Porin ammattiopisto lisäsi Vuosi Yrittäjänä- opinto –ohjelman lisäksi NY 24 h –leirin opetussuunnitelmaan. Ensimmäinen NY24h –leiri pidettiin joulukuussa 120 opiskelijalle. Porin ammattiopisto siirtyi koulutus konserni Winnovaan 1.1.2010. Koko hankkeen ajan Porin ammattiopiston yrittäjyyskasvatuksesta vastaavat opettajat ovat osallistuneet NY –messutapahtumiin ja opettajien kokoontumisiin. Porin ammattiopistolla on edustaja alueellisessa YES –tiimissä. Toisessa isossa toisen asteen koulutus konserni Sataedussa hyödynnettiin

samanlaista mallia viestinnässä opettajille ja opiskelijoille. Tuloksena Sataedussa oli NY-ohjelmien opettajakoulutusten kasvu moninkertaiseksi.

Porin ammattiopiston opettajat mukana toiminnassa:

2008-2010

Yrittäjyyskasvatuksen koulutukset, valmennukset ja seminaarit

- Våra egen –messut , koulutuspäällikkö (toukokuu 2008)
- Alueelliset NY –messut Raumalla, (joulukuu 2008)
- Sedu –yrittäjyysseminaari Seinäjoella, koulutuspäällikkö (tammikuu 2010)
- Valtakunnalliset NY –messut (helmikuu 2009)
- Alueelliset NY –messut Kankaanpäässä (joulukuu 2009)
- Valtakunnalliset NY –messut 2010, 2 opettajaa (huhtikuu 2010)
- Maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen strategian johdoryhmä, rehtori (2010)
- Maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen ammatillisen asteen työryhmä, opettaja (2010)
- Vuosi Yrittäjänä –opinto-ohjelmassa 2008 – 2010 (3 opettajaa)

Kolmannen kumppanuuskoulun Ulvilan lukion kehittämis-kohteena oli NY-toiminnan kehittäminen siten, NY-yrityksissä olisi mukana myös perusasteen ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoita.

Hankkeen aikana Ulvilan lukio kehitti yrittäjyyskasvatusta Ulvilan alueella aktiivisesti sekä maakunnallisesti olemalla mukana maakunnallisessa yrittäjyyskasvatuksen strategiaprosessissa. Vuosi Yrittäjänä opinto-ohjelma on suosittu Ulvilan lukiossa, joka on näkynyt myös opiskelijoiden kasvavana kiinnostuksena NY:n leiriohjaajatoimintaan. Ulvilan lukio halusi kehittää yrittäjyyden polkua yhdessä perusasteen kanssa. Lukio järjesti 180 oppilaalle NY Minicamp- yrittäjyysleirin, opiskelijoiden toimiessa ohjaajina nuoremmilleen. Tapahtuma kokonaisuutena oli oppimistapahtuma, jonka valmisteluihin ja toteutukseen osallistui yli 40 opiskelijaa ja 4 opettajaa.

Vuosi Yrittäjänä- opinto-ohjelmaa markkinoitiin aktiivisesti hankkeen aikana Sataedun. Ulvilan toimipisteen opettajille. Ensimmäiset Sataedun, Ulvilan opettajat kävivät Vuosi Yrittäjänä –koulutuksen keväällä 2010. Yhdistelmäopiskelijat koettiin luontevaksi kohderyhmäksi yhteistyön vahvistamiselle lukion ja ammattiopiston välillä ja heille tarkoitettua markkinoitinta tehostettiin lukuvuodella 2009-2010.

Ulvilan lukio liittyi keväällä 2009 valtakunnalliseen yrittäjyyslukioiden verkostoon. He ovat ottaneet satakunnassa "veturi" aseman yrittäjyyskasvatuksen toteuttajina. Alueelliset NY –messut 2010 pidetään Ulvilassa joulukuussa 2010. Ulvilan lukiolla on edustaja Satakunnan YES-tiimissä.

Ulvilan lukion opettajat mukana YESin toiminnassa 2008-2010:

Yrittäjyyskasvatuksen koulutukset, valmennukset ja seminaarit

- Alueelliset NY –messut Raumalla (joulukuu 2008)
- Valtakunnalliset NY –messut (helmikuu 2009)
- Yrittäjyyden ytimessä seminaari, rehtori (maaliskuu 2009)
- YR- luokkien tapaaminen Mäntsälässä, 3 opettajaa (huhtikuu 2009)
- Alueelliset NY –messut Kankaanpäässä (Joulukuu 2009)
- Minicamp – yrittäjyysleiri 2010, 4 opettajaa (tammikuu 2010)
- Valtakunnalliset NY –messut 2010, 2 opettajaa (huhtikuu 2010)
- Maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen strategian johdoryhmä, rehtori (2010)
- Maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen lukion työryhmä, opettaja (2010)
- Vuosi Yrittäjänä –opinto-ohjelmassa 2008 – 2010 (2 opettajaa)

C. Asiantuntijapalvelut; alueelliset yhteistyökumppanuudet, kilpailutetut asiantuntijat, www.yes-keskus.fi –sivusto, YES –pääpalveluryhmien sisälle syntyneet uudet palvelut ja tuotteet.

Satakunnan YES –keskus teki alueellista yhteistyötä TATin ja Satakunnan Yrittäjien kanssa. Alueen kehittämiskeskukset ; Porin Seudun Kehittämiskeskus, Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskus sekä Rauman Seudun Kehitys olivat aktiivisesti toiminnassa mukana. Satakunnan YES –keskus käytti kansallisessa yrittäjyyskasvatuksen kilpailutuksessa kilpailutettuja asiantuntijapalveluita. Opettajien koulutuksessa olivat kouluttamassa Villinikkarit Oy sekä Eduwire. Maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen strategiatyön konsultoinnin tuottivat Villinikkarit Oy.

Alueella käytettiin kaikkia hankkeen aikana tuotteistettuja YES- pääpalveluita. Hankkeen aikana testattiin ja hyödynnettiin myös seuraavia tuotteita :bisnesrasteja (eri versioita), ope-yrittäjä treffit sekä yrityskummitoimintaa. Satakunnan YES –keskus hyödynsi tilaisuuksissa kaikkia YES-keskuksen tuottamia materiaaleja: YES-boxit, luovuuslaatikot ja YES-katalogit.

Satakunnassa tuotettiin case-malli Porin Lyseon kanssa yrittäjyyskasvatuksen esittelemisestä kansainvälisille ryhmille (YES- Katalogi 1, hyvät käytänteet s.14-15) .

D. vapaamuotoinen kappale muista tuloksista, joita projektipäällikkö ja YES –tiimi ovat hankkeen aikana mielestään tässä hankkeessa alueella saavuttaneet

Satakunnan YES –keskuksen tunnettuus kasvoi hankkeen aikana ja opettajien innostus palveluiden käyttöön kasvoi. Maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen strategia lisäsi opettajien motivaatiota yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen ja kehittämiseen omassa työssä. Mukana strategiatyössä oli ennätyselliset 40 opettajaa ja 20 yrittäjyyden asiantuntijaa eri sidosryhmistä. Satakunnan maakuntaohjelman 2011-2014 toimenpiteisiin on kirjattuna yrittäjyyskasvatuksen strategian toteuttaminen.

Satakuntaan perustettiin toinen yrittäjyysluokka syksyllä 2009 Raumalla, Rauman Lyseossa. Kolmas yrittäjyysluokka on suunnitelmassa perustaa 2011.

Satakunnan YES –tiimin jäsenet olivat mukana aktiivisesti toiminnan kehittämisessä. Tiimi kokoontui hankkeen aikana yhdeksän kertaa.

7. MITÄ INNOVATIIVISTA JA UUSIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ HANKE SAI AIKAAN ALUEELLANNE?

Maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen strategia laadittiin aivan uudella tavalla. Strategiatyö aloitettiin syksyllä 2009. Vaihtoehtoja prosessille oli monia. Satakunnassa päädyttiin malliin, jossa mukaan toteutukseen otettiin alueen opettajat ja elinkeinoelämän edustajat. Mukana strategiatyössä oli ennätyselliset 40 opettajaa ja 20 yrittäjyyden asiantuntijaa eri sidosryhmistä. Strategia valmennuspäiviä järjestettiin kevään 2010 aikana 12. Strategialle koottiin oma johtotiiminsä, joka kokoontui kaksi kertaa kevään aikana. Satakunnan YES-keskuksen projektipäällikkö kävi kaikkien alueen sivistystoimen johtajien kanssa henkilökohtaiset keskustelut prosessin kulusta ja tavoitteista. Strategiasta on tavoitteena saada 2010 vuoden lopussa työkalu rehtoreille ja sivistystoimenjohtajille yrittäjyyskasvatuksen toteutukseen.

8. HAASTEET JA ONGELMAT ALUEELLA HANKKEEN TOTEUTUKSESSA

Palvelukokonaisuudet ja tuotteet saatiin kuntoon 2009, joten testaus ja kehittäminen olisi tarvinnut vielä lisää aikaa. Koulutuksen järjestämisen suurin haaste oli opettajien kokemukset yrittäjyyskasvatuksesta. Opettajat alueella olivat hyvin eri tilanteissa toteuttajina. Osalla oli jo pitkän kokemuksen tuoma varmuus ja tätä kautta myös halu syventää omaa osaamistaan. Osalle taas yrittäjyyskasvatus oli täysin uusi asia ja YES-keskukselta kaivattiin hyvin paljon tukea alkuvaiheeseen. Projektipäällikön ajankäyttö oli hankkeen aikana hyvin haasteellista, jotta kaikki palveluja tarvitsevat opettajat olisivat ehtineet saada tarvitsemansa avun. Satakunnan YES –keskusta vedettiin 80h/kk ja tämä osoittautui melkein koko ajan liian pieneksi resurssiksi, 2010 kokonaisresurssiin lisättiin 90h.

Hankkeen nopea päättyminen aiheutti kysymysten tulvaa palvelujen jatkumisesta. Vaikka alueella haetaan jatkorahoitusta ja mallia pysyvärahoituksen järjestämiseen on vaara, että yrittäjyyskasvatusta ajatellaan ”projektina/hankkeena”.

9. MÄÄRÄLLISET INDIKAATTORIT; PALJON OLI MUKANA PITKÄKESTOISESSA TOIMINNASSA OPETTAJIA JA YRITTÄJIÄ, PALJONKO TIEDOTUSTILAISUUKSISSA

Hankkeen aikana pitkäkestoisessa toiminnassa (yli 6h) 83 opettajaa ja 33 yritystä.

Tiedotustilaisuuksissa (NY-infot ja YES-infot) 297 opettajaa.

10. PROJEKTIN RAHOITUS

Projektin rahoitus toimi suunnitelmien mukaan. Satakunnan osalta rahoitusta jäi käyttämättä 805,01 €.

11. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT ALUEELLA

Keväällä 2010 opettajat ottivat enemmän yhteyttä YES –keskukseen kuin koskaan aiemmin. Syksyllä 2010 Vuosi Yrittäjänä - opinto - ohjelmaan odotetaan ennätysmäärää NY-yrityksiä ja oppilaitoksia. Vuosi Yrittäjänä - opinto - ohjelmakoulutuksiin on osallistunut jo tänä vuonna 17 ja syksyllä 2010 arviolta 25 lisää. Tämä on monikymmenkertainen lukumäärä edellisvuosiin verrattuna.

Maakunnallinen strategiatyö on lisännyt kiinnostusta valmennusryhmissä olevien opettajien keskuudessa. Opettajien verkostoitumisen myötä kokemuksia on jaettu yhä enemmän. Luvialla on suunnitelmissa yrittäjyyskasvatusluokka, joka olisi kolmas satakunnassa. Yrittäjyys lisääneenä tuli valittavaksi syksyllä 2009 Uotilanrinteen peruskoulussa.

12. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT HANKKEESSA

Kansallinen YES- keskusverkosto on ollut ainoastaan positiivinen asia. Yhteiset suunnittelukokoukset ja projektipäälliköiden mahdollisuudet jakaa kokemukset/mallit on kehittänyt toimintaa vauhdilla. YES- keskusverkosto ei ole ollut raskas, jonka vuoksi se on pystynyt reagoimaan asioihin nopeasti.

13. YHTEENVETO; MIKÄ OLI ONNISTUNUT, MITÄ TEKISI TOISIN?

Kokonaisuutena Satakunnan YES –keskuksen toiminta oli hankkeen aikana onnistunutta. Tavoitteet toteutuivat ja toiminta oli laadukasta. Suurimmat haasteet olivat resurssista johtuvia. Opettajien yhteisiä tapaamisia olisi pitänyt olla vieläkin enemmän ja alueen sivistystoimenjohtajien kanssa tehtävää yhteistyötä olisi pitänyt kasvattaa. Suurimmat onnistumiset hankkeen aikana löytyvät strategiastyöstä ja NY:n opinto-ohjelmien käytön lisääntymisestä. Molemmat kokonaisuudet lisäsivät merkittävästi alueen opettajien innostusta yrittäjyyskasvatukseen.

Loppuraportin laati:

Jenni Rajahalme
Satakunnan YES –keskus
Projektipäällikkö

Porissa 26.7.2010.

YES –YRITTÄJYYSKASVATUSKESKUKSET –HANKE

VARSINAIS-SUOMEN LOPPURAPORTTI

1. YES –ALUEKESKUKSEN TIEDOT

Varsinais-Suomen YES -keskus
Varsinais-Suomen Yrittäjät ry
Projektipäällikkö Raili Selinheimo, projektiassistentti Miia Kaerala

YES –aluetiimin jäsenet:

- Henri Wibom Varsinais-Suomen Yrittäjät, puheenjohtaja
- Pekka Kallio Yrityssalo Oy
- Seppo Torikka Turun Seudun Kehittämiskeskus
- Esa Buri Vakka-Suomen seutukunta kuntayhtymä
- Karl-Henrik Stuns Länsi-Turunmaan kehittämiskeskus
- Ollipekka Hoffrèn Loimaan Seutukunnan Kehittämiskeskus
- Timo Metsä-Tokila Yrityspalvelukeskus POTKURI
- Petteri Partanen Varsinais-Suomen liitto
- Paavo Myllymäki MTK, toiminnanjohtaja Varsinais-Suomi
- Jaana Mäki-Tuominen Turun yliopisto, OKL
- Turo Numminen Nuori Yrittäjyys ry
- Jarmo Matala-aho TAT
- Kalervo Dahlström Turun ammatti-instituutti (koulukumppani)
- Heikki Vainio Elisenvaaran koulu ja lukio (koulukumppani)
- Raili Selinheimo Varsinais-Suomen YES-keskus
- Miia Kaerala Varsinais-Suomen YES-keskus
- Satu Ahlman POSEK

Hankkeen kirjanpitoaineiston säilytys: Kirjanpitoaineisto säilytetään Varsinais-Suomen Yrittäjät ry:n ja tilitoimisto Taina Niemelä Ky:n tiloissa.

2. HANKKEEN ALUEELLINEN LÄHTÖKOHTA

Vuonna 1995 lokakuussa käynnistyi Varsinais-Suomessa maakunnallinen yrittäjyyden edistämisenverkosto osana valtakunnallista Yrittäjyysvuosikymmen 1995 - 2005 -hanketta. Vuonna 2000 verkoston organisaatiot muodostivat yhteisen tahtotilan: yhteistyörakenteita luoden ja kehittämällä Varsinais-Suomi on yrittäjyyden ykkösmaakunta Suomessa vuonna 2005.

Verkostohankkeessa 2004 - 2005 yrittäjyyden edistämisenverkosto oli jaettu rahoituksesta vastaavaan toimintaverkostoon ja laajempaan yhteistyöverkostoon. Toimintaverkoston muodostivat Varsinais-Suomen liitto, Turun Seudun Kehittämiskeskus TAD Centre, Salon Seudun Kehittämiskeskus, Loimaan Seutukunnan Kehittämiskeskus, Turunmaan Seutu ry, Vakka-Suomen seutukunta, Turku Science Park Oy, Varsinais-Suomen Yrittäjät ry ja Varsinais-Suomen TE-keskus.

Verkoston tehtävä oli herättää varsinaissuomalaiset kiinnostumaan yrittäjyydestä ja oman yrityksen kehittämistä, kasvusta ja verkottumisesta. Verkoston toiminnan lopullinen kohde oli siis varsinaissuomalainen asukas. Verkosto toimi maakunnallisella tasolla, seututasolla, kuntatasolla ja yksittäisen yrityksen tai organisaation tasolla.

Verkostossa maakunnallista tasoa edustivat mm. Varsinais-Suomen liitto, Varsinais-Suomen TE-Keskus, Varsinais-Suomen Yrittäjät ry, Länsi-Suomen lääninhallitus, Turun ammattikorkeakoulu, Turun kauppatieteiden korkeakoulu, Turun yliopisto ja Åbo Akademi. Seututason verkostotoimijoita olivat mm. Turun seudun kehittämiskeskus, Salon seudun kehittämiskeskus, Loimaan seutukunnan kehittämiskeskus, Turunmaan seutu ry, Vakka-Suomen seutukunta, Turku Science Park Oy ja Uusyrityskeskukset. Kuntatasolla verkostotoimijoita olivat Varsinais-Suomen 56 kuntaa. Organisaatiotasolla verkostotoimijoita olivat kaikki alueen koulut peruskoulusta jatkokoulutukseen sekä alueen toimivat yritykset.

Yrittäjyyden ykkönen - hanke on strategian mukaisesti toteuttanut hankkeita kunta- ja seututasolla maakunnallisen elinkeinoilmaston muuttamiseksi. Yritykset ja kunnat yhteistyössä 2003 -hankkeessa 27 kuntaa laatii elinkeinostrategian yhteistyössä kunnan virkamiesten, luottamusmiesten ja yrittäjien kanssa sekä 15 kuntaa laati alustavan yrittäjyyskasvatuksen strategian yhteistyössä kunnan johtajien, luottamusmiesten, yrittäjien ja koulujen rehtorien kanssa.

PK -yritysten kehittämisohjelma valmistui vuonna 2003. Verkostohankkeessa 2004-2005 25 kuntaa laatii joko elinkeinostrategian tai yrittäjyyskasvatuksen strategian yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.

Strategiatyössä oltiin siis pitkällä ja YES hankkeelle oli selkeä tilaus strategioiden jalkauttamiseksi koulujen ja oppilaitosten käytännön toimintaan.

3. PROJEKTIN KESKEISET ALUEELLISET TOIMENPITEET

Hanke käynnistettiin keväällä 2008 maakunnallisen toiminnan suunnittelulla ja kumppanuuskoulujen hakemisella. Hankkeen toiminta alkoi varsinaisesti elokuussa 2008 Hanketta lähti vetämään V-S Yrittäjien kehittämispäällikkö Johanna Väinö, jolla on pitkä kokemus hanketyöskentelystä sekä yrittäjyyskasvatuksen strategiatyöstä ja edistamisestä maakunnassa. Hänen työparikseen projektiasistentiksi valittiin syksyllä 2008 tradenomi Kaisa Seppo. Väinö jäädessä äitiyslomalle maaliskuussa 2009 projektipäälliköksi valittiin Raili Selinheimo. Seppo jatkoi opintojaan syksyllä 2009 ja projektiasistentiksi valittiin Miia Kaerala.

Hankkeen maakunnalliseen ohjausryhmään valittiin alkuvaiheessa seutukunnan kehittämissuhteiden, maakuntaliiton sekä Nuori Yrittäjyys ry: edustajat sekä kumppanuuskoulujen kehittämistoiminnasta vastaavat. Keväällä 2009 ryhmää täydennettiin OKL:n, MTK:n ja TAT:n edustajilla.

Hankkeessa aloitettiin määrätietoinen toiminta seutukunnallisten tiimien perustamisella, maakunnallisten ja seutukunnallisten tavoitteiden asettamisella ja toimintojen käynnistämällä.

Toiminnan tehokas tiedottaminen ja yrittäjyyskasvatuksen konkreettisten palvelujen tarjoaminen maakunnan perusopetuksen kouluille ja toisen asteen oppilaitoksille sekä yrittäjien aktivoiminen koulu-yritysyhteistyöhön ovat olleet toiminnan painopistealueita.

Kumppanuuskoulujen kehittämistoiminnan aloitettiin heti kuten myös peruspalvelutoiminta: opettajien ja yrittäjien koulutus ja kontaktien haku ja laajentaminen, materiaalien jako, Nuori Yrittäjyys ry:n opinto-ohjelmista tiedottaminen ja niiden ohjaus, yrittäjyyskasvatustalouksissa auttaminen, ops:n kehittämispalvelut ja yrittäjyyspolkujen rakentaminen. Palveluvalikoimaa laajennettiin maakunnallisen ja valtakunnallisen aluebenchmarkingin myötä ja kiitosta onkin tullut hyvien käytäntöjen jakamisesta ja opetusmetodien mallintamisesta.

Kahden toimintavuoden aikana yrittäjyyskasvatuksen toimintamalleja on vakiinnutettu osaksi koulujen ja oppilaitosten normaalitoimintaa. Maakunnallisesti keskeisimpiä saavutuksia ovat olleet:

YES on ollut aktiivisessa roolissa kehitettäessä seutukunnallisia tiimejä: Sykäys, Vauhti, Loisto, Turun perusopetuksen ja toisen asteen tiimit, Turun läntisten kuntien tiimi sekä Kemiönsaaren tiimi. Turun itäisten kuntien sekä Länsi-Turunmaan tiimien perustamisesta on alueilla keskusteltu yrittäjien ja rehtorien kanssa.

Seutukuntatasolla on määritelty kehittämisorganisaatioihin vastuuhenkilöt, kouluihin on määritelty yrittäjyyskasvatuksen vastuupettajat ja moniin alueellisiin yrittäjäjärjestöihin yrittäjyyskasvatuksen yhteyshenkilöt.

Maakunnallisten yrittäjyyskasvatusvastaavien välille on luotu verkosto, johon kuuluu toimijoita kuntasektorilta, koulusta ja yrityksistä.

Yrittäjyyskasvatus on nostettu omaksi painopistealueeseen usean kunnan uudessa elinkeino-ohjelmassa tai elinkeinostrategiassa ja monessa niissä mainitaan myös YES –keskuksen palveluiden käyttö. Osa alueellisista yrittäjäjärjestöistä on nostanut sen yhteiskuntavastuutyönsä kehittämiskohteeksi.

Yrittäjyyskasvatuksen terminologian ja käytänteiden avaaminen on havahduttanut niin opettajat kuin yrittäjätkin asian tärkeydelle, kysehän on ajattelu- ja suhtautumistavasta. Keväällä 2010 Vainion ja Wessmanin tekemästä tutkimuksesta selvisi, että yrittäjät ovat halukkaita tekemään koulu-yritysyhteistyötä.

YES on järjestänyt sekä antanut asiantuntija- ja käytännön apua seudullisiin ja kunnallisiin yrittäjyyskasvatuksen tapahtumiin. Tällaisia ovat olleet mm. erilaiset koulutuspäivät opettajille (VESO yms.) ja oppilaitosten teemapäivät. Tämän myötä on lisääntynyt ja vakiintunut myös elinkeinoelämän ja koulujen/oppilaitosten välinen luonteva yhteistyö.

NY koulutusten ja koulukohtaisten konsultointien myötä on mahdollistettu NY ohjelmien käyttöönotto kouluissa ja oppilaitoksissa. Lisäksi on erityisesti pidetty huolta etenkin VY ohjelman opettajien motivoinnista ohjelmavuoden aikana järjestämällä erilaisia tapahtumia kuten: kauden aloitus ha kokoontumisajot syksyllä, aluemessut sekä kauden lopetus keväällä. 6H ja 24H leirien toteuttamisessa on myös autettu. Tammikuusta huhtikuuhun YES –keskuksessa työskenteli työharjoittelija, jolla oli erityisen suuri vaikutus leirien määrän kasvuun ja laadulliseen kehittymiseen.

YES –keskuksen materiaalipankki on saanut kiitosta, yhteistyökumppaneiden yhden luukun materiaalipankit tuotteistettiin ensin YES –boxin muotoon. YES –box mallinnettiin Varsinais-Suomessa englantilaisen esikuvan mukaan, jonka saimme CIMO:n vierailun yhteydessä. Keväällä 2010 julkaistut YES katalogit selkeine kuvauksineen ovat olleet erittäin haluttuja. Materiaalia on jaettu maakunnan kouluihin ja oppilaitokseen keskitetysti opetustoi-
mien jakelun kautta sekä opettajille ja muille sidosryhmille eri tapahtumissa.

Seutukunnallisesti ja alueellisesti sekä paikallisesti yrittäjyyskasvatuksen keskustelunavauksia ja toimenpidesuunnitelmia on tehty niin opetustoimen kuin yksittäisten koulujenkin kanssa. Keskustelut ovat käsitelleet niin termistön avaamista kuin konkreettisia suunnitelmiakin.

Toisena toimintalukuvuonna kurssien ja opetussuunnitelmien kehittämiskonsultointi on ollut kysyttyä ja erityistä kiitosta on tullutkin henkilökohtaisesta konkreettisesta avusta.

Sitoutuneita ja asiaan profiloituneita kouluja, tiimejä ja yksittäisiä henkilöitä on palkittu eri foorumeissa työstään yrittäjyyskasvatuksen edistämisessä.

Loppukartoituksen, -arvioinnin ja –raportin tuottaminen aloitettiin toukokuussa 2010. Arviointia ja kommentteja pyydettiin ohjausryhmältä ja tiimeiltä. Hankkeen päättämiseen liittyviä asioita hoitaa Raili Selinheimo 31.7.2010 saakka ja sen jälkeen vanhempainvapaalta palaava, hankkeen käynnistänyt Johanna Vainio.

4. ALUEELLINEN JA ALUEIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Maakunnallinen yhteistyö; YES tiimi/maakunnallinen ohjausryhmä kokoontuu kuukausittain, Yrittäjyyden ytimesä risteilyt, tiimien päivä, NY kokoontumisajot sekä aluemessut

Seutukunnallisesti tiimeissä sekä seudullisissa ja alueellisissa tapahtumissa on lisätty eri kouluasteiden välistä yhteistyötä yrittäjyyskasvatuksen puitteissa. Tavoitteena on saada alueille yrittäjyyskasvatuksen polut, jotka koordinoivat paitsi yrittäjyyskasvatuksen toimintoja, helpottavat myös nivelvaiheiden siirtymiä kouluasteelta toiselle, esim. 6H leiri tutustumisena yläasteelle tai 24H leiri myös osana ryhmäytymisprosessia.

Projektipääällikkötapaamiset eri alueilla on ollut hyödyllisiä, sillä silloin näkee konkreettisesti erilaisten toimintaympäristöjen antamia mahdollisuuksia ja puitteita.

Benchmarkkaus on keskeinen osa toimintaa, kansallinen verkosto mahdollistaa huomattavasti monipuolisemman ja tehokkaamman palveluvalikoiman kuin mihin maakunnallisesti olisi mahdollista.

5. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN HANKKEEN AIKANA ALUEELLA

Tapahtumista tiedotettiin lehdistölle säännöllisesti.

Varsinais-Suomen Yrittäjä -lehdessä vakiopalsta luvuonna 2009-2010

Salon Seudun Sanomissa vakiopalsta SSKKY:n Keikkailuhankkeesta ja Vuosi Yrittäjänä NY-yritysten toiminnasta. Auranmaan viikkolehti on uutisoinut aktiivisesti Elisenvaaran ja Auran koulujen yrittäjyyskasvatustapahtumista. Turun sanomat on kirjoittanut YES -keskuksesta ja NY -toiminnasta sekä Elisenvaaran yrittäjyysmessuista. Juttuja on ollut lisäksi mm. Vakka-Suomen Sanomissa. Tiedossa olevia artikkeleita on vuodelta 2009-2010 yli 30.

6. HANKEHAKEMUKSESSA LUVATTUJEN TULOSTEN TOTEUTUMINEN ALUEELLA

A. YES -keskuksen maakunnallinen toimintamalli

Varsinais-Suomen YES-keskuksella on alueellisesti laaja toiminta-alue jossa on rakenteeltaan erilaisia seutukuntia, maakunnallinen keskuskaupunki Turku kehyskuntineen, saaristoalueet Kemiönsaari ja Länsi-Turunmaa, mittavat kuntaliitokset sekä äkillisen rakennemuutoksen läpikäynyt Salon seutu sekä Loimaan ja Vakka-Suomen seutukunnat, joihin kuuluu sekä kaupunkialueet että maaseutukuntia. Seutukunnille on perustettu hankkeen aikana omat yrittäjyyskasvatuksen tiimit, joihin kuuluu edustajina opettajia ja rehtoreita eri kouluasteilta, kunnan sivistys- ja elinkeinotoimen vaikuttajia sekä yrittäjien edustajia. Tiimit kokoontuvat kuukausittain ja niiden tehtävänä on mm:

- antaa tukea opinto-ohjaajille ja opettajille yrittäjyyskasvatusteemojen suunnitteluun
- tuoda uusia ideoita opetukseen ja teemojen käsittelyyn
- yrittäjyyskasvatuksen haasteiden käsittely (ja voittaminen)
- yhteisten kurssien suunnittelu lähialueen kouluihin
- yhteisten tapahtumien/tapahtumaformaattien suunnittelu ja toteutus, esim. Amazing Business Race, elinkeinomessut
- alueen yhteisten yrittäjyyskasvatus VESOjen suunnittelu
- oman paikkakunnan yritysten ja (kesä)työmahdollisuuksien ja TET -paikkojen tunteminen, mahdollisesti myös työvoiman saatavuuden turvaaminen
- yhteiset tapahtumat elinkeinoelämän kanssa
- yrittäjyyspolun suunnittelu varhaiskasvatuksesta perusopetuksen kautta toiselle asteelle

YES -keskuksen henkilöt ovat tiimeissä mukana käynnistysvaiheessa puheenjohtajana ja toiminnan käynnistyttyä asiantuntijoina tuoden tiimiin mm. seudulliset ja valtakunnan yrittäjyyskasvatuskuulumiset ja tapahtumat

B. Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamismallit kumppanuuskoulujen kanssa

Varsinais-Suomen YES-keskuksella on kaksi koulukumppania, Elisenvaaran koulu ja lukio Pöytyällä sekä Turun ammatti-instituutti.

Turun ammatti-instituutin toteutuma

2009

Turun ammatti-instituutin Kalervo Dahlström on puheenjohtajana aktiivisesti kehittänyt Turun yrittäjyyspolun toisen asteen tiimin toimintaa.

27.1. TAI:n koko henkilökunnalle on yrittäjyyskasvatuksen koulutusiltpäivä Sigyn salissa

NY-messut Porissa 5.-6.02.09, mukana yksi yritys TAI:sta, datanomi 1-luokalta.

TAI:n 5 ov:n yrittäjyys opseihin –kokous

Moodle käyttöön

Yrittäjyyskasvatusviikko 12 ja pe 20.3. Yrittäjyyskasvatusristeily

4.9 Yrittäjänpäivä, Uudenmaantien koulutalossa vilkasta toimintaa koko päivän

8.9 NY-starttipäivä YES-keskuksessa

ATK-koulutusta tarjolla NY:ille TuKKK:ssa 15:lle Word ja Excel 29.9.09

Vko 44 lähihoitajien yrittäjien viikko mm. draaman keinoin Kirsi Hellman-Suominen aloittaa NY-vuoden lähihoitaja-opiskelijoiden kanssa

3.11 Taitaja 9 alueloppukilpailu

YES-BOXit käyttöön 29.10.09 klo 17 Aninkaisten ruokasalissa Vuosi yrittäjänä tilaisuus, ne osallistuvat, jotka ovat rekisteröityneet ennen 15.10.09

2009 Yrityspolkukokoukset

12.01.2009

10.2.2009 Opetuspalvelukeskus

17.3.2009 Aninkainen

14.4.2009 Yes-keskus

12.5.2009 Kellonsoittajankatu

26.8.09 Aninkainen

23.9.09 Opetuspalvelukeskus

28.10.09 Juhannuskukkula

25.11.09 Trivium

2010 Yrityspolkukokoukset

torstai 4.2.2010 klo 8.15 Uudenmaantie,

torstai 18.3.2010 klo 8.15 Turun Lyseon kokoustilat

tiistai 4.5.2010 klo 8.15 Peltolan koulutalon urakointipiste Lapinkatu 1,

15 – 16.4 NY-messut Hansassa, majoitus Lyseon koulussa

NY-yrityksiä/Tai 2009-2010 Kauppa ja tietotekniikka NY-yrityksiä 2 Toisen liikeidea: VHS -kasetit muunnetaan DVD:ksi, toinen tuo maahan rullalautoja. Terveudessa ja hyvinvoinnissa on hiusalalla seitsemän parturi-kampanoalan yritystä ja neljä lähihoitajien yritystä.

Käyneet paikalliset messut ja kaksi yritystä pääsi kansalliseen finaaliin

Yrittäjyyspolun toisen asteen tiimi on työstänyt lukioille ja Turun ammatti-instituutille yrittäjyyskasvatuksen mallia ja yhteistyökuviota mm. yhteistä NY –yritysten kauppapaikkaa. Lisäksi on keskusteltu yrittäjyysdiplomista.

Elisenvaaran koulu ja lukio on järjestänyt monipuolisesti koulutustapahtumia opettajille sekä tapahtumia oppilaille. Yrittäjyyttä on integroitu eri oppiaineisiin ja koulu on ollut mukana toteuttamassa tapahtumia, joita ovat olleet: yrittäjät koululla kertomassa omaa tarinaansa, Taitaja 8 –kisa, Amazing 'Business Race –Kyrö, yrittäjyysoppilaiden vierailukäynti Heljä Liukko-Sundströmin ateljeessa Humppilassa sekä Elisenvaaran yrittäjyysmessut. Elisenvaaran koulu on tuottanut loppuraporttinsa kirjalliseen muotoon.

C. Asiantuntijapalvelut; alueelliset yhteistyökumppanuudet, kilpailutetut asiantuntijat, www.yes-keskus.fi –sivusto, YES –pääpalveluryhmien sisälle syntyneet uudet palvelut ja tuotteet

Maakunnalliset kumppanuudet

Seutukunnalliset kehittämiskeskukset ovat olleet aktiivisesti mukana YES –keskuksen tiimeissä ja vakiinnuttamassa yrittäjyyskasvatusta niin kunnallisiin, seutukunnallisiin kuin maakuntaohjelmaankin. Turun Yliopiston OKL on mukana ohjausryhmässä ja OKL:n opiskelijoille on pidetty YES –kaksoistunti. Turun Normaalikoulun kanssa on aktiivista yhteistyötä Turun yrittäjyyspolun tiimeissä, NY –alakoulujen ohjelmakokeiluissa sekä YVI-hankkeen puitteissa. Turun Kauppakorkeakoulun ja alueen oppilaitosten kanssa toteutettiin keväällä 2009 kansainvälinen CIMO -opettajavierailu, jossa esiteltiin Turun yrittäjyyskasvatus eurooppalaisille opettajille. YES on ollut mukana Turun AMK:n Kipinä –seminaareissa, jossa yrittäjät ovat kertoneet tarinaansa ja vastanneet opiskelijoiden kysymyksiin. Johanna Vainion AMK:n jatkotunnossa tekemä tutkimus yrittäjien yrittäjyyskasvatusasenteista ja –kiinnostuksesta on ollut keväällä 2010 arvokas toiminnan kehittämisen väline. Hankkeen aikana käynnistyi konkreettinen yhteistyö TAT:n koulucoachin kanssa yrittäjien aamunavauksilla 2008 ja 2009 , joihin TAT haki koulut ja YES yrittäjät. TAT:n kanssa olemme olleet yhteisissä koulutilaisuuksissa. MTK:n kanssa YES järjesti 2009 Yrittäjän päivän tapahtu-

man, jossa osana oli lähiruokaviesti rannikkoa pitkin ja tapahtumat viestin varrella olevissa Varsinais-Suomen kunnissa ja koko päivän tapahtuma Turun kauppatorilla. 4H:n kanssa maakunnallinen yhteistyö alkoi keväällä 2009 ennen NY:n ja 4H:n virallista yhteistyösopimusta.

- Kilpailutetut asiantuntijat löytyvät www.yes-keskus.fi -sivuilta.
- YES -sivustolle on päivitetty tulevat tapahtumat ja uutisoitu menneistä.
- YES uudet palvelut
  1. NY opettajista huolehtiminen ja NY – kokoon-tumisajot
  2. 4H yhteistyön käynnistäminen
  3. opettaja-yrittäjä –treffit, tuotteistettu malli
  4. Lukio-Diili tuotteistettu malli joka suunniteltiin yhdessä Laitilan ja Uudenkaupungin lukioiden kanssa ja jossa paikalliset yrittäjät ovat vahvas-ti mukana.

D. vapaamuotoinen kpl muista tuloksista, joita projekti-päällikkö ja YES –tiimi ovat hankkeen aikana mieles-tään tässä hankkeessa alueella saavuttaneet

Tärkeimmät saavutuksen on kirjoitettu kappaleeseen 3.

- Uusia kouluja mukaan toimintaan ja monissa kunnissa on ryhdytty kehittämään yrittäjyyskasvatuksen polkua.
- Opettajien herääminen ja kiinnostus kun termi avattu
- OKL yhteistyö
- Yrittäjien kiinnostus ja osallistuminen tapahtumiin
- Uudet tiimit perustettu
  - * Turun läntinen
  - * Kemiönsaaren tiimi (Turunmaa 1)

7. MITÄ INNOVATIIVISTA JA UUSIA HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ HANKE SAI AIKAAN ALUEELLANNE? (1/2 SIVUA)

Maakunnassa kokeiltiin ja otettiin käyttöön monissa kouluissa uusia yrittäjyyskasvatuksen toimintatapoja kuten 6H leirejä tai VY ohjelma. Täysin uusia tuotteita olivat NY:n Mitä kaupungissa tapahtuu –pilotointi sekä Lukio-Diili Uudenkaupungin ja Laitilan lukioissa. Varsinais-Suomesa tuotteistettiin kaksi opettaja-yrittäjä –treffimallia, kon-taktitorityyppisesti sekä case -tyyppisesti.

Yrittäjyys- ja elinkeinomessuja pidettiin Vehmaa ja Elisenvaaran kouluissa. Kumppanuuskoulu Elisenvaara teki näyttävän tapahtuman ja sai paikalle yli 80 yritystä tai org-nisaatiota.

8. HAASTEET JA ONGELMAT ALUEELLA HANKKEEN TOTEUTUKSESSA

Toiminnallisia haasteita ovat olleet alueen laajuus ja kou-lujen ja oppilaitosten määrä sekä alueiden erilaisuus. Koulut ja oppilaitokset ovat olleet myös hyvin erilaisessa vaiheessa yrittäjyyskasvatuksen ja elinkeinoelämäyhteis-työn kehittämisessä. Osa on tehnyt jo pitkään luontevaa yhteistyötä, osa taas kokee, että se ei ole koulun tehtävä.

9. MÄÄRÄLLISET INDIKAATTORIT; PALJON OLI MUKANA PITKÄKESTOISESSA TOIMINNASSA OPETTAJIA JA YRITTÄJIÄ, PALJONKO TIEDOTUSTILAISUUKSISSA

Pitkäkestoisessa toiminnassa mukana

Yrittäjiä	126
Opettajia	365

Yrittäjien tiedotustilaisuuksia	9 kpl	170 hlöä
Opettajien tiedotustilaisuuksia	13 kpl	145 hlöä

10. PROJEKTIN RAHOITUS

24 kk:n toimintabudjetti oli 175000 €, joka sisälsi kun-tarahaa 65800 €. Budjetti käytettiin kokonaisuudessaan. Budjetoinnissa pitäisi ottaa kansallisesti huomioon aluei-den erilaisuus. Hankkeen tasajako hyvin erilaisten aluei-den kesken luo epätasa-arvoa, Maantieteellisesti laajana, monta kuntaa kymmeniä kouluja sisältävä alue tarvitsee luonnollisesti enemmän resursseja kuin kolmen kunnan ja viiden koulun alue. Toiminnan kustannukset ovat olleet YES –keskuksen pyörittämisen kustannuksia ja opettajien koulutukseen tai kuljettamiseen tapahtumiin ei ole ollut mahdollisuuksia. Maakunnallisessa budjetissa siirrettiin rahaa ostopalveluista muihin kuluihin ja matkoihin.

11. TOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKYMÄT ALUEELLA

Ensimmäinen toimintavuosi oli markkinointia. Toisena toimintavuonna kysyntä heräsi ja pääsimme aktiivisesti toimimaan kentällä ja vaikuttamaan oppilaitoksiin. Jatkossa NY-ohjelmat vakiintuvat ja leviävät, kysyntä on kova ohjelmakoulutuksille ja tapahtumille. Lukio-Diili jatkuu ja leviää ympäri Suomea. Tiimien toiminta jatkuu ja kehittyy. Asiantuntijantukea ja kannustusta tarvitaan kuitenkin jatkossakin. Koulujen ja oppilaitosten monien vaatimusten arjessa on huomattu, että selkeä, konkreettinen toiminnallinen tuki on se, millä saadaan tuloksia. Varsinais-Suomen maakunnallinen rahoitus on loppuraporttia kirjoitettaessa vielä auki. Seutukunnat kokevat työn tärkeäksi kuten yrittäjäjärjestökin. Nämä tahot tukevat toimintaa taloudellisesti, mutta tämä rahoitus ei riitä ylläpitämään nykyistä palvelutasoa. Syksyn näkymä on se, että YES -keskuksella on projektipääällikkö, jolla on muitakin tehtäviä. Projektiasistentti siirtyy muihin tehtäviin. Palvelutaso putoaa näin alle puoleen hankkeen aikaisesta. Vastuu yrittäjyyskasvatuksesta siirtyy seutukunnissa enemmän tiimeille. Tiimit tarvitsevat kuitenkin asiantuntija-apua toiminnan kehittämiseen sekä virikkeitä sitoutumisen ja innostuksen ylläpitämiseen opetuksen arjessa. Koulu-yritys -yhteistyön kehittämiseen tarvitaan jatkossa enemmän panoksia, kahdessa vuodessa on herätetty koulujen kysyntä ja löydetty tarjontaa, näiden kohtaamiseen tarvitaan foorumi, YES -keskus, jotta aikeista syntyisi toimintaa.

12. KANSALLISEN VERKOSTON HYÖDYT JA HAITAT HANKKEESSA

Kansallinen verkosto on erittäin tarpeellinen brandin vaikuttavuuden, uskottavuuden ja jatkuvuuden takia. Luotettavuus kansallisiin yhteistyökumppaneihin on parempi kansallisessa verkostossa. Uusia näkökulmia ja tuotteita tulee verkoston kautta huomattavasti enemmän kuin olisi mahdollista kehittää erillisenä organisaationa. Verkoston vahvuus tulee esiin myös viestinnässä.

13. YHTEENVETO; MIKÄ OLI ONNISTUNUT, MITÄ TEKISI TOISIN?

Varsinais-Suomen YES -keskus on toiminut saumattomasti henkilövaihdoista huolimatta. Erityisen onnistunutta on ollut se, että yrittäjyyskasvatuksen keskustelunavauksia on päästy tekemään kouluihin ja sivistystoimen hallintoihin, jotka ovat kokeneet sen vieraaksi aihealueeksi.

14. LOPPUKOMMENTTI, PÄIVÄYS, PAIKKA JA KIRJOITTAJAN LOPPUSIGNEERAUS

Yrittäjyys kantaa Suomea

Turussa 20.7.2010

Raili Selinheimo

